

JEROME KLAPKA JEROME

**Jalové
myšlenky
lenivého
člověka**

KNIHA
PRO SVÁTEČNÍ ZAHÁLKU

VYŠEHRA D

Translation © Milan Žáček, 2017
Cover illustration © Daniel Verner, 2017

ISBN 978-80-7429-891-2

PŘEDRAHÉ A MILOVANÉ
PŘÍTELKYNI
MÝCH ZLÝCH I ZÁŘNÝCH DNÍ –
PŘÍTELKYNI,
KTERÁ MI V POČÁTEČNÍ FÁZI NAŠÍ ZNÁMOSTI
LECKDY NESVĚDČILA, ALE KTERÁ
SE ČASEM STALA MOU NEJMILEJŠÍ KAMARÁDKOU –
PŘÍTELKYNI,
KTERÁ, AČ JSEM JI UŽ TOLIKRÁT ODLOŽIL,
SE MI (UŽ) NIKDY NEMSTÍ –
PŘÍTELKYNI,
KTERÁ, AČ K NÍ VŠECHNY ČLENKY NAŠÍ DOMÁCNOSTI
PŘISTUPUJÍ SE ZNAČNOU ODTAŽITOSTÍ
A NA NIŽ S PODEZÍRAVOSTÍ POHLÍŽÍ I MŮJ VLASTNÍ PES,
JE MI PŘESTO DEN ODE DNE BLIŽŠÍ
A NA OPLÁTKU MNE STÁLE VÍCE PROSYCUJE
AROMATEM SVÉHO PŘÁTELSTVÍ –
PŘÍTELKYNI,
KTERÁ MI NIKDY NEVYČÍTÁ CHYBY, NIKDY SI NECHCE
PŮJČOVAT PENÍZE A NIKDY NEMLUVÍ SAMA O SOBĚ –
DRUŽCE
MÝCH ZAHÁLČIVÝCH HODIN, TIŠITELCE MÝCH STRÁZNÍ,
DŮVĚRNICI MÝCH RADOSTÍ A NADĚJÍ –
MÉ NEJSTARŠÍ A NEJSILNĚJŠÍ
DÝMCE,
S VDĚČNOSTÍ A LÁSKOU
PŘIPISUJI
TENTO DROBNÝ SVAZEK.

Předmluva

Poté co hrstka mých přátel, jimž jsem tato pojednání ukázal v rukopise, poznamenala, že nejsou vůbec špatná, a poté co někteří mí příbuzní slíbili, že si tuto knihu koupí, pokud někdy spatří světlo světa, cítím, že nemám právo její vydání už jakkoliv oddalovat. Kdyby nebylo této, dá-li se to tak říci, veřejné poptávky, patrně bych se tyto své „jalové myšlenky“ coby duševní stravu anglicky hovořícím národům vůbec neodvážil předložit. Čtenáři v dnešní době od knih požadují poučení, zušlechtění a povznesení. Tato kniha by nepovznesla ani krávu. S čistým svědomím ji nemohu doporučit pro žádný užitečný účel. Mohu jen navrhnout, že až vás unaví čtení „sta nejlepších knih“, můžete po ní na půlhodinku sáhnout. Bude to změna.

O zahálce

Troufám si říci, že toto je téma, v němž se opravdu vyznám. Pán, který mne v mládí koupal ve zřídle moudrosti za devět guinejí za pololetí – bez příplatků –, říkával, že nikdy nepoznal hochu, jenž by za delší dobu odvedl méně práce. A vzpomínám si, jak moje nebožka babička jednou v průběhu mého vzdělávání ve věci použití modlitební knížky mimoděk prohlásila, že sice považuje za vysoce nepravděpodobné, že bych někdy udělal příliš z toho, co bych dělat neměl, ale že je nade vši pochybnost přesvědčena, že neudělám v podstatě nic z toho, co bych dělat měl.

Bohužel jsem polovinu z proroctví své milé babičky nenaplnil. Nechť je mi nebe milostivo! I navzdory své lenosti jsem udělal spoustu věcí, které jsem dělat neměl. Naopak jsem plně stvrdil správnost jejího úsudku, pokud jde o zanedbávání většiny toho, co bych zanedbávat neměl. Zahálka byla odjakživa mou silnou stránkou. Nepřipisuji si v tomto ohledu žádné zásluhy; je to dar. A má ho málokdo. Existuje řada líných lidí a spousta loudalů, ale ryzí, nefalšovaný zaháleč je vzácnost. Není to člověk, který se poflakuje s rukama v kapsách. Jeho nejpřekvapivější vlastností je naopak to, že je neustále mimořádně zaneprázdňný.

Zahálku si nemůžete důkladně užít, pokud nemáte spoustu práce. Nicnedělání vás nebaví, když nemáte co dělat. V takovém případě je marnění času pouhým zaměstnáním, a to zaměstnáním nadmíru vyčerpávajícím. Aby byla zahálka slastná, je ji třeba krást jako polibky.

Před mnoha lety, když jsem byl ještě mladý, jsem vážně onemocněl – mně samému nepřipadalo, že by mi kromě rýmy jako trám bylo něco, co by stálo za řeč. Domnívám se nicméně, že moje choroba přece jen za řeč stála, poněvadž lékař řekl, že jsem k němu měl přijít už před měsícem a že kdyby to (ať to bylo cokoliv) pokračovalo ještě týden, už by neodpovídal za následky. Je to vskutku pozoruhodné, ale ještě jsem nepoznal doktora přivolaného k určitému případu, který by neprohlásil, že by stačil pouhý den otálení a veškerá léčba by byla beznadějná. Náš lékařský rádce, filozof a přítel připomíná hrdinu melodramatu – na scénu přichvátá zásadně a bez výjimky v posledním možném okamžiku. Tomu říkám Prozřetelnost.

Nuže, jak jsem již uvedl, byl jsem vážně nemocný, na měsíc jsem se měl odebrat do Buxtonu a tento pokyn doplnilo striktní nařízení, abych po celou onu dobu vůbec nic nedělal. „Potřebujete odpočinek,“ pravil lékař, „naprostý odpočinek.“

Byla to příjemná vidina. „Ten člověk mému neduhu očividně rozumí,“ řekl jsem si a představil si, jak nádherně se budu mít – čtyřtýdenní *dolce far niente* se špetkou nemoci. Ničím, co by bylo přehnaně velké, ale co je tak akorát – co pobytu dodá příchůť utrpení a prodchne ho poetikou. Budu pozdě vstávat, popíjet čokoládu a snídat v trepkách a županu. Na zahradě budu lehávat v houpací síti a číst sentimentální

romány s melancholickým vyústěním, dokud mi kniha nevypadne z apatických rukou a nezůstanu tam jen ležet se zasněným pohledem do syté modři nebeské báně, na níž budu sledovat nadýchané obláčky plynoucí jako lodi s bílými plachtami přes její nezměrné hlubiny, poslouchaje radostné štěbetání ptactva a tlumené ševelení stromů. Nebo, budu-li příliš sláb, abych se vydal ze dveří, vypodložen polštáři zůstanu sedět v přízemí u otevřeného okna s výhledem před dům a budu vypadat sešle a zajímavě, aby nade mnou mohly vzdychat všechny kolemjdoucí hezké slečny.

A dvakrát denně se v proutěném pojízdném křesle vydám na kolonádu na pitnou kúru. Ach, ta pitná kúra! Tehdy jsem o ní nic nevěděl, ale její představa se mi velmi zamlouvala. „Pitná kúra“ zněla elegantně, jako něco z doby královny Anny, a byl jsem přesvědčený, že půjde o něco příjemného. Ale blé! Stačila tři nebo čtyři rána. Popis Sama Wellera, že si při ní vpravujete do těla vodu, která „chutná jako nahřátá žehlička“, pouze náznakem vyjadřuje, co je to za nehoráznou ohavnost. Je-li něco, co by člověka dokázalo rychle vyléčit, pak vědomí, že až do uzdravení musí v rámci kúry vypít celou jednu sklenici. Já tuto vodu pil v neřadě podobě šest dní po sobě, a málem mne zabila; poté jsem však zvolil strategii, že ji ihned zapiji velkou sklenkou brandy s vodou, a tím se mi notně ulevilo. Mezitím jsem se od různých lékařských veličin dozvěděl, že alkohol musel zcela potlačit účinky železitých složek, jež jsou v takové vodě obsaženy. Jsem rád, že jsem měl štěstí a tento správný přístup sám odhalil.

„Pitná kúra“ tvořila však pouze malou část muk, jež jsem zakoušel onoho pamětihodného měsíce – měsíce, který byl bez debat tím nejbídnějším časovým obdobím,

jaké jsem kdy prožil. Z větší části jsem ho strávil zbožným dodržováním lékařových instrukcí a jediná má aktivita spočívala v bloumání po domě a zahradě a každodenním dvouhodinovým výletě v pojízdném křesle. Tomu se však dařilo do jisté míry nabourávat obecnou monotónnost mé tamější existence. S vyjížděkami v křesle – zvláště pokud nejste této povznášející aktivitě uvyklí – se pojí větší vzrušení, než se může jevit nezasvěcenému pozorovateli. Mysl jezdce neustále svírá pocit nebezpečí, jakému člověk zvenčí patrně nebude nikdy schopen porozumět. Každou minutu trnete v přesvědčení, že se ten krám převrhne, a toto přesvědčení zesílí vždy, když se na dohled objeví příkop nebo úsek čerstvě vyasfaltované silnice. Očekáváte, že do vás vrazí každý dopravní prostředek, jenž vás míjí, a uvědomíte si, že kopce nikdy nevyjždíte ani nesjždíte, aniž byste se okamžitě pustili do spekulací o svých šancích na přežití při – naprosto oprávněné – představě, že vás vetchý řidič vašeho osudu neudrží.

Ale i toto povyražení mne po chvíli přestalo bavit a zachvátila mne naprosto nesnesitelná nuda. Cítil jsem, jak se mi pod jejím tlakem začíná rozklížovat mysl. Není to nikterak silná mysl a měl jsem za to, že by ji nebylo moudré přepínat. Takže někdy kolem dvacátého rána jsem brzy vstal, dobře se nasnídal a vydal se do Hayfieldu na úpatí náhorní plošiny Kinder Scout – příjemného a rušného městečka, do něž vede cesta nádherným údolím, v němž jsem narazil na dvě líbezně pohledné ženy. Líbezně pohledné se mi přinejmenším jevily; jedna mne minula na mostě a myslím, že se na mne usmála; ta druhá stála u jedněch otevřených dveří a bez nároku na odměnu zasypávala polibky malé růžolící dítě. Od té doby už

však uplynulo mnoho let a troufám si tvrdit, že oba už mezitím ztloustli a zatrpkli. Cestou zpátky jsem potkal starce lámajícího kámen, a představa, že bych mohl opět využít síly svých rukou, ve mně probudila tak neskonalou touhu po práci, že jsem mu nabídl pití jen za to, aby mne nechal chvíli zaujmout jeho místo. Byl to vlídný starý muž a vyhověl mi. Do kamene jsem se pustil s vervou nahromaděnou po třítydenní nečinnosti, a za půl hodiny jsem odvedl více práce, než on za celý den. A ani na mne nežárnil.

Když jsem se tak jednou spustil, začal jsem do hýření zabředávat stále hlouběji. Každé ráno jsem se vydával na dlouhou vycházku a každý večer jsem v altánu poslouchal kapelu. Ale i přesto dny ubíhaly pomalu a byl jsem upřímně rád, když nastal ten poslední a z dnevého a souchotinářského Buxtonu mne to vyhnalo zpátky do Londýna s jeho drsnou prací a životem. Když jsme večer projížděli Hendonem, vyhlédl jsem z vagonu. Křiklavá zář visící nad mocnou metropolí mne zahřála u srdce, a když jsem posléze v kočáru vydrkotal z nádraží St. Pancras, dobře známý rámus, který mne tam rázem obestřel, mi zněl jako ta nejlíbeznější píseň za spoustu dnů.

Onu měsíční zahálku jsem si rozhodně neužil. Zahálím rád, když bych zahálet neměl; ne když je to jediná možnost, která se mi nabízí. Taková už je moje svéhlavá povaha. Zády ke krbu nejradši stojím a co komu dlužím, nejradši počítám ve chvíli, když mi stůl přetéká dopisy, na něž je třeba odpovědět nejbližší poštou. S večerí se nejvíc loudám, když mne po ní čeká spousta perné práce. A pokud bych měl z nějakého naléhavého důvodu být ráno nezvykle brzy vzhůru, velice rád si o půl hodiny déle poležím.

Ach, jak rozkošné je se převalit a opět usnout: „Už jen pět minutek!“ Je na světě vůbec člověk, pomínu-li „příběhy pro chlapce“ z nedělní školy, který vstává rád a ochotně? Existují lidé, kteří v pevně danou hodinu prostě nevstanou. Pokud by měli z postele vylézt v osm, leží v ní do půl deváté. Když se změní okolnosti a vstát by měli v půl deváté, dokážou vstát až v devět. Jsou jako ten státník, o němž se říkalo, že byl na minutu přesný o půl hodiny později. Zkoušejí celou řadu úskoků. Kupují si budíky (proradné aparáty, které se spouštějí v nesprávnou dobu a budí nesprávné lidi). Říkají Sarah Jane, aby zaklepała na dveře a zavolala na ně, a Sarah Jane zaklepe a zavolá na ně, a oni jen zavrčí „jistě“ a opět slastně usnou. Znal jsem muže, který dokonce vstal a omyl se studenou vodou, ale ani to mu nepomáhalo, protože poté vždy ještě skočil do postele, aby se zahrál.

Sám si myslím, že jakmile bych z postele vylezl, už bych se do ní nevrátil. Obtížné mi připadá spíše odpáčení hlavy z polštáře a neusnadňuje mi to ani sebeurputnější noční odhodlání. Poté co promarním celý večer, řeknu si: „Dnes v noci už nic dělat nebudu; to si naopak ráno přivstanu,“ a jsem důsledně odhodlaný tak učinit – v dané chvíli. Ráno už však pro takový nápad tolik nadšení necítím a přemítám, že by bylo mnohem lepší, kdybych v noci zůstal radši vzhůru. A pak ještě ty potíže s oblékáním; čím víc o tom přemýšlíte, tím víc to všechno chcete odkládat.

Postel je věru zvláštní věc, tato napodobenina hrobu, kde si natahujeme vyčerpané údy a bezhlesně klesáme do ticha a odpočinku. „Ach, lože, lože, líbez- né lože, jakýs ráj jsi pro znavené muže,“ jak zpíval chudák Hood, pro nás rozrušené mladíky i dívky jsi

jako ta laskavá stará chůva. Chytré i hloupé, zlobivé i dobré, všechny si nás přivinuješ do svého mateřského klína a konejšíš náš rozmarný pláč. Ustaraný silák – bolestí trpící marod – děvče vzlykající pro svého nevěrného milého – jako děti pokládáme rozbolavělou hlavu na tvou bílou hrud' a ty nás jemně ukolébáváš k spánku.

Když se odvrátíš a nechceš nás utěšit, to už opravdu trpíme. Nemůžeme-li usnout, jak nesmírně vzdálený se nám jeví úsvit. Ach, ty ohavné noci, kdy sebou házíme horečkou a bolestí, kdy ležíme jako živí lidé mezi mrtvými, kdy upíráme zrak do temných hodin, které pomaloučku odplývají mezi námi a rozbřeskem. A ty ještě ohavnější noci, kdy sedíme po boku trpícího bližního, kdy nás padající uhlíkem občas vyleká tlumený oheň a tikot hodin nám připadá jako kladivo, které vytlouká život, nad nímž bdíme.

Dost však u postelích a ložnicích. Prodlévám u nich už příliš dlouho, dokonce i na zahálčivého člověka. Pojdme ven a zakuřme si. Čas se tak marní stejně dobře a nevypadá to tak špatně. Tabák je pro nás zaháleče požehnáním. Je těžké si představit, čím se zaměstnávali úředníci před příchodem sira Waltera. Hašteřivou povahu středověkých mužů připisují výhradně absenci této uklidňující rostliny. Neměli nic na práci a nemohli kouřit, a v důsledku toho se neustále bili a hádali. Pokud nějakou mimořádnou shodou okolností právě nezuřila válka, vyvolali vražedný svár se sousedem, a pokud i navzdory tomu měli chvíli volna, vyplňovali ho diskusemi, čí milá nejlépe vypadá, do kterýchžto debat vnášeli argumenty v podobě válečných seker, kyjů atd. Otázky vkusu se za oněch časů vyřešily brzy. Když se mladík z dvanáctého století zamiloval,

neudělal tři kroky nazpět, nezadíval se jí do očí a neřekl jí, že je pro tento svět příliš krásná. Řekl, že vyjde ven a zjistí, jak se věci mají. A pokud venku potkal nějakého muže a rozbil mu hlavu, dokázalo se tím, že jeho dívka – dívka toho prvního mladíka – je opravdu hezká. Pokud mu však rozbil hlavu ten druhý – myslím tomu prvnímu mladíkovi –, pak *jeho* dívka – nikoliv tedy dívka toho druhého chlapíka, nýbrž dívka toho, který... Podívejte, pokud mladík A rozbil hlavu mladíkovi B, pak dívka mladíka A je opravdu hezká; ale pokud mladík B rozbil hlavu mladíkovi A, pak dívka mladíka A hezká není a hezká je dívka mladíka B. Takovým způsobem provozovali uměleckou kritiku.

V dnešní době si zapálíme dýmku a necháme dívky, aby si to mezi sebou vyřídily samy.

Dělají to velmi dobře. Začínají vykonávat všechnu naši práci. Jsou lékařkami, advokátkami a umělkyněmi. Ředitelují divadlům, defraudují a redigují noviny. Těším se na dobu, kdy my muži nebudeme mít na práci nic jiného než ležet do dvanácti v posteli, přečíst si dva romány denně, užít si příjemný čaj o páté a namáhat si mozky leda tak debatami o nejnovějších vzorech kalhot a dohady, z čeho má pan Jones ušitý kabát a jestli mu padl. Je to nádherná vyhlídka – pro zaháleče.

O zamilovanosti

Už jste zajisté byli zamilovaní! A pokud ne, teprve vás to čeká. Zamilovanost je jako spalničky, všichni si jí musíme projít. A stejně jako spalničky, i ji proděláme pouze jednou. Nikdo se nemusí bát, že by ho přepadla podruhé. Muž, který si jí prošel, se může vydávat na nejnebezpečnější místa a s naprostou jistotou může provádět nejriskantnější kousky. Může se vydávat na pikniky do stinných hájů, toulat se alejemi i posedávat na mechem obrostlých lavičkách s pohledem upřeným na zapadající slunce. Necítí strach v tichém venkovském domě, tím méně ve svém vlastním klubu. Může se zúčastnit rodinného výletu po Rýnu. Může se vydat do chřtánu svatebního obřadu, chce-li naposledy vidět svého přítele. Zachová si hlavu ve víření divokého valčíku, načež si odpočine v potměšle zimní zahradě a nechytí nic trvalejšího, než je rýma. Zvládne vycházku při měsíčku po líbezně vonících stezkách i projížďku chmurným rákosím za soumraku. Bez hrozby jakékoliv újmy překoná žebřík přes ohradu, neuváže ve spleť živém plotě, neskácí se na kluzké pěšině. Může se dívat do rozzářených očí, protože ho neoslepí. Hlasům sirén bude naslouchat, aniž jedinkrát jejich směrem stočí kormidlo. V dlaních

může svírat bílé ručky, ale jejich rozkošný tlak ho nepřemůže neodolatelnou elektrickou silou.

Ne, zamilovaností dvakrát neonemocníme. Amor do jednoho srdce nevyšle dva různé šípy. Za celoživotní přátele můžeme mít pomocnice Lásky. Můžeme mít vždy otevřené srdce pro úctu a náklonnost a obdiv, ale jejich velká nebeská velitelka se u nás na své královské cestě zastaví jen jednou a poté odejde. Máme rádi, ctíme, cítíme velikou, převelikou sympatii – ale nikdy se znovu nezamilujeme. Srdce člověka je ohňostroj, který k nebesům zašlehnou pouze jedinkrát. Jako meteor na okamžik zaplane a svou nádherou ozáří celý svět pod sebou. Poté se kolem něj opět rozhostí noc naší bídne každodenní existence a vyhořelá schránka dopadne zpátky na zem, zůstane zbytečně a bezprizorně ležet a pomalu dohoří na popel. Jen jednou se vymaníme ze svých vězeňských pout a opovážíme se, tak jak se opovážil Prométheus, zdolat Olymp, abychom z Foibova vozu ukořistili oheň bohů. Šťastní jsou ti, kdož si dolů pospíší dřív, než vyhasne, a jeho plamenem roznítí své pozemské oltáře. Láska je příliš čisté světlo, než aby dokázala dlouho hořet mezi odpornými výpary, jež vdechujeme, ale než se zadusí, můžeme ji použít coby pochodeň k rozpálení příjemného ohně náklonnosti.

A nakonec se tento teplý plamen do studeného kutlochu našeho pozemského bytí hodí lépe než spalující duchovní vášeň. Vášeň by měla být čistým ohněm nějaké vznešené svatyně – nějakého rozlehlého potmělého chrámu, z jehož varhan se line hudba sfér. Láska bude příjemně hořet poté, co domihotá bílý plamen zamilovanosti. Láska je oheň, který lze přiživovat den co den a rozdmýčávat do stále větší výšky s blížícími se roky zimy. Staří muži a ženy při takovém ohni

mohou sedět se sevřenýma vyzáblýma rukama, uvelebit se u něj mohou malé děti, po straně má svůj vítaný koutek starý kamarád a soused, a u mřížky si mohou ohrát čumáky i chundelatý Fido a elegantní Míca.

Navršme na tento oheň uhlí vlídnosti. Přihodte příjemná slova, něžné stisky rukou, ohleduplné a nesobecké činy. Rozdmýchejte ho dobrosrdečností, trpělivostí a zdrženlivostí. Pak můžete nechat volně vanout vítr a padat déšť, protože u vašeho ohniště bude teplo a světlo a z tváří okolo se bude rozlévat slunce, byť se venku budou stahovat mračna.

Bojím se, milý Edwine a milá Angelino, že od zamilovanosti očekáváte příliš. Myslíte si, že svými maličkými srdci dokážete tuto prudkou, spalující vášeň živit celý svůj dlouhý život. Ach, vy mladí lidé! Nespoléhejte tak na to rozechvělé mihotání. S ubíhajícími měsíci bude slábnout a skomírat, a vy nebudete mít čím přiložit. Budete se dívat, jak v zlosti a zklamání pohasíná. Oběma se vám bude zdát, že to ten druhý vychládá. Edwin si s trpkostí všimne, že Angelina už za ním nepřibíhá k brance celá zardělá a s úsměvem na rtu, a když ho bude trápit kašel, Angelina už se nerozpláče, neobejme ho kolem krku a neřekne mu, že bez něj nemůže žít. Nanejvýš mu navrhne, aby si vzal pastilku, a i to pronese tónem, z nějž bude patrné, že se nemůže dočkat, až se zbaví především toho nepřijemného hluku.

Ovšem i chudák malá Angelina roní tiché slzy, neboť Edwin ve vnitřní kapse vesty přestal nosit její starý kapesník.

Oba žasnou, jak ten druhý ochabuje v pozornosti, ale nevnímají změnu u sebe. Kdyby ji vnímali, netrpěli by tak. Příčinu by hledali tam, kde ji je třeba

hledat – v malosti ubohé lidské povahy –, spojili by se ve společném úsilí a svůj dům by začali znovu budovat na praktičtějších, pevnějších základech. Ale vůči vlastním nedostatkům býváme slepí a naopak ostřížím zrakem vidíme nedostatky druhých. Všechno, co se nám děje, je vždy chyba někoho jiného. Angelina by Edwina dál, až do skonání věků milovala, jen kdyby se Edwin tak nezměnil a neodcizil. Edwin by Angelinu vroucně miloval po celou věčnost, kdyby jen zůstala taková, jaká byla, když se do ní zamiloval.

Pro oba je to krušná chvíle, když vyhasne lampa zamilovanosti a ještě se nerozplápolá oheň vlídné lásky. Oba musí tápat v chladném, syrovém úsvitu života, aby jej roznítily. Dá-li Bůh, zaplane dřívě, než se rozhostí úplná tma. Řada lidí se chvěje u vyhaslých uhlíků až do příchodu noci.

Ale k čemu jsou dobrá taková kázání? Kdo z těch, kdož v žilách cítí příval mladické zamilovanosti, si dokáže pomyslet, že tento proud někdy ochabne a zpomalí? Dvacetiletému mladíkovi se zdá nemožné, že by nemiloval se stejnou vášnivostí i v šedesáti. Sice si nevybaví žádného svého známého středního či pokročilého věku, o němž by se vědělo, že vykazuje známky horečnaté zamilovanosti, ale jeho vírou v sebe sama to ani nehne! *Jeho* láska nikdy neochabne, i kdyby to ostatní měli stokrát jinak. Nikdo nikdy nehořel takovým citem, jakým teď hoří on, a tak mu v jeho případě zkušenosti zbytku světa nemohou být pražádným vodítkem. Ale běda, běda! Než mu bude třicet, vstoupí do řad jízlivců a posměváčků. Není to jeho chyba. Naše vášně, ty dobré i ty zlé, vyhasínají spolu s ruměncem na líci. Ve třiceti už necítíme takovou nenávist, žal, radost ani zoufalství, jako když nám bylo pod dvacet.

Zklamání v nás už nevyvolává touhu po sebevraždě a úspěch hltáme, aniž se jím opijeme.

Čím jsme starší, tím mollověji všechno bereme. V pozdějších fázích opery lidského života je jen málo vzletných, durových pasáží. Ctižádost už si neklade tak ctižádostivé cíle. Čest je rozumnější a příhodněji se přizpůsobuje okolnostem. A zamilovanost – zamilovanost umírá. Do srdcí se nám jako smrtící mráz záhy vkrade „neúcta ke snům mládí“. Mladé výhonky a pučící květy se spálí v zárodku a seschnou a ze šlahounu, který toužil obepnout svět, zbude pouze pahýl bez kapky mízy.

Vím, že ženy, které znám, budou tato slova považovat za ohavné rouhání. Není možné, aby muž nedokázal milovat, když vyrostl z mladického věku, a dokud nemá vlasy prokvetlé šedinami, ženy si myslí, že jeho prohlášení nejsou vůbec hodna pozornosti. Mladé dámy představy o našem pohlaví čerpají z románů psaných jejich souputnicemi, a ve srovnání s obludnostmi, které se za muže vydávají na stránkách této přízračné literatury, byli i Pythagorův oškubaný pták či Frankensteinův démonický výtvar poměrně průměrnými vzorky lidstva.

V těchto takzvaných knihách stojí hlavní milovník na úrovni řeckého boha, k němuž je obdivně přirovnáván – a mimochodem, už se v nich nepíše, *kterému* bohovi je onen pán tak kouzelně podobný; mohl by to být i hrbatý Vulkán nebo Janus se dvěma tvářemi, ba dokonce prostoduchý Silén, bůh nepochopitelných mystérií. Celou jejich rodinu však připomíná tím, že je to pěkný lump, a možná tohle se tím chce vyjádřit. Milovník si nicméně nemůže činit nárok ani na špetku mužnosti, jež byla vlastní jeho antickým předobrazům,

neboť jde o apatického, zženštilého nekňubu, který se na čtyřicítku už dívá z hodně velké dálky. Ale ta hloubka a síla emocí, které tento obstarožní chlapík cítí k nějaké všední školačce! Běžte se schovat, vy mladí Romeové a Leandři! Tento blazeovaný starý hejsek miluje s hysterickým zanícením, pro jehož popis je třeba čtyř adjektiv na jedno podstatné jméno.

Pro nás staré hříšníky je dobře, milé dámy, že studujete pouze knihy. Kdybyste četli muže, věděly byste, že nesmělé koktání mladíčka vypráví upřímnější příběh než naše smělá výřečnost. City mladíka prýštití z překypujícího srdce; cit staršího muže je častěji důsledkem plného žaludku. Líné proudění staršího muže by se nemělo nazývat zamilovaností, srovnáme-li je s divokou fontánou, která vytryskne, když mladíkovu srdce zasáhnete božským šípem. Chcete-li ochutnat lásku, pijte z čisté bystřiny, kterou vám k nohám vylévá mládí. Nečekejte, až se promění v kalnou řeku dřív, než se stačíte sehnout, abyste zachytily její vlny.

Nebo snad její trpkou chuť máte rády – připadá vám čistá a průzračná voda mdlá na patře a na rtech si vychutnáte až nečistotu pozdějšího chodu? Máme věřit těm, kdo nám tvrdí, že mladá dívka se nechá laskat výhradně rukou znečištěnou špínou zavrženíhodného žití?

Taková ponaučení den co den ryčí z té prostopášné žluté vazby. Napadá mne, zda se ty dábelské pomocnice někdy vůbec zamyslí, jaké škody pášou, když se plazí Boží zahradou a dětinským Evám a pošetilým Adamům našeptávají, že hřích je sladký a že počestnost je směšná a vulgární? Kolik nevinných dívek promění v zlomyslnou babiznu? Kolika slabým

mladíkům ukážou špinavou stezku jako tu největší zkratku k dívčímu srdci? Není to tak, že píší o životě, jaký doopravdy je. Mluvte pravdu, a to správné už si svou cestu najde. Ale jejich výjevy jsou odporné maza-nice vytvořené na základě odporných představ jejich vlastní choré obraznosti.

O ženách chceme smýšlet nikoliv tak, jak nám je chtějí ukazovat ony samy – jako o sirénách, jež nás vábí do záhuby –, nýbrž jako o dobrých andělech, již nás ponoukají k cestě vzhůru. Mají větší moc činit dobro či zlo, než se jim vůbec zdá. Muž, právě ve věku, kdy se mu tvoří charakter, se až po uši zamilovává, a pak dívka, do níž se zahledí, má v hrsti jeho kladný či negativní vývoj. Mladý muž se nevědomky formuje podle dojmu toho, jakého by ho chtěla mít, ať v dob-rém, či ve zlém. Omlouvám se, že musím být natolik nezdvorný a prohlásit, že dle mého vždy nevyužívají svého vlivu v tom nejlepší smyslu. Ženský svět je až příliš často pevně a tvrdě sevřen omezeními všednosti. Jejich ideálním hrdinou je princ malosti, a aby se jím stal, ne jeden silný duch je v poblouznění zamilovanosti „ztracen pro život, praktické využití, jméno a slávu“.

Musíte nás převyšovat. Kvůli Uně se Rytíř Rudého kříže pustil do války. Drak by nemohl být zabit kvůli zmalované, afektované dvorní dámě. Spanilé dámy, nebuďte spanilé svým tělem, nýbrž i svou myslí a duší, aby chrabří rytíři mohli ve vašich službách získávat slávu! Ach ženo, odhoď ten klamný plášť sobectví, nestoudnosti a přetvářky! Vystup opět jako královna ve svém královském rouchu prosté čistoty. Tisíc mečů, jež nyní rezaví hanebnou zahálkou, vyskočí z pochev, aby se za tvou čest a slávu bily proti zlu. Tisíc sirů

Rolandů namíří kopí a před vaším praporem padne do prachu Strach, Chamtivost, Rozkoš a Ctižádost.

Existují chrabré činy, pro něž bychom nebyli zralí za dnů, kdy jsme byli zamilovaní? Jaké vznešené životy bychom kvůli zamilovanosti nemohli prožít? Byla náboženstvím, za něž bychom položili život. Neobdivovali jsme se pouhé lidské bytosti, jakou jsme my sami. Kořili jsme se královně, uctívali jsme bohyni.

A jak bláznivě jsme ji uctívali! A jak příjemné to bylo! Ach, chlapče, stráž si sen lásky, dokud trvá! Příliš brzy zjistíš, jakou pravdu měl malý Tom Moore, když zpíval, že v životě není nic ani způsobilé tak líbezného. I když přináší žal, je to žal nespoutaný a romantický, naprosto odlišný od tupé, všední bolesti pozdních výčitek. Až ji ztratíš, až v tvém životě zhasne světlo a svět před tebe rozprostře dlouhou, temnou hrůzu, i pak se s tvým zoufalstvím bude mísit odlesk okouzlení.

A kdo by neriskoval její děsy, aby zakusil její extázi! A jaká extáze to byla! Jen ze vzpomínky na ni ti běhá mráz po zádech. Jak nádherné bylo jí říkat, že ji miluješ, že žiješ jen pro ni, že bys za ni zemřel! Ano, jak jsi blouznil, jaké přívaly výstředních nesmyslů jsi vypouštěl z úst a jak od ní bylo kruté, když předstírala, že ti nevěří! V jakém ohromení jsi z ní byl! Jak jsi byl zkroušený, když jsi ji urazil! A přesto, jak bylo příjemné nechat se od ní peskovat, poslouchat, jak z tebe páčí omluvu, když jsi neměl sebemenší tušení, čím ses provinil! Jak potemněl okolní svět, když tě pohrdavě odmítala, což dělala věru často, ta malá darebnice, jen aby tě viděla na kolenou; a jaká zář se vůkol rozlévala, když se usmála! Jak jsi žárlil na každého v jejím okolí! Jak jsi nenáviděl každého muže, s nímž si potřásla rukou, každou ženu, kterou políbila, služku, která

ji česala, pohůnka, který jí čistil boty, psa, s nímž se mazlila, ačkoliv k němu ses musel chovat uctivě! Jak ses těšil, až ji uvidíš, jak jsi byl zpitomělý, když jsi ji spatřil, jak jsi na ni němě civěl! Jak jsi nedokázal ve dne v noci vyjít ven, aniž by ses ocitl pod jejími okny! Neměl jsi kuráž k ní vstoupit, ale postával jsi na nároží a jen hleděl na dům. Ach, kdyby tak začal hořet – byl pojištěný, takže by se nic nestalo – a ty bys mohl přiběhnout a zachránit ji s nasazením vlastního života, a pak bys byl popálený a raněný! Cokoli, jen abys jí posloužil. I v drobnostech to byla nádhera. Jak jsi ji jako psíček sledoval v očekávání jejího sebenepatrnějšího přání! Jak hrdý jsi byl, když jsi jí mohl vyhovět! Jak rozkošné bylo se jí nechat komandovat! Zasvětit jí celý život a nikdy na sebe nepomyslet se zdálo tak jednoduché. Bez jediného dne volna bys pracoval, abys k její svatyni mohl položit prostý dárek, a cítil by ses nadmíru odměněný, kdyby jej ráčila přijmout. Jak drahocenné ti bylo všechno, co posvětila svým dotykem – svou rukavičkou, stužkou, kterou nosila, růží, kterou měla vsunutou ve vlasech a jejímiž seschlými okvětními plátky máš stále založené básně, na něž se dnes už nechceš dívat.

Ach, jak byla krásná, jak úžasně krásná! Jako by do místnosti vstupoval anděl a všechno ostatní bylo rázem obyčejné a světské. Byla příliš posvátná, aby ses jí mohl dotknout. Pohlédnout na ni ti připadalo téměř troufalé. Políbit ji ti na mysl nepřišlo stejně jako zpívat v katedrále košilaté písničky. Už tak bylo velkým znesvěcením, když jsi poklekl a nesměle sis ke rtům zvedl její ladnou ruku.

Ach, ty bláhové dny, ty bláhové dny, kdy jsme byli nesobečtí a měli tak čistou mysl; ty bláhové dny, kdy

jsme měli prostá srdce plná pravdy a víry a zbožné úcty! Ach, ty bláhové dny vznešených tužeb a vznešených snah! Ach, ty dnešní moudré, rozumné dny, kdy víme, že usilovat má cenu pouze o peníze, kdy nevěříme v nic než ubohost a lži, kdy nám nezáleží na nikom než na nás samých!

O trudnomyslnosti

Osobně si umím užít sklíčenost a notnou dávku uspokojení lze načerpat i z pořádné mrzutosti; záchvaty trudomyslnosti ovšem nikdo rád nemá. Přesto přepadají každého, a nikdo přitom nedokáže říci proč. Nelze je vysvětlit. Je stejně pravděpodobné, že takový záchvat dostanete v den, kdy vám do klína spadne nesmírný majetek, jako v den, kdy ve vlaku zapomenete nový hedvábný deštník. Jeho účinek je dosti podobný tomu, co by ve vás nejspíš vyvolal kombinovaný útok bolesti zubů, pokaženého žaludku a ucpaného nosu. Najednou jste zpitomělí, neklidní a podráždění, jste nevrlí na cizí lidi a nebezpeční svým přátelům, jste nemotorní, ublížení a popudliví; otravujete sami sebe i všechny okolo.

Když máte těžkou mysl, nemůžete nic dělat a nemůžete o ničem přemýšlet, ačkoliv současně cítíte, že něco udělat musíte. Chvilí neposedíte, a tak si nasadíte klobouk a vydáte se na procházku; ale než se dostanete na nároží, zalitujete, že jste někam vůbec šli, a uděláte čelem vzad. Otevřete knihu a pokusíte se začíst, ale Shakespeare vám připadá banální a všední, Dickens je bezduchý a prozaický, Thackeray vás nudí a Carlyle to přehání se sentimentálností. Knihu

zahodíte a autorům vynadáte. Potom vyženete z pokoje kočku a kopnete do dveří, abyste je za ní zavřeli. Napadne vás, že napíšete dopisy, ale poté co na čtvrt hodiny ustrnete u věty: „Nejmilejší tetičko, uvědomil jsem si, že mám volných pět minut, a proto Ti hned spěchám napsat,“ aniž jste s to vymyslet cokoliv dalšího, smetete papír do zásuvky, pohodíte vlhké pero na ubrus a zvednete se plni odhodlání zajít k Thompsonovým. Zatímco si však natahujete rukavice, dojde vám, že Thompsonovi jsou pitomci, že nikdy nevečeří a že se od vás bude očekávat, že jim pochováte dítě. Thompsonovy pošlete ke všem čertům a rozhodnete se, že nikam nepůjdete.

Tou dobou se už cítíte dokonale zničení. Zaboříte si tvář do dlaní a pomyslíte si, že byste rádi umřeli a odešli do nebe. Představíte si sami sebe na smrtelné posteli, jak kolem vás stojí všichni vaši přátelé a příbuzní a pláčou. Všem požehnáte, zvláště těm mladým a hezkým. V duchu si řeknete: „Vážít si mě budou, až odejdu, a až příliš pozdě zjistí, oč přišli;“ a trpce porovnáte jejich budoucí domnělý zájem o vaši maličkost s jejich aktuální a jednoznačnou neúctou.

Tyto úvahy vám trochu zvednou náladu, ale pouze na okamžik; vzápětí si pomyslíte, že musíte být pěkný blázen, když si byť jen na okamžik představíte, že někomu bude líto, co s vámi bude. Záleží někomu za mák (a kdoví, jaké množství máku se tím myslí), jestli jste nafouklí, oběšení, ženatí nebo utopení? Nikomu na vás nezáleží. Nikdy se vám nedostalo řádného ocenění, nikdy se vám v žádném ohledu nedostalo něčeho, co si zasloužíte. Přehlédnete celý svůj dosavadní život a bolestně si uvědomíte, že se s vámi od kolébky zachází jako s kusem hadru.

Půlhodinové rozjímání nad těmito věcmi vás dostane do stavu zběsilé zuřivosti vůči všemu a všem, zvláště vůči vám samým, přičemž jen anatomická omezení vám zabrání, abyste si nakopali. Konečně přijde čas jít spát, což vás zachrání před jakoukoliv případnou neuvážeností, a vyběhnete do patra, strhnete ze sebe svršky, necháte je poházené po pokoji, sfouknete svíčku a skočíte do postele, jako byste na sebe vsadili hromadu peněz v sázce, že tímhle vším překonáte nějaký časový limit. V posteli sebou pak ještě asi dvě hodiny házíte a monotónnost takového počínání občas přerušíte tím, že ze sebe tu a tam strhnete pokrývku, vylezete a zase si lehnete a přikryjete se. Nakonec upadnete do neklidného a přerušovaného spánku, v noci vás souží noční můry a ráno zaspíte.

Toto je přinejmenším to, co za daných okolností můžeme dělat my chudí svobodní pánové. Ženatí pánové peskují své manželky, nadávají na večeri a nesmlouvavě posílají spát děti. Poněvadž toto všechno se v domácnosti postará o značný rozruch, city trudnomyslného muže musí zakusit značnou úlevu, neboť hádky jsou jedinou formou zábavy, která v něm dokáže probudit nějaký zájem.

Příznaky této choroby jsou pokaždé prakticky totožné, nicméně nemoc nese vždy jiné označení. Básník řekne, že „jej zaplavil pocit nesmírného smutku“. Harrík se ohledně dmutí svého nevyzpytatelného srdce Jimmymu svěří s poznámkou, že se „cítí zatraceně pod psa“. Vaše sestra neví, co se to s ní dnes večer děje. Necítí se ani trochu ve své kůži a doufá, že se nic nesemele. Tuctový mladý muž vás „strašně rád vidí, příteli můj,“ protože se „dnes večer cítí přímo příšerně“. Pokud jde o mne, obvykle říkám, že „dnes večer

zakouším zvláštní pocit neklidu“ a že se „asi půjdu provětrat“.

Tento pocit, mimochodem, přichází zásadně v noci. Když svítí slunce, kdy se svět plný života žene kupředu, nemůžeme zůstat stát a vzdychat a trucovat. Ruch každodenního života zahlušuje hlasy skřítků, kteří nám v uších ustavičně zpívají své tlumené *miserere*. Během dne jsme vzteklí, zklamaní nebo roztrpčení, ale nikdy netrpíme „trudnomyslností“ nebo melancholií. Když se něco semele v deset ráno, zaklejeme – či spíše *zaklejte* – a přerovnáme nábytek; ale pokud nás neštěstí stihne v deset večer, začteme se do poezie nebo jen tak sedíme ve tmě a přemýšlíme, v jakém to žijeme nesmyslném světě.

Zpravidla v nás však trudnomyslnost nevyvolávají potíže samy. Skutečnost je na emoce příliš strohá. Roníme slzy nad obrázkem, i když od originálu bychom zrak rychle odvrátili. Na skutečném utrpení není nic dojemného; na skutečném žalu není nic rozkošného. Pokud jde o nás, nehrajeme si s naostřenými meči ani si k hrudi netiskneme hryzající lišku. Pokud někdo se zalíbením rozjímá nad nějakým žalem a dává si záležet, aby na něj nezapomněl, můžete si být jisti, že mu už nezpůsobuje žádnou bolest. Jakkoliv jím zpočátku trpěl, vzpomínka na něj se časem stala potěšením. Řada milých starých dam, které se denně dívají na botičky uložené v levandulí provoněných zásuvkách, které roní slzy při pomyslení na ty drobné nožky, jež časem přestaly cupítat, a řada líbezných dívek, které si každou noc ukládají pod polštář lokýnku, jež se kdysi stáčela na chlapecké hlavě, již k smrti ulíbaly slané vlny, mi bude spílat do odporných, cynických stvůr plácajících nesmysly, ale osobně

přesto věřím, že pokud si upřímně položí otázku, zda je jim nepříjemné neustále se vracet ke svému žalu, budou nuceny přiznat, že ne. Pro některé povahy jsou slzy stejně sladké jako smích. Příslovečný Angličan, jak víme od kronikáře Froissarta, přijímá svá potěšení se smutkem, a Angličanka jde ještě o krok dál a potěšení nachází přímo ve smutku.

Neposmívám se. Nikdy bych se neposmíval něčemu, co v tomto tvrdém světě pomáhá rozněžňovat lidská srdce. My muži jsme na to příliš chladní a praktičtí; ženy bychom takové mít ale nechtěli. Ne, kdepak, milé dámy, vy buďte vždy sentimentální a soucitné, jako jste dnes – buďte konejšivým máslem našemu suchému, okoralému chlebu. Tesknota je navíc pro ženu tím, čím je pro nás zábava. Ženy nemají zalíbení v našem humoru, a rozhodně by bylo nespravedlivé jim upírat jejich žal. A kdo může říct, že způsob, jakým docházejí potěšení, není stejně rozumný jako ten náš? Proč bychom se měli domnívat, že v pase zlomené tělo, zkřivená, brunátná tvář a dokořán otevřená ústa, z nichž se line řada ohlušujících, ječivých zvuků, je výrazem inteligentnějšího prožívání štěstí než zamyšlená tvář zapřená o bílou ručku a dvě něžné usazené oči ohlížející se temnou alejí Času do mizející minulosti?

Jsem rád, když vidím, že se Zármutkem se nakládá jako s přítelem – jsem tomu rád, protože vím, že ze slz již byla vymyta sůl a že z krásné tváře Bolesti již byl vytažen osten a my se tak můžeme osmělit políbit její bledé rty. Čas již položil hojivou dlaň na ránu, když se dokážeme ohlédnout na bolest, pod níž jsme kdysi omdlávali, a v srdci nám již nekypí trpkost ani zoufalství. Už neneseme tak těžké břímě, když po všech svých minulých strážních cítíme pouze tutéž sladkou

směs potěšení a lítosti, která nás zasáhne, když starý a ušlechtilý plukovník Newcome při nástupu křikne „*adsum*“ nebo když Tom a Maggie Tulliverovi z *Červeného mlýna* George Eliotové s rukama sevřenýma přes předěl mlh vstoupí ve vzájemném objetí pod vzedmuté vody řeky Floss.

Když zde padla zmínka o ubohém Tomovi a Maggie, vzpomněl jsem si, jak se George Eliotová vyjádřila o melancholii. Někde píše o „smutku letního večera“. Jak úžasně pravdivý – jako všechno, co vyšlo z tohoto pera – je tento postřeh! Kdo někdy nezakusil to tklivé okouzlení vláčných západů slunce? Svět v té chvíli patří Melancholii, zamyšlené dívce s hlubokýma očima, která nemá ráda denní zář. Ze svého háje se vykrade, teprve když „zhoustne světlo a ke skaliskům v lese zamíří vrána“. Jejím palácem je země soumraku. V ní se s námi setkává. U své stinné brány nás vezme za ruku a projde s námi svou mystickou říší. Nevidíme žádné tělo, ale máme pocit, že slyšíme šustot jejích křídel.

Její duch k nám přichází i v úmorném, fádním městě. Je ponuře přítomen v každé dlouhé, jednotvárné ulici; a tato temná řeka se jako přízrak šine pod černými oblouky, jako by pod svými kalnými vlnami nesla nějaké skryté tajemství.

V této tiché zemi, kde se na pozadí prohlubující se noci matně a nejasně rýsují siluety stromů a živých plotů a kde nám do tváře zatřepotá křídly netopýr, kde se přes pole bezútešně nese skřekot chřástala, nám toto kouzlo vniká do srdcí ještě důkladněji. V oné hodině nám připadá, že stojíme u jakéhosi smrtelného lože a v kolébání jilmů slyšíme vzdechy zmírajícího dne.

Vlády se ujal vznešený smutek. Obestírá nás ne-smírný klid. V jeho světle se umenšují starosti a důle-žitost pracovního dne a připadá nám, že chléb a sýr – ba dokonce i polibky – nejsou to jediné, oč je třeba usilovat. Zaplavují nás myšlenky, jež nedokážeme pronést slovy a kterým pouze nasloucháme, a když stojíme v tichu pod temnějící kupolí země, cítíme, že jsme větší než naše malicherné životy. Svět obestřený těmito tmavými závěsy už není pouze špinavou díl-nou, ale stává se vznešeným chrámem, kde se člověk může klanět a kde se jeho šátravé ruce v přítmí někdy dotknou rukou Boha.

O finanční tísní

Je to nanejvýš pozoruhodné. Posadil jsem se s upřímným úmyslem napsat něco chytrého a originálního; ale na nic chytrého a originálního nemohu za nic na světě přijít – přinejmenším v této chvíli. Jediné, o čem teď dokážu přemýšlet, je finanční tíseň. Myslíím, že mne k této myšlence přivádí skutečnost, že mám ruce v kapsách. S rukama v kapsách sedávám vždy, s výjimkou chvil, kdy jsem ve společnosti svých sester, sestřenic nebo tetiček; ty kvůli tomu pokaždé začnou tak hartusit – jinak řečeno, k danému tématu vyjadřují tolik nesouhlasných stanovisek –, že mi nezbývá než kapitulovat a vytáhnout je – myslím ty ruce. Svými námitkami mi dávají jednoznačně na srozuměnou, že je to nezdvořilé. Ale ať se propadnu, jestli tuším proč. Pochopil bych, že není zdvořilé strkat ruce do kapes cizích lidí (zvláště z hlediska oněch cizích lidí), ale jak, vy pedanti, kteří si tak zakládáte na tom, jak působí to či ono, může člověku ubrat na zdvořilosti, že si vsune ruce do vlastních kapes? Ale možná máte pravdu. Když se nad tím nyní zamýšlím, slyšel jsem několik lidí, kteří na takové počínání reagovali ukrutným láteřením. Ale byli to povětšinou staří pánové. My mladíci, dokud si nevsuneme ruce do kapes, se zpravidla necítíme ve své kůži. Jsme

rozpačití a podráždění. Připadáme si, jak by si bez skládacího cylindru na hlavě připadal lev salónů, pokud si lze něco takového vůbec představit. Když si však ruce do kapes kalhot vsuneme, a v pravé nahmatáme drobné mince a v levé svazek klíčů, s přehledem se popasujeme i s poštovní úřednicí.

Trochu obtížné je vymyslet, co s rukama dělat, a to i v kapsách, když k dispozici není nic jiného. Před lety, kdy se celý můj kapitál občas scvrkl na to, čemu lidé tady v Londýně říkají „šilas“, jsem z něj lehkomyšlně utratil jednu penci jen proto, abych se mohl probírat měďáky. Oproti jednomu šilinku si s jedenácti pencemi v kapse už nepřipadáte tak chudí. Kdybych byl hogofogo, hejsek sice nóbl, ale bez peněz, kterého si my lepší lidé tak rádi dobíráme, penci bych ještě rozměnil na dvě půlpence.

Na téma finanční tísně se mohu rozepsat jako opravdová kapacita. Působím jako herec v oblastním divadle. Je-li třeba dalších důkazů, což nepovažuji za pravděpodobné, mohu dodat, že pracuji i jako „pán od novin“. Žiji z patnácti šilinků týdně. Přežil jsem týden za deset šilinků a těch pět zbylých dlužil; čtrnáct dní jsem prožil za svrchník.

Je úžasné, jaký vhléd do národního hospodářství získáte, když máte opravdu hluboko do kapsy. Pokud chcete poznat hodnotu peněz, žijte z patnácti šilinků týdně a posuďte, kolik si z nich si dokážete dát stranou na ošacení a zábavu. Zjistíte, že stojí za to počkat, dokud vám někdo drobné nevyplatí do posledního halíře, že stojí za to ujít míli pěšky, abyste ušetřili penci, že sklenice piva je přepych, který si lze dopřát jen v těch nejvzácnějších okamžicích, a že límeček se dá nosit i čtyři dny.

Zkuste si to, než se oženíte. Bude to skvělé cvičení. Ať si to vyzkouší váš syn a dědic, než ho pošlete na studia. Pak nebude reptat proti stovce ročního kapesného. Jsou lidé, kterým by to nesmírně pomohlo. Známe křehký kvítek, který se nenapije klaretu, jenž stojí méně než čtyřidevadesát pencí, a který by snad spíš snědl maso pro kočky než obyčejnou skopovou pečení. Občas na takové ubohé darebáky naražíte, ačkoliv lidstvu je třeba přiznat, že se vyskytují téměř výhradně v obávané a báječné společnosti známé toliko ženským autorkám. Nikdy jsem neslyšel, že by některý z těchto tvorů probíral jídelní lístek, ale cítím mučivou touhu dotáhnout ho do výčepu nějakého obyčejného hostince ve východním Londýně a nacpat mu do krku večeři v ceně šesti pencí – hovězí sekanou zapečenou v těstě, čtyři pence; brambory, jedna pence; půl pinty piva, jedna pence. Při vzpomínce na takovou krmí (a kombinace vůně piva, tabáku a vepřové pečeně v člověku zpravidla zanechává silný dojem) by pak snad v budoucnu mohl méně často ohrnovat nos nad vším, co se před něj položí na stůl. Zním i velkorysého vyžírku, který sice hojně rozdává drobné, ale nikdy ho nenapadne splácet dluhy. I ten by tak dostal za vyučenou. „Číšníkovi dám vždycky šilink. Víte, méně mu dát prostě nemůžu,“ vysvětloval mi onedý jeden mladý vládní úředník, s nímž jsem obědval na Regent Street. Souhlasil jsem s ním, že jedenáct a půl pence nikomu dát nemůžete, ale zároveň jsem si vzal do hlavy, že ho jednoho dne vlákám do jídelny, již jsem si pamatoval někde v okolí Covent Garden, kde číšník, aby lépe vykonával své povinnosti, chodí jen v košili – a ke konci měsíce košili velice špinavé. Osobně toho číšníka znám. Pokud se mu můj známý

odmění jakoukoliv částkou vyšší než jedna pence, číšník si s ním bude chtít na důkaz své neskonale úcty okamžitě potrást rukou, na to můžete vzít jed.

O finanční tísní byla řečena a napsána spousta zábavných věcí, skutečnost však nijak zábavná není. Není zábavné, když se musíte handrkovat o peníze. Není zábavné, když vás někdo považuje za lakomce a škudlila. Není zábavné, když jste otrhaní a stydíte se za svou adresu. Ne, na chudobě není vůbec nic zábavného – pro chudáka. Pro citlivého člověka je to učiněné peklo na zemi; a její malicherné utrpení zlomilo srdce nejednoho srdnatého muže, který by zvládl i Herkulovy práce.

Samo strádání není to nejtěžší, s čím se musíte vyrovnat. Komu by vadilo trochu se omezit, kdyby to tímto haslo? Co Robinsonu Crusoeovi záleželo na nějaké záplatě na kalhotách? Nosil vůbec kalhoty? To už jsem zapomněl; nebo se tam pohyboval tak, jak je ztvárněn ve vánočních představeních? Co mu záleželo na tom, že mu z bot vykukují palce? A co na tom, že měl bavlněný deštník, když ho uchránil před deštěm? Jeho ošuntělost ho netrápila; neměl nablízku žádného známého, který by se mu poškleboval.

Být chudý je maličkost. Raní vás až to, když to o vás vědí ostatní. Člověk bez kabátu nepřidává do kroku proto, že je mu zima. Nerudne studem, že se musí uchýlovat ke lžím – o nichž stejně ví, že jim nikdo neuvěří –, když vám tvrdí, že kabáty považuje za nezdravé a deštník nenosí ze zásady. Snadno se řekne, že chudoba není zločin. Ne; kdyby to tak bylo, lidé by se za ni nestyděli. Je to však faux pas, a jako takové se trestá. Chudák je v opovržení po celém světě; opovrhují jím křesťan stejně jako pán, demagog stejně jako sluha,

a úctu mu nezajistí ani všechny učebnicové poučky, které musí přepisovat umolousaná mládež. Pokud jde o lidské názory, vzezření je všechno, a člověk, který se bude po Piccadilly procházet zavěšen do toho nejproslulejšího londýnského darebáka – za předpokladu, že je elegantně oblečený –, bude muset nenápadně vklouznout do boční uličky, aby prohodil pár slov s ušmudlaným gentlemanem. A ten ušmudlaný gentleman si je toho dobře vědom – ví to lépe než kdokoli jiný – a klidně si i míli zajde, jen aby nikoho nepotkal. Ti, kdož ho znali za časů, kdy se mu ještě dobře vedlo, se ani nemusí obtěžovat odvracet zrak. Sám má tisíckrát větší obavu, aby ho nespatriili; a pokud jde o jejich pomoc, ničeho se neděsí víc, než že mu ji budou opravdu nabízet. Nechce nic jiného, než aby na něj zapomněli; a v tomto ohledu má zpravidla štěstí, že se mu toho, po čem touží, dostane v míře vrchovaté.

Na finanční tíseň si zvyknete stejně jako na všechno ostatní pomocí onoho úžasného starého homeopata, jenž slyne Čas. Na první pohled poznáte rozdíl mezi starým mazákem a novicem, mezi zoceleným mužem, který je zvyklý se léta uskrovnovat a pachtit, a chudákem zelenáčem, jenž se snaží své strádání skrývat a trpí ustavičnými obavami, aby se před nikým neprozradil. Nic tento rozdíl neilustruje zřetelněji než způsob, kterak oba tito muži zastaví své hodinky. Jak napsal jeden básník: „Opravdová nenucenost při zastavení věci plyne z umění, nikoliv náhody.“ Jeden přijde ke „strýčkovi“ sebejistě, jako kdyby přicházel ke krejčímu – a s velkou pravděpodobností ještě sebejistěji. Zastavárník se k němu chová zdvořile a okamžitě se mu věnuje, k nemalému roztrpčení dámy u vedlejšího pultu, která nicméně uštěpačně

prohodí, že jí nevadí posečkat, „pokud jde o pravidelného zákazníka“. Z příjemného a věcného průběhu transakce byste hádali, že jde o velký odkup úročený třemi procenty. Naopak muž, který dává do „frcu“ svou první věc, si projde martyriem. Hoch, jenž žádá o ruku dívku svého srdce, je ve srovnání s ním ztělesněním sebedůvěry. Před zastavárnou postává tak dlouho, dokud k sobě nepřitáhne pozornost všech zevlounů v okolí a nenasadí brouka do hlavy četníkovi na obchůzce. Po pečlivém zkoumání obsahu výlohy, k němuž se uchýlil, aby v okolostojících vyvolal dojem, že si jde koupit diamantový náramek nebo podobnou cetku, nakonec tedy do krámků vstoupí se snahou o co nejsuverénnější krok a postojem elegantně vyfiknutého zlodějíčka. Uvnitř promluví hlasem tak tichým, že jej není vůbec slyšet, a všechno musí ještě jednou zopakovat. Když v průběhu svého nesouvislého blábolení o jednom svém „příteli“ dospěje ke slovu „půjčka“, dostane se mu rázného doporučení, aby se odebral vpravo do vedlejší budovy soudu a vstoupil do prvních dveří za rohem. Z krámků vyjde s tváří rudou tak, že byste si od ní připálili cigaretu, a s neotřesitelným přesvědčením, že ho pozoruje veškeré obyvatelstvo dané čtvrti. Když se dostane na správné místo, už ani neví, jak se jmenuje a kde bydlí, a nachází se ve stavu beznadějně rozumové vyprázdněnosti. Na stroze pronesenou otázku, kde k „tomu“ přišel, koktá a protiřečí si a je zázrak, pokud se nedozná, že onu věc toho dne ukradl. Nato je mu sděleno, že tam s ním nechtějí mít pranic společného a že by měl co nejrychleji mazat, což učiní, a pak se na nic nepamatuje, dokud se neocitne tři míle daleko, aniž vůbec tuší, jak se na takové místo dostal.

Pak je mimochodem dosti nešikovné, když se při zjišťování času musíte spoléhat na hostince a kostely. V hostincích se obvykle předbíhají a na kostelních věžích opožďují. Mimoto při úsilí zahlédnout hospodské hodiny zvenčí musíte čelit mnoha potížím. Pokud zlehka strčíte do lítacích dveří a nakouknete dovnitř, přitáhnete k sobě opovržlivý pohled servírky, která vás okamžitě zařadí do stejné kategorie jako místní práskače a vyžírky. Také vyvoláte nemalý rozruch mezi ženatými hosty. Hodiny nakonec neuvídíte, protože visí nade dveřmi, a když se pokusíte potichu stáhnout, uvízne vám v nich hlava. Jediná další možnost je divoce poskakovat za oknem. Nicméně po tomto počínání je vhodné, abyste vytáhli bendžo a začali zpívat, protože jinak zklamete mladistvé obyvatele okolní čtvrti, kteří se kolem vás mezitím shromáždili plni očekávání.

Také by mne zajímalo, na základě jakého záhadného přírodního zákona se stane, že během půl hodiny poté, co jste si dali „spravit hodinky“, vás naprosto bezpečně někdo na ulici zastaví a nápadně se vás zeptá, kolik máme hodin. Když je naopak máte u sebe, nikoho toto téma ani v nejmenším nezajímá.

Milé staré dámy a pánové, kteří o finančních strážnících nevědí ani zbla – a kéž by se ani nedozvěděli, bůh žehnej jejich šedinám –, na zastavárnu pohlížejí jako na poslední stupeň ponížení; ovšem ti, kdo vědí své (a mí čtenáři si toho bezesporu sami všimli), jsou často překvapeni – jak ten klouček, kterému se zdálo o tom, že přišel do nebe –, kolik potkávají lidí, které by tam nikdy neočekávali. Pokud jde o mne, považuji to za mnohem nezávislejší způsob než vypůjčovat si peníze od přátel, a neustále se to snažím vštípit i těm

svým známým, již tíhnou k potřebě „vypůjčit si pár liber do pozítří“. Ale všichni to tak nechápou. Jeden z nich ke mně kdysi prohodil, že vůči principu této záležitosti má námítky. Domnívám se, že kdyby řekl, že protestuje proti vyšší úroku, byl by pravdě blíž; pětadvacet procent zcela jistě není žádná legrace.

Finanční tíseň má několik stupňů. Ve finanční tísní jsme víceméně všichni – většina z nás více. Někdo má nouzi o tisíc liber, někdo o šilink. Mně samotnému v této chvíli chybí pět liber. Chci je pouze na den či dva. Jsem si jistý, že je nanejvýš do týdne vrátím, a pokud by mi je nějaká dáma nebo pán z řad mých čtenářů laskavě zapůjčili, byl bych jim opravdu velice vděčen. Mohli by mi je nenápadně poslat na adresu podniku pánů Fielda & Tuera, v tom případě pouze prosím pečlivě zalepit obálku. Coby zástavu vám poskytnu svůj dlužní úpis.

O marnivosti

Všechno je marnivost a všichni jsou marniví. Ženy jsou přílišně marnivé. A muži také – ti ještě víc, je-li to vůbec možné. A také děti, zvláště děti. Jedna malá holčička mi v tomto okamžiku tluče do nohou. Chce vědět, co si myslím o jejích nových botičkách. Upřímně, velký dojem na mě nedělají. Postrádají souměrnost a oblost a vyznačují se jakousi nepopsatelnou neforemností (jsem také přesvědčený, že si je na nohou prohodila). Ale neříkám jí to. Nestojí o kritiku, nýbrž o lichotky; a sám cítím, že se nad nimi podbízivě rozplývám, až to hezké není. Toho samolibého andílka by nic jiného neuspokojilo. Jednou jsem to na ni zkusil jako svědomitý kamarád, ale úspěch jsem neslavil. Požádala mě totiž o mínění v záležitosti svého všeobecného vystupování a chování; svou žádost vznesla přesně těmito slovy: „Co fi o mě myflíf? Máf ve mně uadost?“ A já usoudil, že se mi naskytla vhodná příležitost pronést několik přínosných poznámek k jejímu aktuálnímu mravnímu profilu, a pravil jsem: „Ne, nemám z tebe radost.“ Připomněl jsem jí události z rána toho dne a otázal se jí, jak coby křesťanská dívka může očekávat, že jejímu moudrému a hodnému strýčkovi bude příjemné vyvádění dítěte, jež celou domácnost

probudí v pět hodin ráno, v sedm hodin převrhne džbán na vodu a skutálí se za ním ze schodů, v osm hodin se pokusí umístit kočku do vany a v devět třicet pět se posadí na klobouk svého pana otce.

A co udělala ona? Byla vděčná za má jasná slova? Zamyslela se nad nimi a rozhodla se, že si je vezme k srdci a od té hodiny povede lepší a ušlechtlejší život?

„Ne!“ zakvílela.

A poté mi začala spílat.

„Ty ofklivý, ofklivý, zlý stvýčeku – ty jsi zvý – veknu to mamince.“

A to také udělala.

Od té doby, když mne požádá o stanovisko, nechávám si své upřímné mínění pro sebe a ke konání toho malého stvoření raději vyjadřuji neskonalý obdiv bez ohledu na to, zda si jej vskutku zaslouží. A ono souhlasně přitakává a odbíhá, aby s mým názorem seznámilo zbytek domácnosti. Zjevně jej používá pro podporu svých zištných úmyslů, neboť posléze ke mně doléhá její naléhání: „Stvýček víká, ve fem hodná – mufím dostat dvě fufenky.“

A tak nyní odchází s nadšeným pohledem na svá chodidla a špitne „kvása“ – dvě stopy a deset palců domýšlivosti a marnivosti, nemluvě o dalších špatnostech.

Všechny děti jsou stejné. Vzpomínám si, jak jsem jednoho slunečného odpoledne seděl na zahradě na londýnském předměstí. Najednou jsem uslyšel, jak se z horního okna někdo pronikavým sopránovým hláskem rozkřičel na jakousi mně neviditelnou bytost, jež se podle všeho nacházela v jedné ze sousedních zahrad: „Babi, já fem hodný, moc hodný, babi; já mám Bobovy kalhoty, heč.“

I ta zvířata jsou marnivá. Onehdy jsem viděl velkého novofundlandana, který seděl před zrcadlem ve vchodu do jednoho krámků na Regent's Circus a prohlížel se s tak ohromným samolibým uspokojením, že jsem mimo schůzí farní rady něco takového jaktěživ neviděl.

Jednou jsem byl na farmě, když se tam slavil nějaký důležitý svátek. Už si nevzpomínám, oč přesně tehdy šlo, ale byla to velká oslava, májová nebo nějaká taková, a jedné krávkě na hlavu nasadili květinový věnec. A ta směšná čtyřnohá bytost se celý den nosila jako školačka v nových šatech; a když jí věnec vzali, upadla do trdomyslnosti, a aby vůbec chvíli postála a nechala se podojit, museli jí ho opět nasadit. Není to žádná zábavná historka, nýbrž holá, střízlivá pravda.

Pokud jde o kočky, ty si co do marnivosti s lidmi prakticky nezadají. Znáám kočku, která vstane a odejde z místnosti, pokud nějaký návštěvník pronese hanlivou poznámku vůči jejímu rodu, naopak po šikovně složeném komplimentu bude hodinu vrnět.

Kočky mám opravdu velice rád. Jsou tak bezděčně zábavné! Čiší z nich komická důstojnost, jako by vám říkaly: „Jak se opovažuješ!“ „Běž pryč, nedotýkej se mě.“ Na psovi nic tak povýšeného není. S každým Tomem, Dickem nebo Harrym, který jim zkříží cestu, jsou hned zadobře a velcí kamarádi. Když potkám nějakého známého psa, poplácám ho po hlavě, počastuji ho hanlivými přízvisky a povalím ho na hřbet; a on jen leží, poulí na mne oči a ani v nejmenším mu to nevadí.

Představte si, že byste takhle vyváděli s kočkou! Ta by s vámi až do konce života nepromluvila. Ne,

když chcete získat přízeň kočky, musíte vědět, co máte v úmyslu, a postupovat musíte velice opatrně. Pokud danou kočku neznáte, měli byste ji oslovit „ubohá kočička“. Poté byste na ni měli konejšivě a soucitně vrnět. Co tím myslíte, sice nevíte o nic lépe než ona, ale tím vůči ní vyjádříte patřičně vstřícný postoj a obvykle na ni zapůsobíte do té míry, že, jste-li slušně vychovaní a obstojného zevnějšku, nahrbí se před vámi a otře se o vás čumákem. Pokud dospějete do tohoto stadia, můžete se odvážit podrbat ji pod tlamičkou a pošimrat za uchem, načež vám toto inteligentní stvoření zatne drápky do nohy; a už vás pojí přátelství a láska, jak je tak líbezně vyjádřeno v těchto rozkošných verších:

*Kočku mám velmi rád, jak hezky přede,
když ji nezlobím, nic mi neprovede,
a tak ji hladím, laskám a dávám jí žrát,
a kočička mě miluje, neb ji mám rád.*

Poslední dva verše této strofy nám poskytují poměrně realistický vhled do kočičího vnímání lidské dobroty. Je zřejmé, že z hlediska kočky dobrota spočívá v hlazení a laskání a krmení. Obávám se však, že toto omezené vnímání pozitiv není vlastní pouze kočkám. Podobné kvalitativní měřítko při hodnocení jiných lidí máme tendenci uplatňovat i my všichni ostatní. Dobrý člověk je ten, jenž se k nám chová dobře, a špatný člověk je ten, kdo nedělá, co od něj chceme. Pravda je taková, že každý z nás se narodil s přesvědčením, že celý svět, se všemi lidmi a věcmi v něm, byl stvořen jako nějaký nezbytný přívěsek našeho já. Naši bližní byli stvořeni, aby nás obdivovali a zajišťovali naše

nejrůznější potřeby. Já i ty, můj milý čtenáři, jsme podle svého osobního názoru středem všehomíra. Ty, jak to chápu já, jsi byl prozíravou prozřetelností přiveden na svět proto, abys mne mohl číst a mohl mi platit za to, co píši; zatímco já jsem dle tvého názoru nástroj seslaný do světa, aby napsal něco, co si přečteš. Hvězdy – jak označujeme onu myriádu jiných světů, jež se po našem boku řítí věčným tichem – byly na nebesa vsazeny proto, aby se nám v noci obloha jevila zajímavá; a Měsíc se svými zlověstnými tajemstvími a věčně skrytou tváří je kulisa, pod níž si můžeme dávat milostná dostaveníčka.

Obávám se, že většina z nás je jako ten kohout paní Poyserové, který žil v domnění, že slunce každé ráno vychází, aby si poslechlo, jak kokrhá. „Marnivost je hnací silou tohoto světa.“ Myslím, že nežil člověk, který by jí byl zcela prost, a pokud ano, s takovým člověkem by se vám mimořádně špatně vycházelo. Byl by to samozřejmě velice dobrý člověk a měli bychom ho chovat ve velké úctě. Byl by to člověk obdivuhodný – člověk, kterého by bylo třeba umístit do vitríny a dávat za vzor – člověk, kterého by bylo třeba postavit na piedestal a kopírovat v rámci školního cvičení – člověk, kterého by bylo třeba velebit, ale nebyl by to člověk, kterého by bylo možné milovat, nebyl by to náš lidský bratr, jemuž bychom chtěli potřást rukou. Andělé mohou být svým způsobem přímo výtečné bytosti, ale nám ubohým smrtelníkům by za současného stavu pravděpodobně připadali jako děsně úporní společníci. I lidé, kteří jsou jen dobří, nás skličují na duši. Právě svými chybami a nedostatky, nikoliv ctnostmi, se vzájemně dotýkáme, přes ně nacházíme

soucit. Svými ušlechtilějšími vlastnosti se závratně lišíme. Svými pošetilostmi jsme jeden jako druhý. Někteří z nás jsou zbožní, někteří z nás jsou velkorysí. Hrstka z nás je poctivá a ještě méně z nás je možná pravdomluvných. Ovšem co do marnivosti a podobných slabostí si všichni můžeme podat ruce. Marnivost je jednou z oněch přirozených vlastností, jež z celého lidstva tvoří jednu rodinu. Od indiánského lovce, pyšného na svůj opasek se skalpy, po evropského generála dmoucího se pod plejádou hvězd a medailí, od Čiňana tetelícího se radostí z délky svého copánku po „krásku z povolání“, jež snáší tělesná muka, aby měla pas jako proutek; od ucourané malé Polly Stigginsově, vykračující si přes Seven Dials s potrhaným slunečníkem nad hlavou, po princeznu kroužící v salonu s několik stop dlouhou vlečkou; od Harríka, který obhroublými vtípky vyvolává hlasitý smích u svých kumpánů, po státníka, jehož uchu lahodí jásos, který se ozývá v reakci na jeho vzletné fráze, od černého Afričana, který smění své vzácné oleje a slonovinu za několik skleněných korálků k zavěšení na krk, po křesťanskou dívku prodávající své bílé tělo za dva tucty kamínků a prázdný titul, jenž si může připsat před jméno – všichni pochodují, bojují, krvácejí a umírají pod mrzkou zástavou marnivosti.

Tak tak, marnivost je věru hybnou silou lidstva a lichotky jsou mazivem pro jeho kola. Chcete-li na tomto světě získat přízeň a úctu, musíte lidem lichotit. Lichoťte všem a všude, bohatým i chudým, lidem hloupým i rozumným. Bude se vám skvěle dařit. Velebte ctnosti jednoho a nectnosti druhého. Všechny za vše chvalte, zvláště za to, co nemají. Hastrošům skládejte

hold za jejich krásu, hlupákům za jejich duchaplnost a hrubiánům za jejich vychování. Pak budou do nebes vynášet váš úsudek a inteligenci.

Lichotkami si dokážete získat každého. Pasovaný hrabě – domnívám se, že „pasovaný hrabě“ je správný výraz. Nevím sice, co znamená, pokud to tedy není hrabě, který nosí pás místo šlí; někteří muži to dělají, byť mně osobně se to nelíbí; musíte ho mít příliš utažený, aby plnil svou funkci, a to je nepohodlné... Tedy ať je pasovaný hrabě kdovíjaká odnož hrabat, tvrdím, že i toho si dokážete získat lichotkami; stejně jako každou jinou lidskou bytost, od vévodkyně po prodavače masa pro kočky, od oráče po básníka – básníka mnohem snáze nežli oráče, neboť med lépe vtéká do pšeničného chleba nežli do ovesné placky.

Pokud jde o lásku, lichocení je pro ni existenční nezbytností. Naplňte lidi láskou k sobě samým a to, co přeteče, připadne vám, jak praví jistý duchaplný a pravdomluvný Francouz, na jehož jméno si teď za nic na světě nevzpomenu. (K čertu s tím! Když potřebuji, nedokážu si vzpomenout na žádné jméno.) Povězte dívce, že je anděl nebo andělštější nežli anděl; že je bohyně, jen elegantnější, vznešenější a spanilejší nežli obyčejná bohyně, že je pohádkovější než Titánie, krásnější než Venuše, úchvatnější než Parthenopé; rozkošnější, nádhernější a zkrátka a dobře oslnivější než kterákoliv jiná žena, jaká kdy žila, žije nebo by mohla žít, a uvidíte, jak příznivý dojem učiníte na její důvěřivé srdíčko. Sladké neviňátko! Bude věřit každému slovu, které jí řeknete. Ženu je snadné oklamat – tímto způsobem.

Dušinky, řeknou vám, že lichotky nesnášejí, a když odpovíte: „Ach, drahá, v tvém případě to nejsou žádné

lichotky, nýbrž holá a střízlivá pravda; opravdu, bez přehánění, jsi ta nejkrásnější, nejhodnější, nejkouzelnější, nejskvělejší, nejdokonalejší lidská bytost, jaká kdy kráčela po této zemi,“ věnují vám tichý, souhlasný úsměv, a když se přivinou k vaší mužné hrudi, zašeptají, že jste přece jen miláček.

Jářku, představte si jen, že se muž bude snažit dvořit ženě výhradně pravdivě, že se rozhodne, že jí nesloží žádnou poklonu a nic nezveličí, naopak se bude úzkostně držet faktů! Představte si, že se své vyvolené ve vytržení zadívá do očí a něžně jí zašeptá, že obecně vzato, co se dívek týče, nevypadá špatně! Představte si, že jí podrží ručku a ujistí ji, že má neduživou barvu s načervenalými skvrnami, že jí říká, když si ji tiskne k srdci, že bytí má pršáček, není vůbec ošklivý, a že její oči dle jeho mínění, může-li je soudit, dokonale splňují měřítko průměrnosti pro tyto orgány!

Jakou by asi měl šanci proti muži, který by jí sdělil, že se její tvář podobá čerstvé růži, že její vlasy jsou zbloudilými slunečními paprsky ujařmenými jejími úsměvy a její oči připomínají dvojici večerních hvězd.

Druhů lichocení je celá řada a člověk svůj přístup samozřejmě musí přizpůsobit danému subjektu. Někdo má rád kolem úst medu celou fůru, a zde není třeba téměř žádného umu. U rozumných osob je však třeba postupovat velice jemně, spíše náznakově než přímými slovy. Nemálo lidí má lichotky rádo zaobalené ve formě urážek, třeba ve větách: „Ty jsi ale opravdový trouba. Posledních šest pencí bys dal prvnímu hladově vyhlízejícímu žebrákovi, který ti zkrří cestu,“ jiní je snesou, pouze když se podávají prostřednictvím třetí osoby, takže pokud chce člověk C tímto způsobem oslovit člověka A, musí se důvěrnému příteli tohoto A,

člověku B, svěřit, že A považuje za výtečnou osobu, a B poprosit, aby o tom nikomu neříkal, zvláště tedy dotčenému A. Dejte si však pozor, aby bylo na B spolehnutí, jinak tak neučiní.

Ušlechtilé, odolné Angličany, typy, jež tvrdí, že „lichotky bytostně nesnášejí“, „na mě si s pochlebováním nikdo nepřijde“ atd. atd., lze takto zvládnout levou zadní. Polichotejte jim za příkladnou absenci marnivosti, a máte je omotané kolem prstu.

Marnivost je nakonec ctnost stejně jako neřest. Je snadné přeříkat otřepané poučky o její škodlivosti, ale marnivost je také vášeň, jež nás dokáže přimět být dobří, jakož i zlí. Ctižádost je pak marnivost zušlechťená. Chceme získat uznání a obdiv – či slávu, jak to raději nazýváme –, a tak píšeme skvělé knihy a malujeme skvostné obrazy a zpíváme líbezná písničky; a ochotně se lopotíme u psacího stolu, u tkalcovského stavu či v laboratoři.

Přejeme si zbohatnout nikoliv proto, abychom si užili pohody a pohodlí – za nějakých dvě stě liber ročně si lze koupit všechno, co vám umožní je vychutnat –, nýbrž proto, abychom měli domy větší a okázaleji zařízené než naši sousedé, abychom měli více koní a sloužících, abychom své manželky a dcery mohli odít do směšných, ale drahých šatů, abychom mohli pořádat nákladné večeře, při nichž my sami osobně nesníme ani co by se za nehet vešlo. A za tímto účelem napomáháme chodu tohoto světa svým čistým a příčinnivým mozkiem, šíříme obchod mezi jeho národy, přinášíme civilizaci i do těch nejodlehlejších koutů.

Marnivost proto neurážejme. Spíše ji využívejme. Sama čest není nic než nejvyšší forma marnivosti. Tento instinkt se neomezuje pouze na floutky a fifleny.

Existuje marnivost páva a marnivost orla. Snobi jsou marniví. Ale to jsou i hrdinové. Proto, mí mladí bratři hejsci, buďme marniví společně. Chytněme se za ruce a ve své marnivosti se vzájemně posilme. Buďme marniví, ne však kvůli svým kalhotám a vlasům, nýbrž kvůli srdcím a pracovitým rukám, poctivosti, čistotě, vznešenosti. Buďme příliš marniví na to, abychom se snížili k tomu, co je podlé či špinavé, buďme příliš marniví na sobeckost a malichernou závist, buďme příliš marniví na to, abychom ubližovali slovy, abychom ubližovali činy. Buďme marniví a pyšní, že jsme upřímní, čestní muži uprostřed světa lotrů. Buďme pyšní, že máme na mysli vznešené myšlenky, že činíme ušlechtilé činy a že žijeme dobré životy.

O tom, jak prorazit

Toto asi není přesně to, o čem by měl přemýšlet zahaleč. Nicméně jak víte, lidé často vidí největší část hry zvenčí, a když tak sedím ve svém loubí u cesty, potahuji z vodní dýmky spokojenosti a požívám sladké lotosové květy lenosti, mohu zamyšleně sledovat vířící dav, jenž se kolem mne valí a řítí po hlavní silnici žití.

To nevázané procesí nemá konce. Dnem a nocí slyšíte rychlý dusot bezpočtu nohou – některé běží, některé kráčí, belhají se, klopýtají; všechny však pospíchají, v horečnatém závodě hoří dychtivostí, všechny tělem a duší napínají veškeré síly, aby dosáhli věčně se vzdalujícího obzoru úspěchu.

Jen se na ně podívejte, jak se kolem valí – muži a ženy, staří a mladí, urození a prostí, hezcí a ohyzdní, bohatí a chudí, veselí a smutní – všichni chvátají, tlačí se, lopotí kupředu. Silní odstrkují slabé, prohnaní se derou kolem pošetilců; ti vzadu si lokty razí cestu dopředu; ti vpředu se za běhu nohama ohánějí po těch vzadu. Jen se pořádně podívejte, popatřete na tu mihotavou přehlídku. Tamhle jeden stařec lapá po dechu, tam zas stydlivou dívku žene zarputilá matrona s ostře řezanou tváří; tamhle si příčinlivý student čte „Jak prorazit ve světě“, a jak tak s očima zabořenýma do knihy klopýtá, nechává všechny, aby

ho předhonili; tam po boku znuděně se tvářícího muže klusá módně oblečená žena; tamhle se jakýsi hoch smutně ohlíží na sluncem zalitou ves, kterou už nikdy nespatří; tam pevným a pohodovým krokem kráčí muž širokých plecí; a tamhle kradným krokem na své cestě kupředu kličkuje a uhýbá sehnutý chlapík s protáhlou tváří; tam se s pohledem neustále zabořeným do země ze strany na stranu opatrně proplétá vychytralý rošťák, jenž si myslí, že má namířeno vpřed; a tamhle stojí mladík s ušlechtilou tváří a váhá, když od vzdáleného cíle pohlédne na bláto u svých nohou. A nyní se vynoří pohledná dívka, již se s každým krokem vraští líbezná tvářička, a za ní ustaraný muž a pak zas chlapec plný nadějí.

Pestrý zástup – vskutku pestrý! Princ a žebrák, hříšník a světec, řezník a pekař a svícnař, dráteníci a krejčí, oráči a námořníci – všichni se tu spolu strkají. Tam je právník s parukou a v taláru a tam zas židovský vetešník s ušmudlanou jarmulkou; tam voják v šarlatu, tam němý pohřební zřízenec s odřenými bavlněnými rukavicemi a třepotající se stuhou na klobouku; tam se vybledlými listy probírá umolovaný učenec, tam svými křiklavými pečetěmi cinká navoněný herec. Tam úlisný politik slibuje zázračná legislativní řešení, tam zas potulný mastičkář třímá pochybné léky na lidské neduhy. Tam je uhlazený kapitalista, tam šlachovitý nádeník; tam je vědec a tam čistič bot; tam básník a tam výběrčí vodného; tam kabinetní ministr, tam zas balerína. Tam rudonosý hostinský z plna hrdla chválí své sudy, tam máme kazatele škodlivosti pití, který bere padesát liber za večer; tam je soudce a tam podvodník; tam kněz a tam hazardní hráč, tam se usmívá ladná vévodkyně

posetá šperky, tam je vyzáblý majitel penzionu, dopálený vařením; a tam se kolébá a naparuje stvoření v laciné parádě a líčení.

Bok po boku si razí cestu kupředu. Křičí a klejí a modlí se a smějí, zpívají a úpí, ženou se kolem bok po boku. Ani na okamžik nezpomalují, ten závod nikdy nekončí. U cesty si neodpočinou, nezastaví u chladi-
vých fontán, neoddechnou si pod zeleným listovím. Dál, dál, dál – dál horkem a davy a prachem – dál, nebo budou udupáni a ztraceni – dál s tepajícím moz-
kem a na podlamujících se nohou – dál, až se jim znaví srdce, zakalí zrak a chroptivý sten těm vzadu sdělí, že se mohou opět o kus dotáhnout.

A přesto, navzdory tomu vražednému tempu a ka-
menité cestě, kdo kromě lenochů či hňupů si od trati může udržovat odstup? Kdo – jako ten loudavý pout-
ník, který stojí a sleduje hýřící víly, dokud nepopad-
ne a nevyprázdní skřítčí pohár a nevskočí do vířící-
ho kruhu – dokáže sledovat ten bláznivý rej, aniž se nechá vtáhnout do jeho středu? Já kupříkladu ne. Při-
znávám, že loubí u cesty, dýmka spokojenosti a loto-
sové květy jsou naprosto nevhodné metafory. Zněly báječně a filozoficky, ale obávám se, že osobně nejsem ten typ člověka, který by vysedával v loubí a kouřil dýmku, když je venku nějaká zábava. Myslím, že spíš připomínám toho Ira, který při pohledu na shlukující se zástup vyslal ven dcerku, aby se zeptala, jestli se strhne rvačka – „Protože jestli ano, otec by se k ní rád připojil.“

Miluju ostré spory. Rád se na ně dívám. Rád poslouchám vyprávění o lidech, kteří prorazili – kteří směle a čestně probíjejí cestu – kteří zkrátka a dobře dopředu neproklouznou se štěstím nebo úskokem.

Rozdmýchá to ve vás starou saskou bojovnou krev, podobně jako líčení o „rytířích, kteří se bili proti strašlivé nepřízni osudu“, jež nás rozechvívala, když jsme ještě chodili do školy.

A probíjet se v životě také znamená bojovat se strašlivou nepřízní. V našem devatenáctém století žijí obři a draci a zlatý poklad, který střeží, nelze získat tak snadno, jak se to zdá z pohádkových knih. No vida, Algernon naposledy dlouze pohlédne na otcovskou síň, otře si slzu z oka a odejde – aby se za tři roky vrátil a topil se v penězích. Autoři nám nevysvětlují, „jak se to dělá,“ což je škoda, neboť by to nepochybně bylo vzrušující.

Jenže ani jeden romanopisec z tisíce nám nevylíčí skutečný příběh svého hrdiny. Byť na tuctu stran popisují čajový dýchánek, životní kariéru shrnou slovy „stal se jedním z našich obchodních magnátů“ nebo „byl z něj velký umělec a celý svět mu ležel u nohou“. Vždyť reálného života je víc v Gilbertově kupletu než v polovině životopisných románů, co kdy spatřily světlo světa. Gilbert nás seznamuje se všemi fázemi, kterými si prošel jeho poslíček, aby se vyšvihl na pozici „vládce královnina námořnictva“, a vysvětlí nám, jak se advokátovi bez klientů podařilo stát velkým a dobrým soudcem, „připraveným dostat někoho před soud i za porušení slibu manželského“. Zájem existence tkví v drobných detailech, nikoliv ve velkých výsledcích.

To, co opravdu chceme, je román, který by nám všem ukázal skrytý spodní proud životní dráhy ctižádnostivého člověka – jeho boje a prohry a naděje, jeho zklamání a vítězství. Byl by to nesmírný úspěch. Jsem přesvědčený, že příběh o nadbívání Štěstěně by nakonec byl stejně zajímavý jako popisy nadbívání

lecjaké dívce z masa a kostí; působil by jistě mimořádně podobně, neboť Štěstěna je ve skutečnosti přesně taková, jak ji vyobrazovali naši předkové, úplně jako žena – třebaže ne tak nerozumná a nestálá, leč téměř taková – a její dobývání je v případě jedné prakticky stejné jako v případě druhé. Obě je v kostce vystihuje toto dvojverší Bena Johnsona:

*Dvoř se ženě, zavrhne tě,
nech ji být, vyhledá tě –*

Ženě na nápadníkovi nikdy doopravdy nezáleží, dokud jemu nezačne záležet na ní; a usmívat se na vás začne, až když Štěstěně ukážete dlouhý nos a otočíte se před ní na podpatku.

V té době už je vám vlastně jedno, jestli se usmívá, nebo kaboní. Proč se nemohla usmívat, když byste z jejího úsměvu byli celí paf? Všechno na tomto světě přichází pozdě.

Dobří lidé říkají, že je zcela správné a náležité, aby tomu tak bylo, a že se tím dokazuje špatnost ctižádosti.

Bože! Dobří lidé jsou zcela na omylu. (Podle mě jsou na omylu neustále. Neshodnu se s nimi na jediné věci.) Zajímalo by mne, co by si svět bez ctižádostivých lidí počal. Byl by ovadlý jako norfolkský nok. Ctižádostiví lidé jsou droždí, kterým nakyne do výtečného chleba. Bez ctižádostivých lidí by svět vůbec nevstával. Jsou to čiperové, kteří se činí už od brzkého rána, kteří tlučou kladivem, hulákají a rachotí krbovým náčiním a zbytku domácnosti znemožňují setrvat v posteli.

Že je špatné být ctižádostivý? Ani náhodou! Lidé křivdí těm, kdo se sehnutými zády a v potu tváře umeťají cestu, po níž kráčí lidské generace! Lidé křivdí

těm, kdož uplatňují vlohy, jež jim svěřil jejich Pán – když se lopotí, zatímco si druzí hrají!

Samozřejmě že usilují o odměnu. Člověku se nedostalo oné božské nezištnosti, jež myslí pouze na dobro druhých. Vždyť prací pro sebe pracuje i pro nás všechny. Jsme spolu tak spjatí, že se nikdo nemůže dříť jen sám pro sebe. Každá rána, kterou vynaloží ve svůj prospěch, pomáhá utvářet vesmír. Proudem deroucím se vpřed se točí mlýnské kolo; korálnatci budoující si své drobné schránky propojují celé kontinenty; a ctižádnostivý člověk, jenž si staví piedestal, zanechává své dílo těm, kdo přijdou po nás. Alexandr a Caesar v boji sledovali své vlastní cíle, ale přitom polovinu země opásali civilizací. Aby Stephenson vydělal jmění, vynalezl parní stroj, a Shakespeare psal hry, aby zajistil pohodlné bydlo paní Shakespearové a malým Shakespearům.

Spokojení, nectižádnostiví lidé jsou svým způsobem skvělí. Tvoří úhledné, užitečné pozadí, na něž lze malovat úžasné portréty, a jsou váženým, byť nikterak mimořádně bystrým publikem pro produkci čino-rodých duchů doby. O spokojených lidech nemohu říci křivého slova, pokud zůstávají zticha. Ale nenechte je proboha, aby se naparovali a důležitě si vykračovali, jak to rádi dělávají, aby halekali, že jsou těmi pravými příklady pro celou lidskou rasu. Když to jsou ňoumové, trubci v ohromném úlu, pouliční davy, které pouze postávají a poulí oči na ty, kdo pracují.

A nedopusťte ani, aby si představovali – jak mají také v oblibě –, že jsou kdovíjak moudří a hloubaví a že být spokojený je kdovíjaké umění. Možná je pravda, že „spokojená mysl je šťastná všude“, ale to je i osel, a v důsledku toho je můžete postavit, kam se vám

zlíbí, a jednat s nimi, jak se vám zlíbí. „Ne, s ním si hlavu lámat nemusíš,“ říká se, „je spokojený tak, jak je, a byla by škoda ho vyrušovat.“ A tak váš spokojený člověk zůstane bez povšimnutí, a na jeho místo nastoupí nespokojenec.

Pokud jste natolik bláhoví, abyste byli spokojení, nedávejte to najevo a naopak reptejte spolu s ostatními; a pokud si vystačíte s málem, žádejte co nejvíc. Pokud to totiž neuděláte, nedostanete nic. Na tomto světě je nutné osvojit si zásadu, již razí žalobce v žádosti o odškodnění, a žádat desetkrát víc, než jste svolni přijmout. Pokud máte pocit, že se spokojíte se stovkou, trvejte na tisícovce; pokud totiž na začátku projevíte zájem o stovku, dostanete pouze desítku.

Chudák Jean-Jacques Rousseau dopadl tak bídne právě proto, že se touto prostou radou neřídil. Za vrchol pozemské blaženosti si vytkl život v sadu s přívětivou ženou a krávou, a ničeho takového nedosáhl. Dostal se k sadu, ale žena už přívětivá nebyla a přivedla si s sebou matku, a krávu neměli. Kdyby si naopak vytyčil, že chce získat rozlehlé venkovské panství, domácnost plnou andílků a celý kravín, možná by se časem dožil zahrádky a jednoho kusu dobytka, a dokonce by možná narazil i na onu velkou vzácnost – opravdu přívětivou ženu.

Život musí být pro spokojené lidi příšerná nuda! Jak pomalu jim musí plynout čas a čím se vůbec obírají v myšlenkách, pokud tedy vůbec nějaké mají? Duševní stravou pro většinu z nich se zdá být čtení novin a kouření, k čemuž ti čilejší z nich přidávají hru na flétnu a rozhovory o sousedových pletkách.

Nikdy nezakusili vzrušení z očekávání ani strohé potěšení z úspěchem korunovaného úsilí, jež roz-

dmýchává krev člověku, který má své cíle, naděje a plány. Pro ctižádostivého člověka je život nádherou hrou – hrou, jež si žádá veškerý jeho jemnocit, sílu a kuráž – hrou, v níž lze nakonec vyhrát díky postřehu a pevné ruce, s jejímž výsledkem se nicméně pojí i dostatečně velká nahodilost, aby do ní vnesla velkolepý náboj nejistoty. Ctižádostivý člověk se v ní vyžívá jako zdatný plavec v prudkém vlnobití, jako zápasník zaklesnutý v souboji muže proti muži, jako voják v bitvě.

A pokud prohraje, odměnou je mu trpká radost z boje; pokud dostih nevyhraje, alespoň se proběhl. Je lepší se snažit a neuspět než celý život prospat.

Jen přistupte, přistupte blíž. Jen přistupte, dámy a pánové! Přistupte, chlapci a děvčata! Ukažte, co umíte, změřte své síly; zkuste štěstí a prokažte svou kuráž. Jen přistupte! Toto představení nikdy nekončí, hraje se pořád dál. Pánové, toto je jediná nefalšovaná zábava na celé pouti – mimořádně vážená a přísně zásadová – účastní se jí šlechta, kněžstvo i panstvo. Začala v roce jedna, pánové, a od té doby se těší nesmírné oblibě. Jen přistupte! Přistupte, dámy a pánové, a zapojte se. Odměna čeká na každého a všichni mohou hrát. Je zde zlato pro muže a sláva pro chlapce, postavení pro dívky a potěšení pro blázny. Jen přistupte, dámy a pánové, jen přistupte! – Jsou zde samé výhry, nikdo neodchází s prázdnou; poněvadž hrstka vyhraje, a pokud jde o ostatní, vždyť to znáte:

*Nadšení ze hry
pro poražené jest odměnou.*

O počasí

Musím se potýkat s tolika překážkami! Chtěl jsem pro tyto články najít nějaký zbrusu nový, neotřelý námět. „Napíšeš pojednání o něčem naprosto novátorském,“ řekl jsem si, „něčem, o čem dosud nikdy nikdo nepsal ani nemluvil, a budu to pak moci pojmut zcela po svém.“ A dlouhé dny jsem bloumal a snažil se na něco takového přijít; nešlo to. A včera přišla paní Cuttingová, naše uklízečka – nezdráhám se zde uvést její jméno, protože vím, že tuto knihu nikdy neuvidí. O tak frivolní publikaci by nezavadila pohledem. Čte výhradně jen bibli a *Lloydův týdeník*. Veškerou zbylou literaturu považuje za zbytečnou a hříšnou.

Paní Cuttingová mi řekla: „Jářku, pane, vy ale vypadáte ustaraně.“

A já na to: „Paní Cuttingová, snažím se vymyslet téma, jehož rozbořem čtenářům vyrazím dech a otevřu oči – téma, o němž žádná lidská bytost přede mnou nepronesla jediné slovo – téma, které zaujme svou neotřelostí, které osvěží svou netušenou čerstvostí.“

Zasmála se a řekla, že jsem věru zvláštní pán.

Takovou já mívám smůlu. Když přijdu s nějakým vážně míněným postřehem, lidé se dusí smíchy; když se pokusím o vtip, nikdo ho nepochopí. Minulý týden jsem měl jednu úžasnou historku. Připadala mi přímo

báječná, rozvinul jsem ji a obratně ji nadnesl na jednom večírku. Už jsem zapomněl, jak přesně zněla, ale bavili jsme se o Shakespearově postoji k reformaci a já jsem něco podotkl a vzápětí dodal: „A když už jsme u toho... tuhle se ve Whitechapelu stala jedna povedená věc.“ „Neříkejte,“ opáčili mí posluchači. „No, bylo to nesmírně legrační,“ opáčil jsem a už se začínal přidušeně smát, „budete se za břicho popadat,“ a historku jsem jim převyprávěl.

Když jsem dohovořil, rozhostilo se hrobové ticho – bylo to poměrně dlouhé vyprávění –, až nakonec někdo utrousil: „A to byl ten vtip?“

Ujistil jsem je, že ano, a oni byli tak zdvořilí, že mi uvěřili. Všichni kromě jednoho starého pána na opačném konci stolu, který chtěl vědět, v čem vtip spočíval – jestli v tom, co řekl on jí, nebo v tom, co řekla ona jemu; a společně jsme to probrali.

Někteří lidé to mají přesně naopak. Kdysi jsem se znal s chlapíkem, jenž se vyznačoval tak silnou přirozenou tendencí smát se všemu, co slyší, že pokud jste se s ním chtěli vážně bavit, museli jste mu předem vysvětlit, že to, co mu řeknete, nebude vtipné. Pokud jste mu to nedali zřetelně na srozuměnou, z každého vašeho slova ho přepadaly záchvaty smíchu. Doneslo se mi o něm, že když se ho jednou kdosi zeptal, kolik je hodin, zastavil se uprostřed ulice, plácl se do stehna a začal hýkat smíchy. Takovému člověku jste se vůbec neodvažovali říkat něco zábavného. Podařený vtip by ho na místě zabil.

V situaci, o níž píši, jsem obvinění z frivolnosti rázně odmítl a paní Cuttingovou ujistil, že vskutku stojím o praktické nápady. Zamyslí se a nadhodila „výšivkové vzory“. Dodala, že v současnosti se o nich

už příliš nemluví, ale že když byla mladá, těšily se náramně oblíbě.

Výšivkové vzory jsem zavrhl a poprosil ji, aby se zamyslela ještě jednou. Dlouhou dobu si s táckem v ruce lámala hlavu a nakonec přišla s počasím, které nám poslední dobou dává bezpochyby notně zabrat.

A od té hloupé zmínky nedokážu počasí vypudit z hlavy, a nic kvůli němu do ní nedokážu dostat.

Počasí máme opravdu mimořádně mizerné. Na každý pád je tomu tak teď, kdy píši tyto řádky, a pokud není mimořádně nepříjemné, když je čtete vy, tak brzy bude.

Počasí je podle nás mizerné vždy. Počasí je jako vláda – vždy je špatné. V létě říkáme, že nás dusí, v zimě, že nás zabíjí, na jaře a na podzim mu vyčítáme, že není takové ani makové, a přejeme si, aby se pro něco rozhodlo. Pokud je slunečno, říkáme, že venkov ničí nedostatek deště; pokud prší, modlíme se za oblohu bez mráčku. Když v prosinci nezasněží, rozhořčeně se ptáme, co se stalo s našimi starými dobrými zimami, a hovoříme, jako bychom byli ošizeni na něčem, co jsme si koupili a zaplatili, a když sněží, svým výrazivem jsme skvrnou na štítě křesťanského národa. Nebudeme spokojeni, dokud si každý člověk nevytvoří vlastní počasí a nebude ho mít sám pro sebe.

Pokud to tak zařídit nelze, udělali bychom líp, kdybychom se bez něj obešli úplně.

Přesto si myslím, že počasí je tak nepříjemné pouze nám ve městech. Na venkově, ve své domovině, je Příroda líbezná ve všech svých náladách. Co může být krásnějšího než sníh, který se snáší s tichou hebkostí ve velkolepé tajemnosti a pole a stromy odívá bílým hávem jakoby v přípravách na pohádkovou svatbu!

A jak rozkošná je chůze, když svým křepkým krokem rozezníváme zmrzlou zem – když se nám krev teteří na štíplavém čerstvém vzduchu a nad otevřenými poli jako alpské zvonce slabě zní vzdálený štěkot pastevceckých psů a dětský smích! A co takové bruslení! Na ocelových křídlech se ženeme přes pohupující se led a za letu to jen melodicky bzučí. Ach, a jak nádherné je jaro – když je Přírodě sladkých osmnáct!

Když plny naděje vypučí tak čerstvé a zelené lístky, tak čisté a zářivé jako mladé životy nesměle se deroucí do kolotajícího světa; když ovocný strom rozkvetne růžovými a bílými plátky jako mladičké vesničanky v nedělních šatech a každou nabílenou chalupu zahalí v oblaku křehké krásy; a lesem se na vánku nese píseň kukačky! A léto se svým hlubokým, tmavozeleňým a ospalým ševelením – když dešťové kapky šeptají vznešená tajemství naslouchajícímu listí a na cestách prodlévá soumrak! A podzim! Ach, jak smutně spanilý je se svým zlatavým přísvitem a zmírající majestátností barevných lesů – svých krvavě rudých západů slunce a přízračnou večerní mlhou, se svým přičinlivým svištěním ženců, se svými obtěžkanými sady, voláním paběrkačů a děkovných oslav!

I sám déšť, plískanice a kroupy se jeví jako užiteční pomocníci Přírody, když na venkově odvádějí svou prostou práci, a východní vítr není než bouřlivý přítel, když se s ním setkáme mezi řadami živých plotů.

Ale ve městě, kde pod začouzeným sluncem opryskává natřený štuk, kde ukoptěný déšť vytváří břechku a bahno, kde se sníh kupí na špinavých hromádách, kde ušmudlanými ulicemi fičí ledové poryvy a ječí kolem nároží pod planoucími plynovými lampami – ve městě nás neokouzlí žádná tvářnost přírody.

Počasí ve městě je jako slavík v účtárně – je nepatřičné a na obtíž. Města by měla být zastřešena, vyhřívána horkovodem a osvětlena elektřinou. Počasí je venkovské děvče, kterému město nesvědčí. Líbilo se nám, když jsme s ním laškovali na louce, ale když se objevil na Pall Mallu, už nám tak úchvatné nepřipadá. Je ho tam příliš. Bezelstný, svobodný smích a vřelý hlas, jenž nám tak lahodil v mlékárně, na pozadí městského života zní falešnými tóny, a jeho způsoby jsou najednou mimořádně úmorné.

V poslední době nás už asi tři týdny oblažuje téměř neustávajícím deštěm, a já z toho jsem už proklatě promáčený, procrčený a protivný, jak říkává pan Mantalini.

Náš soused každou chvíli vychází za dům na zahrádku a nechává se slyšet, že zemi tohle náramně prospívá – tedy ne to, že vychází na zahrádku, ale to, jaké máme počasí. Sice tomu vůbec nerozumí, ale od chvíle, kdy si loni v létě postavil skleník na okurky, považuje se za zemědělce a tímto absurdním způsobem mluví, neboť si myslí, že nás ostatní na ulici ohromí představou, že je farmář na odpočinku. Mně nezbývá než doufat, že protentokrát má pravdu a že současné počasí něčemu vskutku pomůže, protože mně osobně nevyšlovně škodí. Ničí mi oblečení i náladu. Pokažena nálada by mi ani tak nevadila, protože nálad mám habaděj, ale bolestně mne zraňuje, když vidím, jak mi scházejí milované staré klobouky a kalhoty jak předčasně stárnou pod studeným nápořem vichrů a sněhových vánic.

Nesmím zapomenout ani na svůj nový jarní oblek. Byl to překrásný oblek, a teď mi tu visí tak zablácený, že se na něj ani nedokážu podívat.

Tohle byla Jimova chyba. Kdyby nebylo Jima, té noci bych vůbec nevycházel z domu. Když přišel, právě jsem si ho zkoušel. Jakmile jej uviděl, s divokým výkřikem rozhodil ruce a vyhrkl: „Už je to tady zase!“

„Padne mi to tady vzadu?“ opáčil jsem.

„Padne ti jak ulitý, kamaráde,“ odpověděl. A potom se zeptal, jestli se chystám ven.

Napřed jsem řekl, že ne, ale přemluvil mne. Řekl, že muž s takovým oblekem nemá právo zůstat doma. „Každý občan,“ vysvětlil mi, „má povinnost vůči veřejnosti. Všichni bychom měli v rámci svých možností a schopností prohlubovat všeobecnou spokojenost. Pojď ven a potěš oči slečen.“

Jim má pěkně prořízlou pusou. Nevím, kam Jim na tyto obraty chodí. Ode mne je určitě nemá.

„Opravdu si myslíš, že je to potěší?“ zeptal jsem se. Ujistil mne, že si budou připadat jako na výletě.

To mne přesvědčilo. Byl krásný večer, a tak jsem šel.

Když jsem se vrátil domů, promasíroval jsem si tělo whiskou, nohy si vložil do horké vody, na hrud si položil hořčičnou placku, dal si mísu ovesné kaše a sklenici grogu, natřel si nos lojem a ulehл jsem do postele.

Tato včasná a důkladná opatření, s pomocí mé od přírody silné konstituce, mi zachránila život; jen ten oblek! Už to žádný oblek není; je z něj blatník.

A že se mi ten oblek líbil! Ale tak už to prostě chodí. Na tomto světě si vždy oblíbím pouze to, čemu se stane něco příšerného. Když jsem byl malý kluk, měl jsem ochočenou krysou, a to zvíře jsem miloval, jak jen chlapec může milovat starou vodní krysou; a jednoho dne toto stvoření spadlo do velké mísy angreštového kompotu, která chladla v kuchyni. Co se s tím ubožátkem stalo, jsme zjistili, až když jsme si dávali nášup.

Ve městě deštivé počasí nesnáším. Ačkoliv námitky nemám ani tak vůči dešti jako vůči bahnu. Mám pocit, že bahno nějakým zvláštním způsobem neodolatelně přitahuji. Stačí jen, abych se za blátivého dne objevil na ulici, a už jsem jím z poloviny zamazaný. Za tohle může naše přitažlivost, jak řekla ta stará paní, když do ní udeřil blesk. Když se za sloty vydají ven jiní lidé, celé hodiny se mohou procházet, aniž na nich ulpí flíček špíny; mně naopak stačí přejít ulici a vrátím se ušmudlaný až za ušima (jak mi v dětství až příliš často říkávala má ubohá milovaná matka). Kdyby se v celém Londýně dala najít jediná špetka bláta, nepochybuji, že by navzdory sebesilnější konkurenci ulpěla právě na mně.

Velice rád bych jí tuto laskavost oplatil, ale obávám se, že toho nikdy nebudu schopen. Hrůzu mi nahání i tradiční londýnská mlha, která by se dala krájet. Když je oškliko, cítím se pod psa a zasmušile a uleví se mi, až když se svleču a vlezu si do postele mimo dosah všech takových fenoménů. Když prší, všechno jde od desíti k pěti. Nevím, čím to je, ale za deště mi častěji než kdykoliv jindy připadá, že je všude o poznání víc lidí, psů, kočárek, drožek a povozů, víc se vám pletou do cesty a všichni jsou velice nepříjemní – včetně vás samotných –, a mne z toho může vzít čert. A pak také zjišťuji, že za deště z jakéhosi důvodu nosím víc věcí, než když je sucho; a když třímáte tašku a tři balíčky a noviny a najednou se spustí liják, nemůžete ani otevřít deštník.

To mi připomíná další typ počasí, který nedokážu vystát: aprílové počasí (které takové označení nese proto, že vždy přichází v květnu). Básníkům se jeví

velmi roztomilé. Jelikož ani pět minut v kuse nevydrží u jednoho tématu, připodobňují je k ženě; a vzhledem k tomu má být velice okouzlující. Já osobně pro něj nemám pochopení. Tyto bleskurychlé zvraty mohou být příjemné u mladé dívky. Je bezpochyby nadmíru rozkošné být v přítomnosti osoby, která se v jedné chvíli naprosto bezdůvodně usmívá, aby vzápětí ze zcela stejného důvodu začala fňukat, a která se poté rozhihňá a pak truceje, je drzá a něžná a namíchnutá a veselá a hlučná a zamlklá a vášnivá a chladná a upjatá a skleslá, to vše během jedné minuty (ale pozor, to netvrdím já, nýbrž ti básníci. Ti jsou prý znalci těchto věcí); a za nepříznivého počasí nevýhody tohoto uspořádání ještě více vyniknou. Ženiny slzy vás nepromáčí, ale déšť ano; a ženin chlad vám nezadělá na astma a revmatismus, jak to umí východní vítr. Na poctivě špatný den se umím připravit a snesu jej, ale tyto dny, kdy je možné úplně všechno, mi nesvědčí. Kruší mne, když nad sebou vidím jasnou modrou oblohu, pod níž musím kráčet promáčený na kost, a dopaluje mne, jak po prudkém lijáku s úsměvem vyklouzne slunce, jako by říkalo: „Pane na nebi, snad nechcete tvrdit, že jste zmokl? To mě tedy překvapuje. Vždyť jsem si jen tak trochu vystřelilo.“

Za anglického aprílového počasí nemáte ani čas otvírat a zavírat deštník, zvláště když je „automatický“ – ten deštník, nikoliv duben.

Jednou v dubnu jsem si „automat“ koupil, a povím vám, že jsem si s ním užil! Potřeboval jsem deštník a vešel jsem do jednoho krámku na Strandu, vyslovil jsem své přání, načež se mi dostalo odpovědi:

„Ano, pane. Jaký typ deštníku byste ráčil požadovat?“

Řekl jsem, že by se mi zamlouval deštník, který mne ochrání před deštěm a nedopustí, aby zůstal zapomenut v železničním vagonu.

„Zkuste automat,“ odvětil prodavač.

„Co je to automat?“ otázal jsem se.

„Jedno takové úžasné zařízení,“ řekl prodavač s určitým nadšením. „Sám se otvírá a zavírá.“

Koupil jsem si ho a zjistil, že prodavač měl naprostou pravdu. Opravdu se sám otvíral a zavíral. Neměl jsem nad ním vůbec žádnou moc. Když se rozpršelo, k čemuž toho jara docházelo v pětiminutových intervalech, pokusil jsem se onen aparát otevřít, jenže se ani nehnul; pak jsem jen stál a s tím zpropadeným krámem zápasil, třásl jsem s ním a spílal mu, zatímco se na mne z nebes spouštěly provazce deště. V okamžiku, kdy liják ustal, ta směšná věc sebou znenadání trhla, rozevřela se a zase ji nebylo možné zavřít. Musel jsem s deštníkem nad hlavou kráčet pod blankytně modrou oblohou a přál si, aby se opět rozpršelo, a já tak nevypadal jako blázen.

Když se nakonec zavřel, učinil tak natolik prudce, že mi z hlavy srazil klobouk.

Nevím, proč tomu tak má být, ale je nepopiratelným faktem, že muž nikdy nevypadá tak vrcholně směšně, jako když ztratí klobouk. Pocit bezmocného utrpení, jenž vám prochvěje nervstvem, když si najednou uvědomíte, že máte nepokrytou hlavu, patří k těm nejtrpčím potížím, s nimiž se tělo musí popasovat. A obvykle následuje zběsilá honička, které se účastní i popudlivý psík, jenž celý takový podnik považuje za hru, a v jejímž průběhu bezpochyby polekáte tři nebo čtyři malé děti – o jejich matkách ani nemluvě –, starého

vypaseného pána srazíte na kočárek a seminaristky naženete do náruče urousaného metaře.

Po tom všem se vám hloupý smích diváků a neutivý vzhled klobouku jeví jako poměrně nedůležité okolnosti.

Vzato kolem a kolem, se svými březnovými větry, dubnovými přeháňkami a naprostou absencí májových květin jaro ve městě neslaví prázdný úspěch. Jak jsem již uvedl, venkovu je jen ku prospěchu, ovšem ve městech, v nichž žije přes deset tisíc obyvatel, by se zcela jistě mělo zakázat. V těch nejbezútešnějších dílnách světa působí jako děti – naprosto nepatřičně. V prachu a hluku z jara ani z dětí neplyne nic přínosného. Skličuje vás, když vidíte ty malé ukoptěné caparty, jak se snaží hrát si na hlučných dvorech a zablácených ulicích. Ony malé, bezprizorní lidské atomy žádné děti nejsou. Dětem se blýská v oku, jsou boubelaté a ostýchavé. Toto jsou špinaví, uječení skřítci se spálenými a sešlými tvářičkami, jejichž dětský smích je čirý chrapot a chrčení.

Jaro života i jaro roku se má odchovat v zeleném klíně přírody. Nám lidem z města jaro přináší pouze studené větry a mrholení. Chceme-li pocítit jeho radostný dech a uslyšet jeho tiché hlasy, musíme je hledat v bezlistých hájích a na trnitých pěšinách, na vřesovištích a velkých mlčenlivých kopcích. Na jaře nás oblažují nádhernou čerstvostí. Rychle ubíhající mračna, otevřená bezútešnost, svištivý víchř a čistý, křišťálový vzduch nás rozechvívají neurčitou energií a nadějami. Život, stejně jako okolní krajina, nám připadají větší, rozlehlejší a svobodnější – duhová cesta ubíhající k neznámým cílům. Máme dojem, jako bychom

stříbřitými trhlinami šrafujícími oblohu občas zahlédli onu nesmírnou naději a nádheru, které obklopují tento malý pulzující svět, a závan jejich vůně k nám přilétává na křídlech divokého březnového větru.

V srdcích se nám probouzejí zvláštní myšlenky, kterým nerozumíme. Hlasy nás povolávají vynaložit jakési velké úsilí, odvést jakousi důležitou práci. Zatím ale nechápeme, co přesně znamenají, a skryté ozvěny v nás, které by jim odvětily, jsou dosud němé a nezmohou se na slovo.

Jako děti k tomu světlu vzpínáme ruce, snažíme se uchopit něco, co neznáme. Naše myšlenky, jako myšlenky hochů v té dánské písničce, jsou dlouhé, předlouhé a velmi neurčité; nevidíme, kde je jim konec.

Tak to musí být. Myšlenky, jež číhají za hranicí tohoto omezeného světa, nemohou být než matné a beztvaré. Myšlenky, jež *dokážeme* jasně uchopit, jsou drobné a malicherné – že dvě a dvě jsou čtyři, že když máme hlad, je příjemné se najíst, že s poctivostí se nejdál dojde; všechny větší myšlenky jsou pro naše ubohé dětinské mozky neurčité a neuchopitelné. Občas jen něco nezřetelně zahlédneme v mlhách, které se přelévají kolem našeho časem sevřeného ostrůvku života, a do uší nám doléhá pouze tlumené vlnobití ohromného moře v dáli.

O kočkách a psech

Není jazyka, který by dokázal vylíčit, co jsem si od nich vytrpěl dnes ráno. Začalo to Gustavem Adolfem. Gustav Adolf (v přízemí mu zkráceně říkají „Gusty“) je velice hodný pes, pokud se nachází uprostřed rozlehlého lánů nebo na větší návsi, ale doma ho mít nechci. Myslí to dobře, ale tento dům mu nevyhovuje co do velikosti. Protáhne se a skácí dvě židle a kdovíco dalšího. Zavrtí ocasem, a pokoj rázem vypadá, jako by jím prošla pustošivá armáda. Nadechne se, a uhasí oheň.

Při večeři se vkrade pod stůl, chvíli tam leží a poté zničehonic vstane; první náznak, že se Gusty dává do pohybu, nám vyjeví stůl, který začne působit, jako by ho přepadla touha začít metat kozelce. Všichni se ho horečně chopíme a pokusíme se ho udržet ve vodorovné poloze, načež se Gusty začne vzpírat, neboť nabude dojmu, že se proti němu kují nějaké zlomyslné pikle, propadne strachu a na posledním obraze souvisejícím s touto scénou je obvykle převrácený stůl a rozházená večeře vklíněná mezi dvě neuspořádané vrstvy rozčilených mužů a žen.

Dnes ráno přišel svým obvyklým způsobem, k němuž se podle všeho nechal inspirovat americkým cyklónem, a první, co udělal, bylo, že ocasem smetl

ze stolu šálek s kávou, kteroužto přemístil přesně do středu mé vesty.

Chvatně jsem se zvedl od stolu, počastoval ho slovy „-----“ a rychle k němu vyrazil. Ve dveřích byl dříve než já. A tam se setkal s přicházející Elizou s vajíčky v rukou. Eliza vyjekla „uf!“, posadila se na podlahu, přičemž vajíčka zaujala různé pozice na koberci, kde se také rozplácla, a Gustav Adolf odešel. Zavolal jsem na něj a důrazně mu doporučil, aby zamířil přímo dolů a nejbližší hodinu mi nešel na oči. Zdálo se, že mne bere za slovo. Vyhnul se uhláku a zmizel, zatímco já se vrátil do pokoje, usušil se a dosnídal. Ujistil jsem se, že se odebral na dvůr, ale když jsem o deset minut později nahlédl do chodby, znovu seděl nad schodištěm. Okamžitě jsem ho vykázal do přízemí, ale Gustav jen štěkl a začal poskakovat, takže jsem se šel podívat, v čem je potíže.

Spočívala v Tittums. Seděla na předposledním schodu odshora a nechtěla ho nechat projít.

Tittums je naše kotě. Velká je asi jako masová roláda. Měla prohnutý hřbet a láteřila jako medik.

Tittums umí klnout, že vás polévá hrůza. I já se v tomto ohledu občas projevím, ale vedle ní jsem pouhý amatér. Abych pravdu řekl – a prosím, nechtě to zůstane mezi námi; nechtěl bych, aby se vaše manželka dozvěděla, že něco takového říkám –, ženy těmto věcem nerozumí; ale mezi námi dvěma řečeno, muži prospěje, když si občas zanadává. Klení je ventil, který v neškodném výdechu uniká vztek, jenž by jinak mohl napáchat vážné vnitřní újmy na duševním mechanismu. Když muž pronese slova jako: „Jářku, můj dobrý, milý pane. Co vás u všech sluncí, měsíců a hvězd přivedlo k takové lehkovážnosti (smím-li

použít takového výraziva), že jste mi svou lehkou a jemnou nohou s takovou silou došlápl na kuří oko? Jste snad tělesně neschopen pochopit směr, jímž se ubíráte? Vy... vy jeden milý, chytrý mladý pane!“ nebo něco v tomto duchu, hned se cítí lépe. Klení má na naše rozjitřené vášně stejně zklidňující účinek jako rozbíjení nábytku nebo práskání dveřmi; a mimoto je mnohem méně nákladné. Klení v muži udělá pořádek stejně jak špetka střelného prachu pročistí komín nad prádelnou. Občasný výbuch oběma udělá velmi dobře. Chovám nemalou nedůvěru k mužům, kteří nikdy nezaklejí, nikdy divoce nekopnou do stoličky nebo zbytečně prudce neprohrábnou oheň. Bez výpusti v nás zlost vyvolávána neustálými životními strážněmi bude jen kypět a hnisat. Drobné roztrpčení, které ze sebe záhy nevypudíme, v nás bude bobtnat a promění se v trápení a nad drobnou urážkou budeme přemítat tak dlouho, až ve skleníku neustálých úvah naroste do velké dotčenosti, v jejímž jedovatém stínu vyklíčí nenávisť a pomstychtivost.

Klení těmto pocitům ulevuje – přesně taková je jeho funkce. Při jedné příležitosti jsem to vysvětlil své tetičce, ale té se to nezdálo. Odpověděla mi, že takové pocity bych v sobě neměl vůbec pěstovat.

To jsem řekl i naší Tittums. Řekl jsem jí, že by se za sebe měla stydět, neboť i ona byla vychována v křesťanské rodině. Když slyším nadávat starého kocoura, tolik mi to nevadí, ale nesnesu, když se takto projevuje malé kotě. U tak malého tvora je to vskutku skličující.

Zasunul jsem si Tittums do kapsy a vrátil se ke stolu. Na chvíli jsem na ni zapomněl, a když jsem se pak podíval, zjistil jsem, že se mi vykroutila z kapsy na stůl a snaží se spolknout pero; potom vstrčila

tlapku do kalamáře a převrhla ho; potom si tlapku olízla a nakonec začala opět láteřit – tentokrát na mne.

Postavil jsem ji na podlahu a tam se s ní začal hádat Tim. Opravdu bych byl rád, kdyby se Tim staral o sebe. Není mu nic do toho, co to kotě dělá. Sám to ostatně není žádný svatoušek. Je to teprve dvouletý foxteriér, ale do všeho strká nos a naparuje se jako prošedivělá kolie.

Přišla i Tittumsina matka a Tim má teď poškrábaný čumák, za což jsem notně rád. Všechny tři jsem vykázal na chodbu, kde se v tomto okamžiku perou. Já jsem celý od inkoustu a cloumá mnou zlost, a jestli si dnes ráno na mne bude dovolovat ještě někdo z psího či kočičího rodu, mohu tomu výtečníkovi poradit, aby si s sebou přivedl i zřízence pohřebního ústavu.

Přesto kočky a psy obvykle chovám ve velké oblibě. Jaká jsou to báječná stvoření! Coby společníci jsou mnohem lepší než lidé. Nehádají se s vámi ani neodmlouvají. Nikdy nemluví sami o sobě, naopak poslouchají, když o sobě hovoříte vy sami, a ještě se tváří, že je taková konverzace baví. Nikdy nemají pitomé poznámky. Při večeři k slečně Brownové na opačné straně stolu nikdy nepoznamenají, že jim bylo vždycky jasné, že má velkou slabost pro pana Jonese (který se právě oženil se slečnou Robinsonovou). Nikdy si nespletou bratrance vaší manželky s jejím manželem a nepředstavují si, že jste její tchán. A mladého autora se čtrnácti tragédiemi, šestnácti komediemi, sedmi fraškami a dvěma burleskami v šuplíku se nikdy nezeptají, proč nenapíše nějakou hru.

Nikdy neříkají nepříjemné věci. Nikdy nám neříkají o našich chybách „jen pro naše dobro“. Nikdy

sarkasticky neutrousí: „Ty opravdu uděláš díru do světa, pokud o tebe tedy bude někdo stát.“ Nikdy nám nesdělují, jak to někdy dělávají ženy našeho srdce, že už nejsme ani náhodou tak milí, jak jsme bývali. Jsme pro ně pořád stejní.

Vždy nás rádi vidí. Stojí při nás za všech našich nálad. Jsou veselí, když jsme spokojení, střízliví, když nemáme chuť na žerty, a smutní, když cítíme zármutek.

„Haló! Jsi šťastný a chceš se pobavit? Dobře děláš; od toho tu jsem. Máš mě tady, skotačím kolem tebe, vyskakují, štěkám, dělám piruety, jsem připravený na spoustu zábavy a nezbedností. Jestli mi nevěříš, podívej se mi do očí. Copak uděláme? Budeme skotačit v salonu a nábytek ať vezme čert, nebo vyrazíme na čerstvý, chladivý vzduch, proběhneme se po polích a z kopce a pěkně proženeme husy starého Gogglese! Jupí! Jen poběž!“

Anebo máte chuť být zticha a přemýšlet. Dobrá. Kočka si může lehnout na opěradlo křesla a příst a Montmorency se schoulí na koberci, bude mžourat na oheň, ale zároveň z vás celou dobu nespustí oko, kdyby vás náhodou zničehonic přepadla nějaká touha, třeba pokud jde o krysy.

A když si zaboříme tvář do dlaní a zalitujeme, že jsme se vůbec kdy narodili, nevypnou se a neprohlásí, že si za všechno můžeme sami. Nedoufají, že to pro nás bude varování. Naopak se k nám zlehka přitočí a dloubnou do nás hlavou. Pokud jde o kočku, ta se nám opře o rameno, načechrá nám vlasy a prostými, nehledanými slovy nám jakoby řekne: „Milý pane, je mi vás moc líto.“ A pokud jde o psa, ten k nám vzhledne

těma svýma velkýma, upřímnýma očima a pronese jimi: „No, vždycky máte ještě mě. Životem projdeme společně a vždycky budeme stát při sobě, nebo ne?“

Pes je velice nerozvážný. Nikdy nezkoumá, jestli máte pravdu nebo ne, nikdy se netrápí otázkou, zda stoupáte nebo klesáte na žebříku života, nikdy se neptá, jestli jste bohatý nebo chudý, hloupý nebo moudrý, hříšník nebo světec. Jste jeho kamarád. To mu stačí, a ať se vám daří či nedaří, ať máte dobrou či špatnou pověst, ať jste poctiví nebo zavrženíhodní, bude při vás stát, aby vás utěšil, střežil vás a v případě potřeby za vás položil život – bláhový, bezduchý pes bez špetky rozumu!

Ach, ty věrný starý příteli s těma svýma hlubokýma, průzračnýma očima a rychlým, jasným pohledem, který pochopí všechno dřív, než to člověk stihne vyslovit, víš, že jsi pouze zvíře a vůbec ti to nemyslí? Víš, že ten klacek s prázdným pohledem a vypitým mozkiem, který se venku opírá o sloupek, je nekonečně inteligentnější než ty? Víš, že každý omezený, sobecký darebák, který se živí podvody a úskoky, který nikdy neudělal dobrý skutek ani neřekl vlídného slova, který si nikdy nemyslel nic, co by nebylo podlé a nízké, co by nebylo výrazem mrzkého chtíce, jehož každý skutek je podvod, jehož každý výrok je lež – víš, ty čestné, statečné, nesobecké zvíře, že tihle kradmí zbabělci (a na světě jsou jich miliony) ti jsou nadřazeni, tak jako je slunce nadřazeno lojové svíčce? Oni jsou LIDÉ, víš, a LIDÉ jsou ti největší a nejvznešenější a nejmoudřejší a nejlepší tvorové v celém ohromném věčném vesmíru. To ti poví každý člověk.

Ano, ubohý pejsku, ty jsi velice hloupý, opravdu velice hloupý ve srovnání s námi chytrými lidmi, kteří

chápu všechno, co se týče politiky a filozofie, kteří zkrátka vědí všechno kromě toho, co jsme zač a odkud pocházíme a kam směřujeme a co jsou zač všechny věci mimo tento maličký svět a většina věcí v něm.

Ale nic si z toho nedělejte, kočičko a pejsku, oba vás máme rádi o to víc, že jste hloupí. My máme rádi, co je hloupé. Muži nesnesou chytré ženy a ženský ideál muže je někdo, komu mohou říkat „můj milý hlupáčku“. Je nesmírně příjemné narazit na lidi hloupější, než jsme my sami. Za to, jací jsou, je okamžitě milujeme. Pro chytré lidi musí být svět docela krušné místo. Obyčejní lidé je nemají rádi, a pokud jde o ně samé, navzájem se zcela upřímně nenávidí.

Jenže chytrí lidé jsou v tak zanedbatelné menšině, že ve skutečnosti ani nezáleží na tom, jestli jsou nešťastní. Pokud dokážou žít v pohodlí lidé obyčejní, světu se, celkově vzato, bude dařit poměrně dobře.

Kočkám se přisuzuje, že jsou protřelejší než psi – že se starají víc o své vlastní zájmy a nejsou tak slepě oddané zájmům svých kamarádů. A nám mužům a ženám takové sobectví přirozeně vyrazí dech. Kočky rozhodně mají ve větší oblibě rodinu, která má v kuchyni koberec, než rodinu, která jej nemá; a pokud se v domě vyskytuje mnoho dětí, volný čas raději tráví u sousedů. Ale vzato kolem a kolem, kočky jsou očerňovány. Když se s nějakou spřátelíte, bude vám stát po boku v dobrém i ve zlém. Všechny kočky, které jsem kdy měl, mi byly opravdu spolehlivými kamarádkami. Jednou jsem měl kočku, která mne pronásledovala všude, kam jsem se pohnul, až to působilo poněkud trapně a já ji musel prosit, aby mi prokázala laskavost a nedoprovázela mne dál než na High Street. Když jsem se vracel pozdě domů, čekávala na mne a vítala

mne na chodbě. Připadal jsem si s ní jako ženatý pán, jenže ona se mne nikdy nezeptala, kde jsem byl, a pak stejně nevěřila tomu, co jsem jí řekl.

Jiná moje kočka se pravidelně každý den opíjela. Hodiny se potloukala kolem dveří do sklepa, aby do nich mohla při první příležitosti vniknout a slízat všechno, co mezitím nakapalo z pivního sudu. O tomto jejím zvyku se nezmiňuji, abych kočičí plémě vychvaloval, ale pouze abych poukázal na to, jak se některé jeho zástupkyně podobají lidem. Pokud opravdu existuje stěhování duší, tento exemplář zcela jistě brzy splní parametry správné křesťanky, neboť hned vedle její lásky k pití pro ni byla typická marnivost. Jakmile chytila mimořádně velkou krysu, přinesla ji do místnosti, kde jsme právě všichni seděli, položila mezi nás mrtvé tělo a čekala, až ji pochválíme. Panebože! Jak přitom naše dívky ječely.

Ubohé krysy! Zdá se, že žijí pouze proto, aby kočky a psi získávali uznání za jejich zabíjení a chemici vydělali balík peněz vynalézáním jedovatých přípravků na jejich hubení. A přesto je na nich něco fascinujícího. Pojí se s nimi určitá podivnost a zlověstnost. Jsou velmi prohnané a silné, ve velkém počtu přímo strašlivé, kruté a tajemné. Hemží se jimi opuštěné domy, kde na drolicích se stěnách visí rozlámané a zpuchřelé okenní rámy a v rezavých závěsech se s vrzáním kývají dveře. Znají potápějící se loď a tu opouštějí, přičemž nikdo neví kam a jak. Ve svých skrýších si šeptají, jak na zámeček padne zkáza a slavné jméno zemře v zapomnění. Provádějí ohavné činy v příšerných kostnicích.

Bez krysu se neobejde žádná hrůzostrašná historka. V příbězích o přízracích a vrazilích cupitají místnostmi

rozléhajícími se spoustou ozvěn, za táflováním je slyšet hryzáni jejich zubů, z děr v červotočem prolezlých goblénech vykukují jejich lesklá očka a uprostřed noci přízračně piští, zatímco se kolem polorozbořených věží žene kvílivý vítr a s lkaním tklivým, jako by vycházelo z úst bědující ženy, se prohání pustými a neobydlenými komnatami.

A umírající vězni v odporných kobkách upírají oči do děsivého přítmí, kde jejich červené oči žhnou jako třpytivé uhlíky, v mrtvolném tichu poslouchají šramot jejich ostrých drápků a hrůzou ječí ve tmě, v níž až do kuropění zůstávají jako na trní.

Velice rád čtu příběhy o krysách. Mrazí mne při nich do morku kostí. Mám rád příběh o biskupu Hattovi a krysách. Jak víte, tento podlý biskup měl ve svých sýpkách uskladněnou velkou spoustu obilí, kterého se však hladovějící lidé nesměli ani dotknout, a když ho pak o jídlo naléhavě prosili, nahnal je do stodoly, zavřel vrata, stodolu zapálil a nechal všechny uhořet. Příštího dne však přicupitaly tisíce a tisíce krys, které byly vyslány vykonat na něm spravedlnost. Biskup Hatto prchl do své tvrze uprostřed Rýna, zabarikádoval se v ní a představoval si, že je v bezpečí. Jenže krysy řeku přeplavaly, prohlodaly si cestu i bytelnými kamennými zdmi a na místě, kde seděl, ho zaživa sežraly.

*Na kamení zuby si nabrousily dosti
a teď ohlodávají biskupovy kosti;
po masu z každého jeho údu prahnou
a pomstu na něm vykonají strašnou.*

Ach, jak rozkošná historka.

Pak máme ještě příběh o krysaři z Hamelnu, který napřed svým pískáním odlákal krysy a poté, co starosta nedodržel slib, který tomuto muži dal, odvedl všechny místní děti do nitra nedaleké hory. Jak pozoruhodná stará legenda! Přemýšlím, co asi tak znamená, a zdá má vůbec nějaký význam. Jako by se pod jejím kolébavým rytmem ukrývalo něco zvláštního a hlubokého. Nedává mi spát, ten obraz podivného, tajuplného starého piště, který se s pískáním ubírá úzkými hamelskými uličkami, a dětí, jež ho následují na křepčících nožkách a se zahluabanými, dychtivými tvářemi. Starší lidé se je snaží zastavit, ale děti jim nevěnují pozornost. Slyší podmanivou, čarodějnou hudbu a musí za ní jít. Odejdou od nedohraných her, z lhostejných rukou jim vypadávají hračky. Netuší, kam pospíchají. Promlouvá k nim mystická hudba a ony ji bezmyšlenkovitě následují, aniž se ptají kam. Zní a rezonuje jim v srdcích a veškeré další zvuky utichají. A tak Krysařovou ulicí opouštějí Hameln.

Někdy mne napadá, jestli je Krysař opravdu mrtvý, jestli třeba stále ještě nebloumá našimi ulicemi a po polních cestách a nehraje už jen tak potichu, aby ho slyšely pouze děti. Proč mají ty tvářičky najednou tak vážný a zasmušilý výraz, když na chvíli ustanou v skotačení a v hlubokém zaujetí začnou kamsi napínat zrak? Když se jich na to zeptáme, jen zavrtí kudrnatými hlavičkami a se smíchem vyrazí zpátky za svými kamarády. Ale já si představuji, že právě poslouchaly kouzelné tóny starého Krysaře, a možná těmi svými jasnými očky zahlédly jeho prazvláštní, přízračnou postavu, jak nikým jiným nepovšimnuta proplouvá okolními přelévajícími se davy.

Občas jeho pískání uslyšíme i my dospělé děti. Ale toužebné tóny k nám doléhají z příliš velké dálky a hlučný, burácivý svět o sobě neustále dává vědět tak hlasitě, že snovou melodii snadno přehluší. Jednoho dne však líbezné, smutné tóny zazní plnou, zvučnou silou a tehdy i my, jako ty malé děti, odhodíme v dál své hračky a vydáme se za jejím voláním. Milující ruce se za námi budou upínat, aby nás zastavily, hlasy, které jsme se naučili poslouchat, na nás budou volat, abychom nikam nechodili. My však láskyplné paže jemně odstrčíme, projdeme truchlícím domem a otevřenými dveřmi. Neboť nám v srdcích bude znít ta divoká, podivná hudba, a tehdy i my pochopíme smysl její písně.

Kéž by lidé zvířata milovali, aniž by nad nimi po způsobu tolika z nás propadali sentimentu. Otrlejšími hříšnicemi jsou v tomto ohledu ženy, nicméně i naše rozumově založené mužské plémě domácí mazlíčky absurdním zbožňováním často degraduje na pěkné protivy. Známe exaltované mladé dámy, které si po přečtení *Davidu Copperfielda* našly malého, dlouhosrstého psíka neurčité rasy vyznačujícího se otravným zlovykem kritizovat mužské kalhoty, které po letmém obeznámení dokáže zhodnotit odfrknutím, jímž vyjádří, jaký v něm probouzejí odpor a znechucení. Dívky k takovému zvířeti líbezně žvatlají (pokud je nablízku někdo, kdo by je mohl slyšet), celují je na čumák a nadmíru dojemným způsobem si k líci tisknou jeho neumytou hlavu, ačkoliv jsem si povšiml, že se k těmto něžnostem uchylují především ve chvílích, kdy jsou na dohled nějakí mladí muži.

Pak existují staré dámy, které uctívají vypaseného a dýchavičného pudla plného blech. Kdysi jsem znal

dvojici starých panen, jež se společně staraly o jakousi klobásu na nožkách, které říkaly pes. Každé ráno tomuto stvoření teplou vodou omývaly tvář. K snídani pravidelně mívalo skopovou kotletu a v neděli, kdy jedna z oněch dam odcházela do kostela, druhá vždy zůstávala doma, aby mu dělala společnost.

Existuje řada rodin, které v životě veškerou pozornost upírají na psa. Kočky, mimochodem, nekritický obdiv snášejí jen málokdy. Kočka je obdařena poměrně vyspělým smyslem pro absurditu a podobným nesmyslům obvykle vlídně, ale rezolutně utne tibepec. Psům se však podle všeho zamlouvají. Svě páníčky v těchto vylomeninách podporují, což má za následek, že v kruzích, o nichž se zde rozepisují, je to, co „náš drahý Fido“ udělal, dělá, udělá, neudělá, může udělat, nemůže udělat, umí udělat, rád udělá, má v úmyslu udělat, nemá v úmyslu udělat a byl by býval udělal, věčným námětem rozhovorů od rána až hluboko do noci.

Veškerá konverzace, již v těchto případech tvoří ty největší výplody imbecility, se vztahuje výhradně k tomuto zpropadenému zvířeti. Rodina celý den sedí v jedné řadě, sleduje ho, komentuje jeho počínání, líčí si, co všechno provedl, rozplývá se nad jeho přednostmi a se slzami v očích vzpomíná, jak se jim jednoho dne na dvě hodiny ztratil, načež ho domů mimořádně surově dovlékli řezníkův učeň, který, když mu otevřeli, psa jednou rukou třímával za kůži na zátylku a druhou mu dával jeden pohlavek za druhým.

Jakmile se tito lidé z oněch trpkých vzpomínek vzpamatují, začnou se vzájemně předhánět ve výbuších obdivu k té němé tváři, až se některý z fanatictějších členů rodiny přestane ovládat, na onoho

nešťastného čtyřnožce se v záchvatu zběsilé lásky vrhne, přivine si ho k srdci a začne se nad ním rozplývat. Ostatní, šíření žárlivosti, poté také vyskočí, popadnou psa, jak jim to jen dovolí lačnost jejich city zmítaného příbuzného, a dají průchod další vlně lichotek a výrazů oddanosti.

U těchto lidí se všechno děje skrze psa. Pokud se chcete začít dvořit jejich nejstarší dceři nebo příměť hlavu rodiny, aby vám zapůjčila zahradní válec, případně matku, aby se stala členkou Společnosti za vyškrtnutí kornetistů z divadelních orchestrů (na každý pád je škoda, že něco takového neexistuje), musíte začít u psa. Musíte si zajistit jeho souhlas předtím, než vám ostatní vůbec popřejí sluchu, a pokud, což je velmi pravděpodobné, na vás ono zvíře, jehož upřímnou psí povahu dokonale zkazilo nepřirozené jednání zbytku rodiny, začne vztekle štěkat, pochopíte, že vaše úsilí je jednou provždy ztracené.

„Pokud Fido k někomu nepřilne,“ pronese dopředu zamyšleně pan otec, „mám za to, že dotyčnému nelze důvěřovat. Víš, Marie, jak často to říkám. Fido, Bůh mu žehnej, prostě ví, co a jak.“

Aby ho čert spral!

A když si pomyslíte, že ten neurvalý mrzout kdysi býval nevinné štěně samá noha a hlava, zábavné a hravé, štěně, které hořelo ambicí stát se velkým hodným psem a štěkat jako máma.

Ach běda, jak nás život všechny mění. Svět mi připadá jako obrovský, obludný mlýnek, do nějž se jedním koncem cpe to, co je čerstvé, optimistické a čisté, a z druhého konce leze jen to staré, svraštělé a nabručené.

Podívejte se i na tu Mícu Uvážlivou s tím jejím mdlým, ospalým pohledem, vážným, pomalým krokem a vznešeným, upjatým vystupováním; kdo by si pomyslel, že to kdysi bývala modrooká, zběsilá, rozevlátá, překotná a bláznivá rachejtle, které jinak říkáme kotě?

Jakou má kotě úžasnou vitalitu! Je vskutku něco nádherného na způsobu, jak v těch drobných bytos-
tech kypí život. Pobíhají sem a tam, mňoukají a skotačí, tancují na zadních nohách, předními všechno objímají, válejí sudy, zůstávají ležet na hřbetě a kopou do vzduchu. Tak silně jimi prochvívá životní síla, že nevědí, co se sebou mají dělat.

Vzpomeneš si, čtenáři, kdy jsme něco takového cítili my dva? Vzpomeneš si na ty nádherné dny naší čerstvé mladosti – jak jsme se při návratu domů po měsícem ozářené cestě také cítili příliš plni života, abychom dokázali jít střízlivým krokem, a museli jsme skákat a hopsat a máchat rukama a křičet, až si manželky farmářů, které tma zastihla na polích, myslely – a to zcela oprávněně –, že jsme se zbláznili, a držely se co nejlíže živých plotů, zatímco my tam stáli a nahlas se smáli, když jsme je viděli, jak kvapně berou nohy na ramena, a pak je na rozloučenou ještě postrašili divokým zavýskáním, a jak nám tekly slzy, aniž jsme tušili proč? Ach, ten nádherný mladý ŽIVOT, jenž nás korunoval za krále země, který proudil všemi našimi rozechvělými žilami, až jsme měli pocit, že se vznášíme, který nám prochvíval tepajícími mozky a říkal nám, abychom neváhali a vydali se dobýt svět, který se nám vzdouval v mladických srdcích, až jsme toužili otevřít náruč a přivinout si k hrudi všechny lopotící se muže, ženy a malé děti a všechny, všechny je milovat.

Ach! Jak skvostné dny to byly, hluboké, plné dny, kdy nám nadcházející život jako neviditelné varhany hlaholil v uších zvláštní, toužebnou hudbou a naše mladá krev jako válečný oř ržála touhou vyrazit do boje. Ale běda, tep se nám už zpomaluje a zklidňuje, staré klouby nám stravuje revmatismus, našli jsme zalíbení v křesle a v dýmce a pro chlapecké nadšení už máme pouze úšklebek. Ale kéž by se dal ten božský život ještě jednou, alespoň na okamžik, zažít!

O stydlivosti

Všichni velcí literáti jsou stydliví. I já jsem takový, ačkoliv je to prý na mně sotva znát.

Jsem rád, že není. Kdysi to bylo mimořádně nápadné a působilo to značné utrpení mně a nepříjemnosti všem okolo – zvláště mé přítelkyně si na to trpce stěžovaly.

Úděl stydlivého muže je neradostný. Muži ho nemají rádi, ženy jím opovrhují a on sám sebe vnímá jak s opovržením, tak s nelibostí. Zvyk mu nijak neuleví a jediným lékem je pro něj čas; ačkoliv jsem onehdy narazil na nádherný recept, jak tento neduh vyléčit. Objevil se v „odpovědích dopisovatelům“ v jednom nepříliš známém týdeníku a psalo se v něm (nemohu na to zapomenout): „Osvojte si nenucené a příjemné vystupování, zvláště vůči dámám.“

Chudák jeden! Umím si představit, s jakým úsměvem čtenář tuto radu četl. „Osvojte si nenucené a příjemné vystupování, zvláště vůči dámám,“ pche! Nic takového si neosvojuj, můj milý mladý stydlíne. Jakýkoliv pokus nabýt jinou povahu, než je ta, která je ti vlastní, nevyhnutelně vyústí v to, že budeš směšně afektovaný a nepřístojně familiérní. Bud sám sebou a pak tě ostatní budou považovat pouze za nevrlého a hloupého.

Stydlivému muži se nicméně daří mstít se společnosti za muka, která mu způsobuje. Do jisté míry jí je schopen sdělovat své utrpení. Ostatní lidi děsí tak, jak oni děsí jeho. Na sešlost v místnosti působí jako studená sprcha a i ti nejžoviálnější duchové v jeho přítomnosti propadají sklíčenosti a nervozitě.

Velká část potíží je vyvolána i nedorozuměním. Řada lidí si nesmělost stydlivého muže plete s přehlíživou arogancí a reaguje na ni ohromením a dotčností. Jeho společenská nemotornost se nelibě vnímá jako nestydatá lhostejnost, a když takovému muži při prvním slově, jež je mu adresováno, zděšení zalije tvář ruměncem a v důsledku toho se nezmůže na jediné slovo, je vnímán jako příšerný příklad neblahých účinků podléhání vášním.

Pro stydlivého muže je však nepochopení údělem při každé příležitosti, a ať se snaží vyvolat jakýkoliv dojem, může vzít jed na to, že v lidech probudí opak. Když zavtipkuje, na jeho pokus je nahlíženo jako na snahu vylíčit skutečnost, načež se dostane odsouzení jeho nevěrohodnosti. Jeho sarkasmus je přijímán jako jeho osobní názor a získává si jím pověst hlupáka, a když si naopak přeje získat něčí přízeň a pokusí se zalichotit, jeho slova vyzní jako satira a jednou provždy je nenáviděn.

Tyto a další patálie stydlivého muže jsou pro ostatní lidi vždy velice zábavné a od nepaměti jim skýtají materiál pro komické texty. Pokud se však podíváme hlouběji, zjistíme, že situace má i dojemnou, skoro by se dalo říci tragickou stránku. Stydlivý muž rovná se osamělý muž – muž odtržený od všeho družného, všeho společenského. Pohybuje se světem, ale nemísí se s ním. Mezi ním a jeho bližními ubíhá nepřekročitelná

bariéra – silná, neviditelná zeď, kterou se snaží marně překonat a na níž si přivodí pouze zhmožděniny. Na druhé straně vidí milé tváře a slyší příjemné hlasy, ale nedokáže natáhnout ruku, aby sevřel ruku cizího člověka. Stojí a sleduje veselé skupinky, a touží s nimi navázat hovor a najít u nich přízeň. Ale ty ho za veselého hovorů jen míjejí a on je neumí zastavit. Snaží se s nimi spojit, ale zdi jeho vězení se pohybují spolu s ním a ze všech stran ho pevně svírají. Na rušné ulici, v plném pokoji, při rutinní práci, ve víru potěšení, mezi davy či mezi několika málo jednotlivci – všude, kde se scházejí lidé, kde je slyšet melodii lidské řeči a z lidských očí srší blesky myšlenek, všude tam je stydlivý muž osamělý a odmítaný jako malomocný, všude tam stojí stranou. Jeho duše překypuje láskou a touhou, ale svět to neví. Před tváří má přinýtovanou železnou masku stydlivosti a člověka pod ní nikdo nikdy neuvidí. Na rty se mu derou laskavá slova a srdečné pozdravy, ale ty záhy zmírají v nezaslechnutém šepotu za ocelovými svorkami. V srdci prahne po znaveném bratrovi, ale jeho soucit zůstává němý. Hrdlo se mu stahuje pohrdáním a rozhořčením nad nespravedlností, a když nenaleznou ventil, kudy by mohly ve vášnivém projevu vyrazit ven, nezbyvá jim než se opět stáhnout a poškodit jeho samého. Veškerá nenávist a pohrdání a hluboká láska, jakými je proklet stydlivý muž, v něm hnisají a stravují ho, a místo aby se rozptýlily vně, takový muž zatrpkne a promění se v mizantropa a cynika.

Ano, stydliví muži, stejně jako nehezké ženy, to mají na tomto světě těžké, neboť máte-li jím útěšně projít, je k tomu zapotřebí hroší kůže. Silná kůže je vlastně naším morálním šatstvem a bez něj se

nehodí, abychom byli spatřeni v civilizované společnosti. Na ubohou koktající, červenající se bytost s třesoucími se koleny a cukajícíma se rukama je pro každého věru bolestný pohled, a pokud se nedokáže vyléčit sama, čím dřív se stáhne do ústraní a oběsí, tím udělá lépe.

Tento neduh lze však léčit. Pro útěchu stydlínů je o tom mohu ujistit z vlastní zkušenosti. Sám o sobě mluvím velmi nerad, jak jste již možná všimli, ale pro dobro lidstva tak při této příležitosti učiním a přiznám se, že kdysi jsem byl, jak praví onen mladík v Gilbertových *Baladách*, „nejstydlivější ze stydlivých“ a „vždycky když mi byla hezká dívka představena, snad strachy roztřásla se mi kolena“. Nyní bych – ba co bych, já to udělal předevírem, vykonal jsem chrabrý čin. Sám a zcela bez cizí pomoci (jak to napsal ten školák při překladu *Zápisků o válce galské*) jsem se přímo v jejím doupěti postavil slečně, jež má na starost občerstvení v železničním vagonu. Se směsicí výčitek a zármutku jsem jí vytkl její bezcitnost a nedostatek shovívavosti. Zdvořile, ale pevně jsem se dožadoval úcty a pozornosti, na něž má právo každý cestující Brit, a nakonec jsem jí zpřímá pohlédl do tváře. Musím k tomu ještě něco dodávat?

Je pravda, že vzápětí jsem z místnosti odešel krokem, v němž by se možná dal detekovat jistý kvap, a na občerstvení jsem nevyčkal, ale to bylo jen proto, že jsem v tomto směru změnil názor, jak jistě chápete, ne proto, že bych dostal strach.

Jedinou útěchou, kterou mohou načerpat stydliví lidé, je fakt, že stydlivost zcela jistě není znakem hlouposti. Tvrdohlavým šaškům je snadno posmívat se cizí úzkostí, ale nejvyššími duchy nemusí být nutně lidé,

jimž je vlastní nejvyšší množství morální troufalosti. Kůň není podřadnější druh zvířete nežli vrabec, srnec není podřadnější nežli prase. Stydlivost jen znamená krajní citlivost a nemá nic společného s rozpačitostí nebo pýchou, ačkoliv na její souvislost s oběma těmito vlastnostmi neustále poukazuje papouškovská filozofská škola.

Pýcha je pro ni ostatně nejrychlejší lék. Jakmile vám začne docházet, že jste mnohem chytřejší než kdokoliv jiný na tomto světě, plachost ve vás se lekne a rázem vás opustí. Když se dokážete rozhlédnout po pokoji plném lidí a pomyslíte si, že každý z přítomných je ve srovnání s vámi svou inteligencí pouhé dítě, budete se před nimi stydět asi tak, jak byste se styděl před vybranou společností strak nebo orangutanů.

Pýcha je to nejlepší brnění, jaké muž může nosit. Od jeho hladkého, neproniknutelného povrchu se neškodně odrážejí veškeré drobné výpady zášti a žárlivosti. Bez náprsního krunýře si meč nadání nemůže prorazit cestu bitvou života, neboť rány je třeba nejen snášet, nýbrž i rozdávat. Nehovořím samozřejmě o pýše projevující se zvednutým nosem a fistulí. Tohle není skutečná pýcha – je to pouze hra na pýchu; tak jako když si děti hrají na krále a královny a vykračují si s péry na hlavě a dlouhými vlečkami. Ryzí pýcha nepůsobí nepřístojně. Z muže naopak dělá dobrosrdečnou, laskavou a prostou bytost. Nemá potřebu se přetvářet – je přiměřeně spokojený se svým vlastním charakterem; a jeho hrdost je v něm zapuštěná natolik, že se vůbec neprojeví na povrchu. Jelikož nedbá na chválení či obviňování, může si dovolit být opravdový. Jelikož ve svých představách ční příliš vysoko nad zbytkem lidí, aby se trápil jejich malichernými

hodnoceními, cítí se stejně ve své kůži v přítomnosti vévody i kramáře. A jelikož si cení pouze vlastních měřítek, nic ho nesvádí uchylovat se k ubohé přetvářce, kterou méně sebevědomí lidé nabízejí jako neustálou oběť božstvu sousedova mínění.

Stydlivý muž je naopak pokorný – vyznačuje se skromným úsudkem a až přehnanou úzkostlivostí, pokud jde o úsudky ostatních. To je však v případě mladého muže zcela jistě v pořádku. Dosud se mu nevytvořil charakter. Ten se teprve pomalu vyvíjí z chaosu pochyb a nedůvěry. Před silicím pochopením a zkušeností ostýchavost ustupuje. Muž si stydlivost jen zřídka kdy uchová přes telecí léta. I když ji jeho vnitřní síla zcela nezničí, zpravidla ji zahladí třením se světem. S opravdu ostýchavým mužem se setkáte jen málokdy – vyjma románů nebo jeviště, kde se mimochodem těší značnému obdivu, zvláště ze strany žen.

Tam, v oněch nadpřirozených končinách, se zjevuje jako světlovlasý mladý světec – světlé vlasy a dobro jdou na jevišti vždy ruku v ruce. Žádné slušné publikum by v jedno bez druhého neuvěřilo. Znal jsem herce, který si kdysi kamsi založil paruku a musel na jeviště přiběhnout s odhalenými vlasy, černými jako uhel, načež se v reakci na veškeré výrazy jeho vznešených citů z bidýlka snášelo bučení, neboť diváci žili v domnění, že je arcipadouch. Hlavní hrdina – stydlivý mladík – oddaně miluje hlavní hrdinku (což poznáme jen z jeho stranou pronášených poznámek, protože do očí by se jí to říci neodvážil) a je nesmírně ušlechtilý a nesobecký a hovoří velmi tichým hlasem, a jak je hodný na svou matku!, a zlí lidé ve hře se mu jen smějí a pošklebují, ale on všechno důstojně snáší a na konci se ukáže, že jde o nesmírně chytrého

muže, byť to nikdo netušil, a hrdinka mu vyjeví, že se do něj zamilovala, a on je šťastný, ach jak ten je vám šťastný, a všichni ho milují a prosí ho o odpuštění, které jim udělí několika trefnými a sarkastickými slovy a ještě jim požehná; a celkově působí, že mu jde všechno natolik k duhu, že všichni mladí páni, kteří nejsou stydliví, najednou stydliví chtějí být. Ale opravdu stydlivý muž ví svoje. Ví, že ve skutečnosti to nikterak příjemné není. V životě není vůbec tak zajímavý jako na jevišti. V životě je poněkud neobratnější a hloupější a trochu méně zamilovaný a vlídný a má také mnohem tmavší vlasy, což, suma sumárum, celý tento případ notně mění.

Svému ideálu se nicméně v jednom bodě podobá: svou věrností. Stydlivému mladíkovi tuto vlastnost velice rád přiznám; je neochvějný ve své lásce. Ale důvod není třeba hledat bůhvíjude. Může za to fakt, že si vyčerpá veškerou studnici odvahy, má-li pohlédnout do očí jediné ženě, a pokud by měl toto martyrium absolvovat s další, bylo by to prostě nad jeho síly. Ženské plémě v něm probouzí takový děs, že s větším počtem jeho zástupkyň se jednoduše nikam promenádovat nebude. Jedna mu bohatě stačí.

U mladíka, který stydlivý není, je tomu jinak. Ten čelí svodům, s nimiž se jeho ostýchavější bratr nikdy nesetká. Rozhlédne se a všude vidí šibalské oči a smějící se rty. A je jen přirozené, že mezi tolika šibalskýma očima a smějícími se rty propadne zmatku, a když na okamžik zapomene, kterým šibalským očím a smějícím se rtům náleží, vyrazí se dvořit těm, jež ještě před chvílí neznal. Stydlivý muž, který nikdy nepohlédne na nic vyjma svých vlastních bot, nic nevidí a nic ho nesvádí. Šťastný to stydlín!

Ale stydlivý muž by mnohem raději takto šťastný nebyl. Touží si „vyrazit“ s ostatními a každý den se proklíná, že toho není schopen. Občas, když s vypětím vůle sebere veškerou odvalu, si zadarebačí. Vždy je to však příšerné fiasko a po hrstce takových chabých pokusů se zase celý skleslý a politováníhodný odplíží.

Píši „politováníhodný“, ale obávám se, že ho nikdo nikdy nelituje. Jsou jisté pohromy, které svým obětem sice způsobí obrovské utrpení, ale nevyslouží jim žádný soucit. Za příklad by se daly uvést ztráta deštníku, zamilování se, bolest zubů, monokl a rozsednutý klobouk, nicméně čelné místo mezi nimi zaujímá stydlivost. Stydlivý muž je považován za chodící žert. Jeho muka jsou zábavou salonů a terčem mnoha pohledů a vášnivých rozprav.

„Podívej,“ pronese hlas z chichotajícího se publika, „jak se červená!“

„Jen se podívej na jeho nohy,“ dodá jiný.

„Všiml sis, jak sedí?“ táže se další, „na samém okraji židle.“

„Zdá se, že na nedostatek barvy si stěžovat nemůže,“ ušklíbne se vojensky vyhlížející pán.

„Škoda že má tolik rukou,“ zamumlá postarší dáma, jež má ty své klidně složené v klíně. „Je z nich celý popletený.“

„Neublížilo by mu, kdyby měl o dvě stopy kratší nohy,“ přidá se komik, „zvlášť, když se zdá, že by si je nejradši někam schoval.“

A potom někdo jiný nadnese, že s takovým hlasem by měl být námořním kapitánem. Někteří poukážou na zoufalý způsob, jakým svírá klobouk. Jiní něco podotknou k jeho omezeným konverzačním dovednostem. Jiní utrousí poznámku o nepříjemné povaze jeho

kašle. A tak dále, dokud se zcela nevyčerpá přítomná sešlost a seznam všech jeho osobitých vlastností.

Všechno tomu chudákovi ještě více ztrpčují jeho přátelé a příbuzní (přátelé a příbuzní mají tu výsadu, že bývají protivnější než ostatní lidé). Jelikož je neuspokojí, když si z něj utahují mezi sebou, trvají na tom, že by měl sám vidět, co je tak baví. Pro jeho vlastní poučení ho napodobují a karikují. Jeden takový vykutálený brach se ve snaze o co nejvěrnější imitaci vydá ven a vrátí se směšně úzkostným krokem, načež našemu stydlínovi vysvětlí, že přesně takhle on sám vchází do místnosti; nebo poté co se k němu obrátí s poznámkou „Takhle si třeseš s lidmi rukou,“ předvede ve spolupráci se zbytkem osazenstva komicovou pantomimu, kdy každého chytí za ruku, jako by se dotkl rozpálené plotýnky, a pak ji opět ochable spustí. A poté se sešlost našeho nebožáka zeptá, proč se červená a proč koktá a proč neustále mluví téměř neslyšitelným hlasem, jako by si mysleli, že to dělá schválně. Potom jeden z nich vypne hruď a začne po místnosti kráčet jako holub voláč a se vší vážností navrhuje, že právě takový styl by si měl stydlín osvojit. Otec ho plácá po zádech a říká mu: „Osměl se, můj synu. Nikoho se neboj.“ Matka mu říká: „Nikdy nedělej nic, za co by ses měl stydět, Algernone, a pak se nikdy nebudeš muset stydět, ať uděláš cokoliv.“ A když se na něj vlídně usměje, zatváří se překvapeně nad neprůstřelností vlastní logiky. Hoši mu říkají, že je „horší než holka“, a dívky tuto urážku jejich pohlaví odmítnou rozhořčeným zvoláním, že podle nich by žádná dívka nemohla být ani náhodou tak hrozná.

A mají pravdu; žádná dívka by taková nebyla. Stydlivá žena neexistuje, nebo jsem ji každopádně ještě

nepotkal, a dokud se to nestane, budu věřit, že neexistují. Víím, že se má obecně za to, že pravdou je přesný opak. Všechny prý připomínají nesmělé, vyděšené laně, jen se rdí a klopí zrak, když se na ně podíváte, a odbíhají, když na ně promluvíte; zatímco my muži jsme prý smělá a rozpustilá chasa a ubohé milé žínky nás za to obdivují, ale zároveň se nás příšerně bojí. Je to hezká teorie, ale podobně jako většina obecně přijímaných teorií je naprosto nesmyslná. Dvanáctileté děvče je samostatné a vyrovnané jako řada láhví, kdežto její dvacetiletý bratr vedle ní jen koktá a blábolí. Žena přijde pozdě na koncert, nabourá představení a všechny vyruší, a její manžel se za ní plouží jako hromádka omlouvajícího se neštěstí.

Převaha ženské sebejistoty ve všech milostných záležitostech, od prvního zamilovaného pohledu po konec líbánek, je známa natolik, že nevyžaduje žádného dalšího komentáře. V našem pojednání nejde o přiměřený příklad, neboť pozice obou pohlaví jsou ve značné nerovnováze. Láska je ženská „záležitost“ a v záležitostech této povahy odkládáme všechny své přirozené slabosti – nejstydlivější muž, jakého jsem kdy poznal, naháněl zákazníky do fotografického studia.

O malých dětech

Ach ano – vážně, vím toho o nich hodně. Kdysi jsem malým dítětem sám byl, ačkoliv ne příliš dlouho – ne tak dlouho, jak dlouhé byly moje šaty. Ty byly *velmi* dlouhé, jak si vzpomínám, a vždycky mi překážely, když jsem chtěl kopnout. Proč děti mívají tolik yardů zbytečného oblečení? To není hádanka. Opravdu to chci vědět. Nikdy jsem to nedokázal pochopit. Je to proto, že se rodiče stydí za velikost svého dítěte a přejí si, aby to vypadalo, že je větší než ve skutečnosti? Jednou jsem se jedné chůvy zeptal, proč tomu tak je. Odpověděla mi:

„Jářku, pane, děti mají vždycky dlouhé šaty, nechť Bůh žehná jejich srdíčkům.“

A když jsem jí vysvětlil, že její odpověď, ač je jí ke cti, do záhady nevnese žádná světla, odvětila:

„Jářku, pane, přece byste nechtěl, aby ti drahoušci nosili krátké věci!“ A pronesla to tónem, který prozrazoval, že to, co jsem nadnesl, je nehoráznost nehodná muže.

Od té doby se stydím na toto téma jakkoliv dotazovat a skutečný důvod – pakliže existuje – pro mne nadále zůstává opředen tajemstvím. Absurdní mi ostatně připadá celá myšlenka jejich odívání. Bůh ví, že v životě si oblékání a svlékání užijí natolik, že je

zbytečné s tím začínat dřív, než je nutné; a navíc vás napadá, že lidé, kteří žijí v posteli, by takových muk na každý pád mohli být ušetřeni. K čemu je dobré ty chudinky ráno budít, aby se z nich svlékla jedna sada svršků, oblékla se jim jiná, a pak se opět uložily do postýlky a večer se z ní znovu vyndaly jen proto, aby se celá tato operace mohla zopakovat v opačném gardu? A koneckonců by mne docela zajímalo, jaký je rozdíl mezi dětskou noční košilkou a tím, co nosí přes den.

Nicméně s velkou pravděpodobností se zde pouze zesměšňuji – což podle tvrzení ostatních činím často –, a proto se k tématu oblečení již nebudu vyjadřovat, možná jen s poznámkou, že by bylo nesmírně vhodné, kdyby se zavedla móda, díky níž byste byli schopni rozlišit chlapce od dívek.

Za současné situace je to nanejvýš nepraktické. Vlasy, ošacení ani hovor vám nenabízejí sebemenší vodítko, a tak musíte jen hádat. Nějakým záhadným přírodním zákonem si vždy tipnete špatně, takže na vás všichni příbuzní a přátelé pohlížejí jako na křížence blázna a bídáka, neboť závratnost nepřístojnosti, které se dopustíte, když se o chlapečkovi vyjádříte jako o „ní“, se rovná pouze závratnosti nepřístojnosti toho, když se o holčičce vyjádříte jako o „něm“. Pohlaví, k němuž dané dítě shodou okolností nenáleží, se pak považuje za opovržením hodné a jakoukoliv zmínku o něm rodina vnímá jako osobní urážku.

A pokud si vážíte svého dobrého jména, nepokoušejte se z celé této patálie vyváznout tím, že o dítěti budete mluvit jako o „tom“.

Způsobů, jak můžete dosáhnout opovržení a zostuzení, je celá řada. Chladnokrevným vyvražděním

početné a respektované rodiny a následným uložením těl jejích příslušníků do vodárenské nádrže si zajistíte značnou neoblíbenost v okolí takového zločinu, upřímnou averzi, hlavně ze strany vikáře, pak tím, když vykradete kostel. Pokud si však přejete vypít do dna ten nejplnější pohár opovržení a nenávisti, jaký vám může nalít váš bližní, dopusťte, aby vás mladá matka zaslechla, jak její milované dítě počastujete zájmem „to“.

Nejlépe uděláte, když dotyčnou osůbku označíte za „andílka“. Podstatné jméno „andílek“ je příznačně bezpohlavní a pro tento případ se hodí náramně, navíc se jednoznačně setká s vřelým přijetím. Chcete-li trochu variovat, užitečný je i „mazlíček“ či „miláček“, ale „andílek“ je výraz, jímž si vysloužíte největší uznání za dobrosrdečnost a přívětivost. Před ním byste se možná ještě měli zahihňat a doprovázet by ho mělo co nejméně úsměvů. A ať budete dělat cokoli, nezapomeňte říkat, že má nosánek po tatínkovi. Toto rodičům zaláhodí víc než cokoli jiného. Zpočátku se budou snažit takový výrok odbýt smíchem a budou opakovat „Ale nesmysl, co vás nemá!“ Tehdy se ale musíte dopálit a důrazně je ujistit, že je to pravda pravdoucí. V této otázce nemusíte brát žádné ohledy, protože nosánek onoho tvorečka otcův nos opravdu připomíná – rozhodně tak jak připomíná cokoli jiného v rámci přírody –, neboť je zatím jen drobnou hrudkou.

Nad těmito radami, přátelé, vy svůj nos neohrnujte. Možná přijde čas, kdy s mámou na jedné straně a babičkou na druhé, se skupinkou žasnoucích dam (nežasnou ovšem nad vámi) za zády a holohlavým ranečkem lidství vpředu budete za nápad, co příhodného jim říci, ještě děkovat. Muž – přesněji řečeno

svobodný muž – nikdy nemusí čelit takovému protivenství, jako když prochází těžkou zkouškou v podobě „představení novorozeněte“. Hrůza ho jímá, už jen když uslyší takový návrh, a nad křivým úsměvem, s nímž odpoví, že mu bude velkým potěšením, by se určitě mělo ustrnout i srdce matky, pokud tedy, jak se čím dál silněji domnívám, není celý tento akt pouhou lstí, k níž se manželky uchylují, aby svobodné pány odradily od návštěv pod jejich střechou.

Je to krutá lest, ať pro ni existuje jakákoliv pohnutka. Zazvoní se na zvonec a pošle se někdo, aby chůvě řekl, že může přinést dítě. To je pro všechny přítomné ženy signál, aby se o něm a všem, co s ním souvisí, začaly bavit, a vám během této doby nezbyvá než se obírat vlastními smutnými myšlenkami a spekulovat o tom, zda by vám mohlo projít, kdybyste se najednou rozpomněli na důležitou schůzku, a jaká je pravděpodobnost, že by vám přítomní uvěřili. Právě když si vymyslíte absurdně nevěrohodnou historku o muži, který na vás čeká venku, otevřou se dveře a do pokoje vstoupí vysoká, přísně vyhlížející žena v náručí s čímsi, co na první pohled vypadá jako krajně hubený podhlavník s peřím na jednom konci. Instinkt vám ovšem napoví, že tohle je ono dítě, a vy povstanete s ubohou snahou nasadit co nejdychtivější výraz. Jakmile pohasne první příval ženského nadšení, s nímž je přijat zmíněný objekt, a počet současně hovořících dam se redukuje na obvyklou čtveřici či pětici, semknutý kruh sukni se rozdělí a udělá vám prostor pokročit kupředu. To učiníte asi s takovou horlivostí, s jakou byste se vydal usednout na lavici obžalovaných u trestního soudu, a s nevýslovně zkroušeným pocitem se vážně zadíváte na dítě. Rozhostí se

hrobové ticho a víte, že všichni čekají, až promluvíte. Snažte se vymyslet, co byste mohl říct, ale ke svému zděšení seznáte, že vás opustily veškeré rozumové schopnosti. Zakoušíte okamžik neličeného zoufalství a rarach ve vás využije příležitosti a navrhne vám vyslovit ty nejhloupejší věci, jakých se může dopustit lidská bytost. Rozhlédnete se s imbecilním úsměvem a uštěpačně poznamenáte, že „ono nemá moc vlásků, že?“ Nikdo vám nějakou dobu neodpovídá, ale statná chůva nakonec se značnou vážností prohlásí:

„U pětítýdenních dětí není zvykem, aby měly dlouhé vlasy.“ Po jejích slovech zavládne další ticho a vy vycítíte, že se vám dostává druhé šance, kterou využijete tím, že se zeptáte, zda už umí chodit nebo čím ho krmí.

Tou dobou už na vás vaše okolí musí pohlížet jako na osobu, která to nemá v hlavě v pořádku, a cítí k vám pouze lítost. Chůva je nicméně odhodlána, že ať jste či nejste blázen, nebudete se nijak vykrucovat a svůj úkol splníte až do konce. Hlasem velekněžky uvádějící nějaké náboženské mystérium pronese, zatímco vám podává raneček:

„Vezměte ji do náruče, pane.“ Vy jste příliš zdrcen, abyste kladl odpor, a tak břímě pokorně přijmete. „Položte jí ruku trochu níž, pane,“ pokračuje velekněžka a poté všichni ustoupí a pozorně vás sledují, jako byste se chystal provést nějaké zábavné číslo.

Jak s ní nakládat, nevíte o nic lépe než co říkat. Je jisté, že něco udělat musíte, a jediné, co vás napadá, je, že to nebohé dítěte několikrát zvednete za doprovodu „á hoplá“ nebo nějakého podobně inteligentního citoslovce. „Na vašem místě, pane, bych s ní tak neházela,“ upozorní vás chůva, „stačí málo a začne být celá nesvá.“ Takže se rychle rozhodnete, že s ní házet

nebudete, a upřímně doufáte, že jste už tak nezašel příliš daleko.

V té chvíli dítě, které vás doposud sledovalo se směsicí hrůzy a znechucení, celému nesmyslu samo utne tipec, když z plna hrdla začne křičet, načež k vám přikvačí velekněžka a vytrhne vám ho se slovy: „Ale no tak, no tak! Co ti to ten pán udělal?“ „Vskutku pozoruhodné,“ pronesete příjemně. „Co ji tak rozrušilo?“ „No, co, něco jste jí musel provést!“ řekne matka rozhořčeně, „dítě jen tak pro nic za nic křičet nebude.“ A očividně si myslí, že jste do její dcery zapichoval špendlíky.

Capart se nakonec uklidní a nejspíše by zůstal zticha, kdyby ho nějaký zlomyslný šťoural opět nepopíchl otázkou: „Kdopak to je, andílku?“ a onen rozumný tvořeček, jen co vás pozná, začne výt hlasitěji než poprvé.

Načež nějaká vypasená stará dáma poznamenaná, že „je zvláštní, jaké antipatie umí děti k někomu pocítit.“ „Ano, to tedy umí,“ odpoví jiná dáma tajuplně. „Je to něco mimořádného,“ dodá třetí a potom se na vás všechny úkosem zadívají s přesvědčením, že jste padouch nejhrubšího zrna, a opájí se nádhernou myšlenkou, že vaši pravou tvář, o níž vaši bližní dosud neměli sebemenší tušení, odhalil neškolený instinkt nemluvněte.

Malé děti, i se všemi svými prokletími a nedostatky, jsou nicméně i tak k něčemu dobré – jsou zcela jistě dobré k tomu, že naplní prázdné srdce; jsou k dobré k tomu, že se při jejich zavolání ustarané tváře rozjasní paprsky lásky; jsou dobré k tomu, že jejich drobné prstíky vyhladí vrásky do úsměvu.

Jak zvláštní to jsou lidičky! Jsou to bezděční komici na velkém jevišti světa. Dodávají humor přehnané dramatičnosti života. Každé z nich, maličká, ale

odhodlaná opozice všeobecnému řádu věcí, vždy dělá špatnou věc ve špatný čas, je špatným způsobem na špatném místě. Vychovatelka, která poslala Jenny, aby se podívala, co dělají Tommy a Totty, a „řekla jim, že to dělat nesmějí“, zná dětskou povahu. Dejte průměrnému dítěti šanci, a pokud neudělá něco, co dělat nesmí, měli byste k němu okamžitě přivolat doktora.

Mají geniální nadání dělat ty nejsměšnější věci a provádějí je tak vážným, stoickým způsobem, kterému prostě nemůžete odolat. Věcnost, s níž se dvě děti chytí za ruce a závratně rychlým batolením se vydají na východ, zatímco nedůtklivá starší sestra za nimi ječí, aby za ní šly západním směrem, je k popukání – pro všechny kromě oné starší sestry. Obcházejí vojáka, s velikou zvědavostí mu civí na nohy a pak do něj dloubnou, aby zjistily, jestli je skutečný. Navzdory veškerým námitkám a ke značné nelibosti dotyčného neochvějně tvrdí, že ten plachý mladík na konci omnibusu je „táta“. Rušné nároží se jejich myslím jeví jako příhodné místo, kde lze ječivým hláskem rozebírat rodinné záležitosti. Při přecházení ulice je znenadání popadne nutkání tančit a schůdky krámkou plného lidí jsou místem, kde se nevyhnutelně rozhodnou usednout a zout si boty.

Když jsou doma, najdou si tu největší vycházkovou hůl nebo deštník – pokud možno otevřený – a použijí je jako výpomoc při cestě do patra. To, že milují Mary Ann, zjistí přesně v okamžiku, kdy tato věrná služka tuhou leští litinová kamna, a svým pocitům dají průchod tím, že ji okamžitě začnou objímat. Co se týče jídla, jejich oblíbenou krmí je uhlí a maso pro kočky. Kočku nosí vzhůru nohama a lásku k psovi vyjadřují tím, že ho tahají za ocas.

Je s nimi pěkný kříž, všude dělají nepořádek a péče o ně leze do peněz, ale přesto byste v domě nechtěli být bez nich. Bez jejich hlučných pusinek a neposedných ruček by to nebyl domov. Nepřipadaly by vám pokoje tiché bez jejich pobíhajících nožek a nevydali byste se každý svou cestou, kdyby vás nesvolávaly svými žvatlajícími hlásky?

Mělo by to tak být, a přesto si někdy myslím, že ta drobná ručka působí jako klín a rozděluje. Je mrzutě pouštět se do hádek s tím nejčistším ze všech lidských citů – onou zdokonalující jiskrou v životě ženy – s mateřskou láskou. Je to láska posvátná, kterou my muži hrubšího založení můžeme těžko pochopit, a nechtěl bych, aby se o mně říkalo, že ji nechovám v úctě, když řeknu, že určitě není nutné, aby pohlcovala všechny jejich ostatní city. Dítě vám nemusí pozřít celé srdce, jako ten boháč, který obezdil studnu v poušti. Copak opodál nestojí další žízňivý poutník?

Ve své touze být dobrou matkou nezapomínejte být dobrou manželkou. Není nutné, aby všechny myšlenky a péče náležely pouze tomu jednomu. Když po vás Edwin chce, abyste šla ven, neodpovídejte mu rozhořčeně: „Cože? A malého nechám doma?!“ Netravte všechny večery v pokojíku v patře a neomezujte svou konverzaci výlučně na černý kašel a spalničky. Moje milá žínko, dítě neumře pokaždé, když kýchne, dům zcela jistě nelehne popelem a chůva neuteče s vojákem pokaždé, kdy ty vyjdeš ze dveří, stejně jako se kočka určitě nepůjde milému děťátku posadit na hruď, jakmile ho necháš samotné v pokoji. Kvůli tomu osamělému kuřátku se přehnaně trápíš a trápíš i všechny ostatní. Zkus myslet i na jiné své povinnosti a tvoje hezká tvářička nebude pokaždé zkrabacená

vráskami, a radost bude cítit nejen v dětském pokoji, nýbrž i v salonu. Mysli trochu i na své velké dítě. Zatancuj si s ním trochu; polichoť mu; občas se s ním zasměj. Veškerý čas ženy zabere pouze první dítě. Pět nebo šest dětí nevyžaduje vůbec tolik pozornosti jako jedno. Ale než k tomu dojde, škody už jsou napáchány. Dům, kde se zdá, že pro něj už není tolik místa a kde je manželka příliš zaneprázdněná, aby na něj myslela, začne pro toho tvého nerozumného manžela ztrácet na přitažlivosti, a muž se po útěše a společnosti naučí poohlížet jinde.

Ale no tak, no tak! Jestli budu ještě pokračovat v tomto duchu, vysloužím si být označen za nepřítel dětí. A Bůh ví, že jím rozhodně nejsem. Kdo by jím mohl být, když pohlédnete do těch nevinných tváříček shluknutých v plaché bezradnosti kolem oné velké brány, která se otevírá do světa?

Svět – ten malý kulatý svět! Vždyť dětským očím se musí jevit jako ohromné a tajuplné místo! Zahradka za domem je pro dítě neprobádaný kontinent! Jak skvělé průzkumné výpravy se dají podnikat do sklepa pod schody! S jakým úžasem se rozhlíží dlouhou ulicí a přemýšlí, stejně jako my větší děti, když vzhlédneme ke hvězdám, kde toto všechno končí!

A do té nejdelší ulice ze všech – té dlouhé, šeré ulice života, který se před nimi táhne – jak vážné, starosvětské pohledy tam upírají! Jaké to jsou někdy žalostné, vyděšené pohledy! Jednou večer jsem v jednom slumu v Soho viděl přede dveřmi sedět maličkého cvrčka a nikdy nezapomenu na výraz, který v jeho svráštělé tváříčce vykreslila plynová lampa – výraz naprostého zoufalství, jako by se z toho špinavého dvora nořila

vyhlídka na jeho vlastní špinavý život, přicházela jako duch a jeho srdce paralyzovala hrůzou.

Ubohé nožky, které se sotva pustily na kamenitou cestu! My staří poutníci, o kus dál již na cestě, se můžeme jen zastavit, abychom vám zamávali. Vycházíte z tmavé mlhy, a když se ohlédneme, vidíme vás, jak malincí v dálce stojíte na vrcholu kopce a upínáte k nám paže. Šťastnou cestu! Zdrželi bychom se a vzali vás za ruku, ale v uších slyšíme šumění velkého moře a nesmíme prodlévat. Musíme kvapit, protože lodě stínů čekají, až rozprostřou své černé plachtoví.

O jídle a pití

Vždy jsem rád jedl a pil, dokonce i jako malé dítě – za oněch dávných časů jsem jídával obzvlášť rád. Měl jsem velký apetýt a také dobré zažívání. Vzpomínám si, jak k nám jednou přišel na večeři pán s matným pohledem a sinalou kůží. Asi pět minut mne při jídle sledoval, zjevně s nemalou fascinací, a potom se na mého otce obrátil se slovy:

„Má váš syn někdy potíže se zažíváním?“

„Nikdy jsem neslyšel, že by si na něco takového stěžoval,“ odvětil můj otec. „Máš někdy potíže se zažíváním, Pupíku?“ (Říkali mi Pupík, ale ve skutečnosti jsem se tak nejmenoval.)

„Ne, tati,“ odpověděl jsem. Načež jsem dodal:

„Jaké může mít člověk potíže se zažíváním, tati?“

Náš sinalý přítel na mne pohlédl se směsicí úžasu a závidi. Hlasem prostoupeným nekonečnou lítostí pomalu pronesl:

„To poznáš – jednou.“

Moje ubohá drahá matka říkávala, že mne ráda vidí jíst, a mně bylo vždy velmi milé, že jsem jí v tomto směru poskytl tolik radosti. Zdravý rostoucí mladík, který hodně cvičí a dává si pozor, aby se udržel na uzdě před přílišným studiem, obvykle dokáže

svými stravovacími schopnostmi uspokojit i ta nejnáročnější očekávání.

Je zábavné pozorovat chlapce jíst, když za to nemusíte platit. Jejich představa pořádného jídla je půldruhé libry hovězí pečeně s pěti nebo šesti většími brambory (ideálně moučnými, neboť ty jsou vydatnější), spoustou zeleniny a čtyřmi silnými plátky yorkshirského pudinku, po čemž následují dva rybízové knedlíky, několik zelených jablek, hrst oříšků, šest sušenek a láhev zázvorového piva. Poté si hrají na koníčky.

Jak musí nesnášet nás všechny, kdo potřebujeme sedět dvě hodiny v klidu poté, co povečeříme lžící vývaru a kuřecí křidélko!

Nicméně hoši na své straně všechny výhody nemají. Hoch si nikdy neužije přepychu z pocitu uspokojení. Hoch se nikdy necítí plný. Nikdy si nemůže natáhnout nohy, proplést ruce za hlavou, zavřít oči a pohroužit se do nadpozemské blaženosti, jež se rozlévá v dobře najedeném muži. Večeře s hochem nijak nehne. Pro muže je to elixír pohádkové kmotřičky, po němž se svět jeví jako laskavější a lepší místo. Uspokojivě najedený muž cítí toužebnou lásku ke všem svým bližním. Jemně hladí kočku a tím nejněžnějším hlasem jí říká „ubohá kočičko“. Soucítí se členy německé kapely venku a přemítá, zda jim není zima; a na chvíli dokonce ani necítí nenávisť k manželčiny příbuzným.

Dobrá večeře na mužích odhalí tu přívětivější stránku. Pod jejím blahodárným vlivem se morousové a bručouni mění v žoviální a upovídáné pány. Zatrpklí, škrobení jedinci, kteří se po celý zbytek dne tváří, jako by žili z octa a minerálních solí, po večeři nasazují blažené úsměvy a vykazují tendenci poplácávat děti

po hlavě a neurčitě k nim promlouvat o šestipencích. Seriózní pánové roztávají a pociťují mírný optimismus a mladí nadutci s typickými těžkými kníry zapomínají, že by měli působit nepřístojně.

Já sám po večeri propadám sentimentu. Je to jediná doba, kdy dokážu patřičně ocenit milostné příběhy. Když si ji pak hrdina v posledním divokém sevření přivine k srdci a zadusí vzlyk, cítím stejný smutek, jako když rozdám při whistu karty a dostanu pouze dvojku. Kdybych si stejný příběh přečetl ráno, ušklíbal bych se nad ním. Dobré, či spíše špatné zažívání, má na srdce skvělý účinek. Pokud chci napsat něco velice dojemného – přesněji řečeno, pokud se chci pokusit napsat něco velice dojemného –, asi hodinu předtím spořádám velký talíř muffinů zalitých horkým máslem, a když se poté posadím k práci, zaplaví mne pocit nevýslovné melancholie. Představuji si zkourmoucené milence, již se spolu jednou provždy loučí u odlehlých schůdků přes ohradu, zatímco kolem nich houstne skličující soumrak a žalem prostoupené ticho narušuje pouze cinkot vzdáleného ovčího zvonku. Sedící staří muži hledí na seschlé květiny, dokud se jim zrak nezakalí oparem slz. Líbezná dívka čekají u otevřených oken, ale „on nepřichází“; plynou těžká léta a na hlavách jim blednou a řídnou zářivě zlaté lokny. Z dětí, které houřpávaly na kolenou, jsou dospělí muži a ženy s vlastními strážněmi, a kamarádky z dětství, s nimiž se tolik nasmály, mlčky leží pod vlnící se trávou. A ony stále čekají a hledí, dokud se k nim nepřikradou temné stíny neznámé noci, neobklopí je a z očí jim nevyrchá okolní svět se všemi svými dětinskými nesnáze.

Vidím bledá mrtvá těla, jež se zmítají na zpěněných vlnách, smrtelná lože ztropená trpkými slzami

a hroby v bezútěšných pouštích. Slyším divoký nářek žen, přidušené úpění malých dětí, suché vzlyky silných mužů. Za všechno mohou ty muffiny. Naopak ze skopové kýty a sklenice šampaňského bych žádnou tklivou fantazii neupředl.

Plný žaludek je velkým pomocníkem při básnění, z prázdného nevzejde cit vůbec žádný. Nemáme čas ani chuť oddávat se smyšleným nesnázím, dokud se v realitě nezbavíme svých opravdových strastí. Pokud máme v domě soudního zřízence, nevzdycháme nad mrtvými ptáčky, a když nevíme, kde u všech všudy seženeme další šilink, nestaráme se, zda se na nás manželka usmívá chladně, vřele, vlažně, nebo něco mezi tím.

Pošetilí lidé – když slovo „pošetilí“ pronáším tímto pohrdavým způsobem, mám na mysli lidi, kteří zastávají jiné názory než já. Pokud existuje člověk, kterého nesnáším víc než koho jiného, je to člověk, který nesmyslí úplně stejně jako já ve všech oborech – takže pošetilci, kteří nikdy jedno ani druhé řádně nezakusili, vám budou tvrdit, že duševní strážník je mnohem mučivější než ta tělesná. Jak romantická a dojemná teorie! Tak útěšná pro nešťastně zamilovaného mladíčka, který blahosklonně shlédne na nějakého ubohého chudáka s bledou, vyhladovělou tvář a pomyslí si: „Ach, jak jsi ve srovnání se mnou šťastný!“ Tak útěšná pro otlilé staré pány, kteří blábolí o nadřazenosti chudoby nad bohatstvím. Všechno je to ale nesmysl – jsou to pokrytecké fráze. Bolavá hlava dá člověku brzy zapomenout na rozbolavělé srdce. Zlomený prst zažene všechny vzpomínky na prázdnou židli. A když má člověk opravdový hlad, nic jiného necítí.

My elegantní, dobře živení lidé si sotva umíme představit, jaké je to mít hlad. Víme, jaké je to nemít

chuť a nemít zájem o vybrané laskominy, které před námi leží na stole, ale nechápeme, jaké to je zoufale toužit po jídle – umírat za chléb, když jím ostatní plýtvají – pohlížet s vyhladovělými očima na prosté jídlo chladnoucí za špinavými okny, toužit po troše hrachové kaše a nemít na ni potřebnou penci – cítit, že i kůrka by byla hotová lahůdka a že kost by představovala bohatou hostinu.

Hlad je pro nás přepych, pikantní omáčka. Určitě stojí za to dostat hlad a žízeň, jen abychom zjistili, jaké uspokojení lze z jídla a pití získat. Chcete-li si důkladně vychutnat večeři, vydejte se po snídani na třicetimílový pochod a až do návratu domů se ničeho nedotýkejte. Jak se vám pak rozzáří oči při pohledu na bílý ubrus a páru nad talířem! S jak spokojeným povzdechnutím odložíte prázdný pivní korbek a chopíte se příboru! A jak příjemně se budete cítit, když nakonec odsunete židli, zapálíte si doutník a na všechny se slastně usmějete.

Až se však pro takový počín rozhodnete, postarejte se, aby vás nakonec opravdu čekala dobrá večeře, zklamání bývá totiž trpké. Vzpomínám si, jak jsem jednou se svým kamarádem... byl to starý dobrý Joe. Ach běda! Jak se navzájem ztrácíme v mlze života. Josepha Taboyse jsem naposledy viděl před osmi lety. Jak příjemné by bylo se znovu zadívat do jeho dobrosrdečné tváře, sevřít jeho silnou ruku a poslechnout si jeho radostný smích! Také mi dluží čtrnáct šilinků. Tak tedy, byli jsme spolu na dovolené a jednoho dne jsme brzy posnídali a vydali se na závratně dlouhou túru. K večeři jsme si objednali kachnu. „Sežeňte nějakou velkou,“ řekli jsme, „protože domů přijdeme příšerně hladoví,“ a když jsme odcházeli, bytná za námi ještě

přišla celá rozjařená. „Mám pro vás kachnu, páno-
vé,“ odpověděla, „přesně jak jste chtěli. Jestli se s ní
vypořádáte, budete pašáci,“ a zvedla ptáka o velikosti
rohožky přede dveřmi. Při pohledu na ni jsme se jen
přidušeně zasmáli a řekli, že to zkusíme. Pronesli
jsme to se sebejistou pýchou, jako muži, kteří znají
svou sílu. Poté jsme se vydali na cestu.

Samozřejmě jsme zabloudili. Na venkově se mi
to děje vždy a pak jsem z toho nepřičetný, protože je
naprosto marné ptát se na směr lidí, které potkáte.
Očekávat od venkovského balíka, že bude znát cestu
do nejbližší obce, vyjde nastejno jako se ptát služky
z penzionu, jak se stelou postele. Otázku musíte nej-
méně třikrát zakřičet, než mu zvuk vašeho hlasu
pronikne do lebky. Při třetím pokusu pomalu zvedne
hlavu a tupě se na vás zadívá. Zařvete ji na něj počtvrté
a on ji po vás zopakuje. Zatímco počítáte do dvou
set, dumá, načež rychlostí tři slova za minutu vyjádří
domněnku, že „nejlíp uděláte –“ A vtom zahlédne, že
se po cestě blíží další takový trouba, zahuláká na něj
obsah vaší otázky a požádá ho o pomoc. Oba se poté
na přibližně čtvrt hodiny začnou dohadovat a nako-
nec se shodnou, že nejlépe uděláte, když půjdete dál
po cestě, vezmete to doprava, přelezete třetí schůdky,
u kravína starého Jimmyho Milchera zamíříte dole-
va, přejdete to sedmiakrové pole, projdete brankou
u seníku statkáře Grubbina, chvíli půjdete po koňské
stezce, až se ocitnete naproti kopci, kde stával větrný
mlýn – teď už tam ale není – a odbočíte doprava, při-
čemž za sebou necháte Stigginův sad; a vy poděkuje-
te, odejdete se šílenou bolestí hlavy, aniž tušíte, kam
máte jít, protože jediný jasný údaj, který vám v tom-
to ohledu utkvěl v hlavě je, že někde před vámi jsou

schůdky, které je třeba přelézt; a za další zatačkou narazíte hned na čtvery a přes každé se dostanete na jinou světovou stranu!

Toto martyrium jsme absolvovali dvakrát nebo třikrát. Šourali jsme se přes pole. Brodili jsme potoky a šplhali přes živé ploty a zdi. Pohádali jsme se, kvůli komu jsme vlastně zabloudili. Nakonec jsme měli náladu pod psa, bolavé nohy a všeho tak akorát. Po celou dobu nám však nedávala padnout vidina kachny. Byl to pohádkový výjev, který se nám vznášel před znavenýma očima a nutil nás pokračovat v chůzi. Jeho představa na nás působila jako hlaholení trubky na umdlévající. Mluvili jsme o ní a vzájemně se povzbuzovali vzpomínkami, kterými se nám zapsala do paměti. „Pojď,“ říkali jsme si, „nebo se nám zkazí.“

V jedné chvíli jsme ucítili mocné pokušení odbočit k venkovskému hostinci, který jsme zrovna míjeli a kde bychom si dali sýr a několik bochníků chleba, ale hrdinsky jsme se opanovali; o to víc si tu kachničku vychutnáme, když nám řádně vyhládne.

Když jsme vešli do města, zdálo se nám, že ji cítíme, a poslední čtvrt míle jsme urazili za tři minuty. Vyběhli jsme do patra, umyli se, převlékli a sešli do jídelny, kde jsme si přitáhli židle ke stolu, posadili se a promnuli si ruce, když bytná nadzvedla poklopy. Já jsem se chopil nože a vidličky a pustil se do krájení.

Připadalo mi, že si krájení opravdu užiji. S nástroji jsem zápasil asi pět minut, aniž jsem čehokoliv dosáhl, načež Joe, který už jedl brambory, chtěl vědět, jestli by nebylo lepší, kdyby se takového úkolu zhostil někdo, kdo krájení přece jen rozumí. Jeho hloupé poznámce jsem nevěnoval pozornost a naopak jsem se opět pustil

do zvířete, a tentokrát s takovou razancí, že opustilo talíř a uvázlo v ochranné mříži před krbem.

Z té jsme jej však záhy vyprostili a už jsem se chystal, že se do něj opět pustím. Ale Joe začínal láteřit. Nechal se slyšet, že kdyby věděl, že s večerí budeme hrát vybíjenou, dal by si venku chléb se sýrem.

Já jsem byl na polemiku příliš unavený. Důstojně jsem odložil nůž i vidličku, posadil se na postranní sedátko a do té zpropadené kachny se pustil Joe. Chvilí se s ní v tichosti lopotil, pak zavrčel „K čertu s kachnou“ a sundal si sako.

Nakonec jsme ji rozdělili dlátem, ale jíst se ani trochu nedala, takže jsme povečeřeli zeleninu a jablkový koláč. Ano, do kachny jsme zkusili kousnout, ale bylo to, jako byste jedli kaučuk.

Zabít takového ptáka byl podlý hřích. Ale znáte to, v této zemi se stáří netěší pražádné účtě.

Toto pojednání jsem začal psát s představou, že se bude týkat jídla a pití, ale zdá se, že jsem své postřehy omezil výlučně na jedení. Ale chápete, pití je téma, u něhož není radno vyvolávat dojem přehnané zasvěcenosti. Jsou dávno pryč časy, kdy se považovalo za mužné chodit každý večer do postele pod obraz. A čistá hlava a pevná ruka ke svému majiteli už nepřitahuje poznámky o zženštilosti. Právě naopak, v těchto pohříchu zvrhlých časech jsou páchnoucí dech, skvrnitá tvář, vratký krok a zastřený hlas spíše typickými rysy hulváta než gentlemana.

Ovšem i dnes je žízňivost mužského plémě přímo nadpřirozená. Neustále pijeme, pod tou či onou záminkou. Muž se nikdy necítí ve své kůži, nemá-li před sebou sklenici. Pijeme před jídlem, při jídle i po něm.

Pijeme, když potkáme přítele, když čteme a když přemýšlíme. Připíjíme si na zdraví, a tím si zdraví ničíme. Připíjíme královně a armádě a dámám a všem ostatním, komu se dá připít; a jsem přesvědčený, že kdyby nám došly vhodné objekty, připili bychom i tchyním.

Na zdraví mimochodem nikdy nejíme, vždy jen pijeme. Proč bychom tedy nemohli občas povstat a sníst na něčí úspěch třeba koláč.

Přiznám se, že neustálá potřeba pít, kterou vykazuje většina mužů, mně osobně nejde na rozum. Umím pochopit lidi, již pijí, aby utopili starosti nebo zahnali nesnesitelné myšlenky. Chápu nevzdělané masy, které se rády nalévají alkoholem – ach ano, je to samozřejmě něco otřesného – pro nás, kdo žijeme v útulných domech, obklopeni veškerým pohodlím a vymoženostmi života, je něco otřesného, že obyvatelé vlhkých sklepů a podkroví, kde silně táhne, vylézají ze svých ubohých doupat do tepla a světla výčepu, kde se snaží alespoň na chvíli v proudu ginového zapomnění odplout ze svého úmorného světa.

Ale pomněte, než v hrůze z jejich živoření vyhodíte ruce do vzduchu, co pro tyto bídné duše doopravdy znamená „život“. Představte si špinavou mizérii jejich zvířecí existence, kterou rok za rokem vedou v úzkém, odporném pokojíku, kde se, schouleni jako havěť v kanále, přealují, chřadnou a spí, kde ječí a zápasí umolousané děti a kde láteří, nadávají a klnou ušmudlané, uječené ženy, kde se ulice venku hemží ryčící lůzou a okolní dům je hotový blázinec výtržností a puchu.

Pomněte, jaké neduživé pometlo pro ně musí být tato spanilá květina života, prostá rozumu i duše. Kůň

ve stáji vtahuje do nozder líbeznou vůni sena a spokojeně žvýká zralé obilí. Strážný pes v kotci mžourá na vděčné slunce, sní o velkolepé štvanici přes rosou zmáčené louky a s radostným zakňučením vítá laskavou ruku. Úporné, úmorné žití těchto lidských polen však nepozná jediný paprsek světla. Od chvíle, kdy se vyplazí z neútné postele, do chvíle, kdy si do ní zase zalezou, nezažijí okamžik opravdového života. Neznají smysl odpočinku, zábavy, družnosti. Radost, žal, smích, slzy, láska, přátelství, touha, zoufalství jsou pro ně zbytečná slova. Ode dne, kdy dětskýma očima poprvé popatří na svůj špinavý svět, do dne, kdy se zaklením jednou provždy zavřou a někdo lopatou odhodí jejich kosti, nikdy nezahoří dotykem lidského soucitu, nikdy se nevzruší jedinou myšlenkou, nikdy nezahoří jedinou nadějí. Ve jménu Boha milosrdného; nechte je, aby si hrdlem prolili tu příšernou kořalku a aspoň na okamžik ucítili, že žijí!

Věru, o citech se můžeme bavit, jak chceme, ale opravdovým sídlem štěstí je na tomto světě žaludek. Kuchyně je hlavním chrámem, kde mu vzdáváme hold, její hučící oheň je naším čistým plamenem a kuchař je naším veleknězem. Je to mocný kouzelník a také laskavý. Zbavuje nás veškerého žalu a starostí. Zahání veškerou nevraživost, rozradostňuje naši lásku. Náš Bůh je velký a kuchař je jeho prorokem. Jezme, pijme a veselme se.

O zařízených pokojích

„Ehm, pronajímáte pokoje?“

„Mami!“

„Co se děje?“

„Je tady nějaký pán ohledně pokoje.“

„Pozvi ho dál. Hned jsem u vás.“

„Pojďte laskavě dál, pane. Matka za chvíli přijde.“

Vstoupíte tedy dovnitř a po chvíli se na kuchyňských schodech pomalu objeví „matka“ odvažující si za chůze zástěru, přičemž ještě na někoho dole zavolá pokyny ohledně brambor.

„Dobré ráno, pane,“ pozdraví vás „matka“ s vyčerpaným úsměvem. „Pojďte prosím tudy.“

„Snad ani není nutné, abych chodil nahoru,“ odpovíte. „Co je to za pokoje a kolik stojí?“

„No, když půjdete nahoru,“ odpoví bytná, „ukážu vám je.“

A tak se zdráhavým zamumláním, kterým chcete naznačit, že bude-li si od tohoto okamžiku stěžovat, že jen marný čas, nebude vám to moci přičíst k tíži, se vydáte za ní nahoru.

Na prvním odpočívadle narazíte na vědro a koště, načež se „matka“ zeširoka rozvykládá o nespolehlivosti služek a přes zábradlí zařve na Sarah, aby to

okamžitě přišla uklidit. Když se ocitnete před pokojem, zůstane stát s dlaní na dveřích, aby vám vysvětlila, že momentálně nemají dokonale uklizeno, neboť minulý nájemník odešel teprve včera, a také dodá, že dnes mají úklidový den – a uklízí se pořád. S touto informací vstoupíte dovnitř, oba se zastavíte a pasete se očima na výjevu před sebou. O pokoji nelze říci, že by působil lákavě. Obdiv se nezračí ani ve tváři „matky“. Neobydlený „zařízený pokoj“, který si prohlížíte v ranním světle, nevyvolává optimistické pocity. Obeštírá ho jakási mrtvolnost. Je to něco naprosto jiného, když se v něm usadíte a zabydlíte. Se svými starými, důvěrně známými domácími bůžky, kteří vám padnou do oka vždy, když pozvednete zrak, obklopeni všemi svými tretkami – s fotografiemi všech dívek, které jste kdy milovali a ztratili, rozestavenými na krbové římsě, s půltuctem pochybných dýmek rozestých v děsivě nápadných pozicích – s jednou trepkou vykukující zpod uhláku a druhou položenou na klavíru – s dobře známými obrazy, které zakrývají špinavou stěnu, a knihami, těmi starými dobrými přítelkyněmi, které se neuspořádaně válejí po celém příbytku – s miniaturami ze starého modrého porcelánu, kterých si tak cenila vaše matka, a se zástěnou, kterou zdobila za dávných časů, kdy její líbezná stará tvář byla ještě mladá a samý smích a hebké bílé vlasy jí ve zlatohnědých loknách vypadávaly zpod hranatého čepce –

Ach, ty stará zástěno, jak skvělá osobnost jsi musela být za svých mladých let, kdy se na tvých blyštivých plochách skvěly tulipány, růže a lilie (a všechny vyrůstaly z jediného stonku)! Od té doby, má milá, uplynula řada lét a zim a ty sis hrála s tančícími plameny, dokud jsi nepropadla smutku a šedi. Jak rychle

ti teď blednou zářivé barvy a žárliví moli ti prohryzali hedvábné nitě. Chřadneš jako mrtvé ruce, jež tě utkaly. Vzpomeneš si někdy na ty mrtvé ruce? Někdy vypadáš tak vážná a zamyšlená, že si téměř myslím, že ano. Pojď, promluvme si, ty, já i ty žhnoucí uhlíky. Pověz mi svým tichým jazykem, co si vybavuješ z těch dávných dnů, kdy jsi ležela v klíně mé mladé matky a její dívčí prsty si pohrávaly s tvými duhovými kadeřemi. A nestanul u tebe někdy i jistý mladík – a netiskl jednu z těch drobných ruček, aby ji zasypal polibky, a netrval na tom, že ji bude držet neustále, čímž bohužel narušoval práci na tvém vzniku? A neohrožoval tento nemotorný, svěhlový mladík často tvoji křehkou existenci, když tě neuctivě odstrkával, aby – nespokojen s jednou – mohl sevřít obě ruce a zadívat se do těch milovaných očí? Mám toho mladíka před očima v oparu mihotajícího se soumraku. Je to dychtivý hoch s rozzářeným pohledem, až příliš malými, šviháckými botami a těsnými krátkými kalhotami, sněhově bílou nabíranou košilí a – a tak kučeravými vlasy. Divoký, veselý hoch! Může to být ten velký, vážný pán, na jehož vycházkové holi jsem se vozil se zkříženými nohama, ten ustaraný pán, do jehož zamyšlené tváře jsem hleděl se zbožnou dětskou úctou a kterému jsem říkal „otče“? Říkáš „ano“, stará zástěno, ale jsi si naprosto jistá? Vznáším vážné obvinění. Je to vůbec možné? Musel poklekávat v těch krásných krátkých kalhotách a zvedat tě a vracet tě na původní místo, než mu bylo odpuštěno a po hlavě ho pohládila drobná ručka mé matky? Ach! Stará zástěno, dvořili se ti mladíci a dívky před padesáti lety stejně, jak to činí dnes? To se muži a ženy opravdu tak nezměnili? Bijí srdce dívek pod těmi perlami vyšívanými živůtky stejně, jak bila

pod pláští matky Hubbardové? Působily ocelové helmice a skládací cylindry na mozky, které pod nimi kolotají, stejným způsobem? Ach, Čase, velký Chronel! Taková je tvoje moc? Vysušil jsi moře a srovnal hory se zemí a nechal jsi drobná vlákna lidských srdcí, aby se ti postavila? Ach ano! Tkal je někdo mocnější než Ty, a táhnou se mimo tvé úzké povědomí, neboť jejich konce se sprádají ve věčnosti. Ano, můžeš strhávat listí a květy, ale kořeny života leží příliš hluboko, než aby je přeťal Tvůj srp. Přeskupuješ háv Přírody, ale pulz jejího srdce nezměníš ani o vlásek. Svět se valí poslušen Tvých zákonů, ale srdce člověka není Tvým královstvím, neboť v jeho rodišti „je tisíc let jako den“.

Obávám se však, že odbíhám od svého „zařízeného pokoje“ a teď sotva tuším, jak se vrátit. Ale tentokrát mám pro své odbočky omluvu. Z cesty mne svedl kus vnitřního vybavení a představy se kolem starého nábytku shlukují jako mech kolem starých kamenů. Vaše židle a stoly se stávají téměř součástí vašeho života a připadají vám jako staří přátelé. Jaké podivné příběhy by ti dřevění staří braši mohli vyprávět, kdyby se rozhodli, že promluví?! Jakým netušeným komediím a tragédiím byli přítomni?! Jak trpké slzy byly prolity do toho starého polštáře na pohovce?! Jak vášnivý šepot musela zaslechnout lenoška?!

Nový nábytek ve srovnání s tím starým pro mne nemá žádné kouzlo. Milujeme staré věci – staré tváře, staré knihy, staré vtipy. Nový nábytek dokáže vytvořit palác, ale jen starý nábytek vytvoří domov. A nejen starý – takový je zpravidla nábytek v každém penzionu –, ale musí být starý *pro nás*, starý ve spojitostech a ve vzpomínkách. Nábytek zařízených bytů, ať je ve skutečnosti jakéhokoliv stáří, je v našich očích

nový a cítíme, že se s ním nikdy nesžijeme. Což platí i pro všechny čerstvé známosti, ať dřevěné či lidské (a někdy je mezi těmito dvěma druhy jen pramalý rozdíl), všechno na vás zapůsobí svou nejhorší stránkou. Hrboлатé dřevo a lesklý žíněný potah křesla vyvolávají dojem všeho, jen ne pohodlí. Zrcadlo je zakouřené. Závěsy potřebují vyprat. Koberec je roztřepený. Stůl vypadá, jako by se měl překotit, jen co na něj něco položíte. Topeniště působí bezútěšně, tapety ohavně. Strop snad někdo musel polít kávou a výzdoba, ta je horší než tapeta.

Na výrobu výzdoby v penzionech určitě musí existovat nějaká zvláštní a tajná manufaktura. Přesně tytéž objekty lze najít v každém penzionu po celém království a nikde jinde je neuvídíte. Jsou to ty dva... jak se jim říká? Stojí na obou koncích krbové římsy, kde nejsou nikdy v bezpečí, a jsou ověšeny dlouhými trojúhelníkovými kousky skla, které o sebe cinkají a znervózňují vás. V obyčejnějších pokojích lze místo těchto uměleckých děl nalézt dva porcelánové kusy, které by mohly znázorňovat krávu sedící na zadních nebo maketu Dianina chrámu v Efesu, nebo také psa nebo cokoliv jiného, co vám přijde na mysl. Někde v pokoji narazíte i na žlučovitě vyhlížející předmět, který zprvu vnímáte jako hroudu těsta, kterou zde zapomnělo některé z dětí, ale která při bližším ohledání připomíná spíše nedokončeného Amora. Této věci bytná říká soška. Pak je tam „vzorník“, s nímž pracuje nějaká prostoduchá osoba z příbuzenstva, obrázek „hugenotů“, dva tři citáty z Písma a zasklené potvrzení v širokém rámu, jež vám dává na vědomí, že otec je řádně očkovaný, že patří ke sboru Odd Fellows nebo něco v tomto duchu.

Tyto pamětihodnosti si prohlédnete a poté se nevesele zeptáte na nájem.

„To je docela vysoká suma,“ pravíte, když si vyslechnete příslušnou cifru.

„Víte, abych pravdu řekla,“ odpoví bytná v nena-dálém záchvatu upřímnosti, „vždycky jsem brala“ (a vysloví částku o hodně převyšující částku prvně jmenovanou), „a předtím jsem brala“ (a vysloví částku ještě vyšší).

Z představy, kolik se za nájem platilo před dvaceti lety, na vás jdou mdloby. Každá bytná ve vás vyvolá pocit hanby, když vás informuje, vždy když přijde řeč na toto téma, že za své pokoje inkasovala dvakrát víc, než kolik teď platíte vy. Mladí nájemníci minulé generace museli patřit k zámožnější třídě, než je tomu v současnosti, jinak by přišli na mizinu. Já bych musel bydlet v podkroví.

Je zvláštní, že v podnájmu je toto pravidlo života takto převrácené. Čím výš ve světě vystoupáte, tím níž se dostanete v podnájmu. Na žebříčku ubytování spočívá chudšas nahoře a boháč dole. Začínáte v podkroví a propracováváte se do přízemí.

V podkroví bydlela celá řada velikánů a někteří tam i zemřeli. Podkroví, jak se píše ve slovnících, jsou místa, kde se „skladuje dříví“, a svět je využívá k uskladnění tolika dříví, že by nám šla hlava kolem. Jeho kazatelé, malíři a básníci, muži s vrásčitými čely, již objevují nové věci, muži s planoucím zrakem, již říkají pravdy, které nechce nikdo slyšet... toto je dříví, které svět ukrývá ve svých podkrovích. Haydn vyrostl v podkroví a Chatterton v podkroví hladověl. V podkrovních místnostech psali Addison a Goldsmith. Dobře je znali Faraday a De Quincey. Dr. Johnson

v nich vesele tábořil a tvrdě – až příliš tvrdě – spal na jejich vysouvacích dvojlůžkách jako statný starý žoldák, kterým byl, uvyklý strádání, na sebe vůbec nedbající. Mláďi v nich strávil Dickens, Morland pak stáří – stáří žel opilecké a předčasné. Pod skosenou střechou si své sladké představy sníval Hans Andersen, král pohádek. Na podkrovní křivé stoly skládal hlavu ubohý a vrtošivý Collins; a také povýšenecký Benjamin Franklin; rovněž Savage, pomýlený a silně znepokojený, když si mohl dovolit měkčí postel než schod před dveřmi; mladý Bloomfield, „Bobby“ Burns, Hogarth, inženýr Watts – seznam nebere konce. Podkroví je školkou géniů od chvíle, kdy se lidská obydlí zvedla do výšky dvou pater.

Za obeznámenost s nimi se nemůže stydět nikdo, kdo ctí aristokracii ducha. Jejich vlhké stěny jsou svaté vzpomínkám řady vznešených jmen. Pokud by se shromáždila a na hromady rozdělila veškerá moudrost světa a veškeré jeho umění – všechny poklady, které se vyrvaly Přírodě, všechny ohně, které se ukořistily z nebe –, mohli bychom jen ukázat a říci, že kupříkladu tyto mocné pravdy vytryskly v geniální salonní rozpravě za cinkotu lehkého smíchu a třpytu jasných očí; tato hluboká moudrost byla vykutána ve ztichlé pracovně, kde Palladina busta mírumilovně shlíží na kůži provoněné police; tato hromada náleží zalidněné ulici a tamhleta louce plné sedmikrásek – nicméně hromada, která by se tyčila vysoko nad ostatními, jako bychom vzhlíželi k hoře čnící nad kopci a říkali: toto je nejvznešenější kupa ze všech – tak její nádherné obrazy a skvostná hudba, její hlaholivá slova, její slavnostní myšlenky, její smělé činy byly ukuty a zpracovány v utrpení a bolesti odporné špíny městského

podkroví. Z těchto těžko přístupných míst, když se dole vzdouval a kypěl svět, lidští králové vysílali své orlí myšlenky napříč věky. Tam, kde slunce rozbitými tabulkami proudilo na zpuchřelá prkna podlahy a drolicí se stěny, tam ze svých vysokých trúnů tito otrhaní Jupiterové metali blesky a otrásali zemí do základů.

Ach světe, namačkej je ve svých přístřešcích na dřevě! Pevně je uzavři a uzamkni je klíčem chudoby. Svař mříže a nech je, aby v úzké kleci promarnili své hrdinské životy. Nech je tam, aby hladověli, hnili a zemřeli. Směj se zběsilému bušení jejich rukou do dveří. Putuj dál v prachu a hluku a v zapomnění je míjej.

Ale dej si pozor, aby se nevrátili a nehryzli tě. Všichni jako bájný fénix v bolesti nešvitoří líbezné melodie; někdy dští jed – jed musíte dýchat, ať chcete nebo ne, protože jim nemůžete zacpat ústa, ačkoliv jim můžete znehybnit končetiny. Můžete před nimi zamknout dveře, ale oni prorazí jejich vetché mřížky a rozkřičí se přes střechy, aby je muži museli zaslechnout. Divokého Rousseaua vyštvali do toho nejubožejšího podkroví na Rue St. Jacques a posmívali se jeho zlostnému ječení. Ale tenké, pisklavé tóny o sto let později zesílily do nevrleho ryku francouzské revoluce, a civilizace se dodnes chvěje při ozvěnách jejího hlasu.

Pokud jde však o mne, podkroví mám rád. Ne však k bydlení; jako příbytky jsou nevhodné. Na můj vkus se s nimi pojí spousta stoupání a scházení po schodech. Až příliš vám připomínají šlapací mlýn. Tvar stropu nabízí příliš mnoho prvků, o něž si můžete rozbít hlavu, a příliš málo prvků, abyste se mohli oholit. A kvílení kocoura, když se za tiché noci venku na střešních taškách vyzpívává ze své lásky, se při tak blízkém poslechu stává čímsi přímo odporným.

Ne, k bydlení mi dejte apartmá v prvním patře nějaké rezidence na Piccadilly (kéž by to někdo udělal!), ale pro přemýšlení bych bral podkroví přístupné po deseti řadách schodů v té nejlidnatější městské čtvrti. Lásku k podkroví do posledního dechu sdílím s Herr Teufelsdröckem. S jejich výškou se pojí jakási vznešenost. Velice rád „pohodlně sedávám a shlížím na to vosí hnízdo pod sebou“, poslouchám tlumené hučení lidských davů, které se nekonečně přelévají úzkými ulicemi a uličkami. Jak se pak lidé zdají malí, jak připomínají roj mravenců lopotících se v nekonečném zmatku na svém maličkém mraveništi! Jak maličerná se zdá práce, kvůli níž se tak honí a pinoží! Jak dětinsky do sebe strkají a pak na sebe vrčí a cení zuby! Brebentí a ječí a klejí, ale jejich slabé hlásky sem nedolehnou. Rozčilují se a soptí a zuří a hekají a umírají: „ale já, mein Werther, sedím nad tím vším; jsem sám s hvězdami.“

To nejpozoruhodnější podkroví, jaké jsem kdy poznal, jsem kdysi, před mnoha lety, sdílel s jedním svým přítelem. Ze všech výstředně plánovaných věcí, od vlakového jízdního řádu po bludiště v Hampton Courtu, byl tento pokoj nejvýstřednější. Architekt, který ho navrhoval, musel být génius, ačkoliv se nemožu ubránit myšlence, že by své nadání uplatnil lépe při vymýšlení hlavolamů než lidských obydlí. V euklidovské geometrii by se nenašel tvar, k němuž bych dokázal onen příbytek připodobnit. Tvořilo ho sedm koutů, dvě stěny se sbíhaly do jednoho bodu a okno bylo těsně nad krbem. Jediné místo, kam bylo možné umístit rám postele, se nacházelo mezi dveřmi a skříní. Pokud jsme chtěli ze skříně něco dostat, museli jsme lézt přes postel a velké procento takto

získaných objektů vzápětí pozřely lůžkoviny. Na tu postel se vysypalo a popadalo tolik věcí, že navečer se z ní stávalo něco na způsob malé družstevní prodejny. Nejvíce na ní vždy bylo k mání uhlí. Uhlí jsme měli uložené ve spodní části skříně, a když ho byla trocha zapotřebí, museli jsme se vydat přes postel, nabral ho na lopatu a proplížit se s ním zpátky. Někdy v polovině postele začalo jít vždy do tuhého. Tajili jsme dech, upírali oči na lopatu a zvolna zaujíмали pozici před posledním pohybem. Nicméně hned vzápětí jsme se my, uhlí, lopata i postel promíchali do jednoho nerozlišitelného celku.

Slyšel jsem o lidech, které ložiska uhlí přivádějí do vytržení. My jsme v takovém ložisku každou noc spali a ani v nejmenším jsme se tím nepyšili.

Naše podkroví, byť bylo vskutku jedinečné, rozhodně nebylo jediným místem, kde architekt projevil svůj smysl pro humor. Vrcholem originality bylo celé uspořádání našeho domu. Všechny dveře se otevíraly ven, takže pokud někdo z nás chtěl odejít z pokoje ve stejném okamžiku, kdy někdo jiný scházel ze schodů, bývalo to dosti nepříjemné. Neměli jsme přízemí – přízemí náleželo k domu ve vedlejším bloku a vstupní dveře se otevíraly nad schodiště vedoucí rovnou do sklepa. Návštěvy po vstupu do domu proběhly kolem člověka, který jim otevřel, a zmizely na schodech. Lidé úzkostnějšího založení si představovali, že na ně byla nastražena past, a když pak přistáli na zádech dole na podlaze, svolávali hromy blesky, dokud je někdo nepřišel zvednout.

Podkroví jsem zevnitř neviděl už drahnou dobu. Od těch časů jsem vyzkoušel různá poschodí, ale nezjistil jsem, že by na mne působila nějak odlišně.

Život chutná prakticky stejně, ať ho upijíme ze zlaté číše nebo hltáme z kamenného hrnku. Čas je obtížen stejnou směsicí radosti a smutku, ať na ně čekáme kdekoliv. Bolavému srdci je jedno, zda ho obepíná vesta z barchetu či popelínu a na sametových polštářích se nesmějeme o nic bodřeji, než jsme se smávali na dřevěných židlích. V těch nízkých pokojících jsem se hodně navzdychal, ale od chvíle, kdy v nich nejsem, zažívám zklamání stejné povahy a stejně často. Život je obdařen hodinovým nepokojem a štěstím, jež dosáhneme v jednom směru, jinde zase ztratíme. Čím více máme prostředků, tím více máme vášní, a vždy stojíme uprostřed mezi nimi. Když prodléváme v podkrovní, vychutnáme si smaženou rybu a černé pivo. Když dlíme v prvním patře, stejně uspokojení nám poskytne pouze rafinovaná večeře v Continentalu.

O svrščích a vystupování

Říká se – říkají to lidé, kteří by se za sebe měli stydět –, že vědomí náležitého odění lidské srdce prodchne blažeností, jakou neumí vyvolat ani náboženství. Obávám se, že tito cyničtí lidé mají někdy pravdu. Víím, že když jsem byl ještě velmi mladý (dávno, pradávno, jak se píše v pohádkových knihách) a chtěl jsem si zvednout náladu, obvykle jsem si šel obléknout své nejlepší šaty. Pokud mne něco dopalovalo – pokud mi například dala výpověď prادلena, nebo se mi podesáté vrátila blankversem psaná báseň s pochvalou od vydavatele a současně i s postesknutím, „že s ohledem na nedostatek místa nemůžeme využít této skvělé nabídky“, nebo mne odmítla žena, již jsem miloval, jak žádný muž ženu nikdy předtím nemiloval – a je mimochodem opravdu pozoruhodné, kolik musí existovat způsobů dvoření a milování. Všichni se dvoříme tak, jak se nedvořil nikdo před námi. Nevím, jak si v tomto směru povedou naši pravníci. Tou dobou už budou muset stávat na hlavě, pokud budou trvat na tom, že se nebudou chtít dostat do střetu s kteroukoliv z předchozích metod.

Nuže, jak jsem uvedl, když došlo k těmto mrzutosťem a cítil jsem se zdrčen, oblékl jsem si ty nejlepší šaty a vyšel ven. Vrátila se mi tak má chřadnoucí

sebeúcta. S lesklým novým kloboukem a v nových kalhotách s puky vpředu (pečlivě udržovanými díky uložení pod postel – tím samozřejmě nemyslím, že by ležely na podlaze, jejich místo bylo mezi postelí a matrací) jsem cítil, že jsem někdo a že existují i jiné pradelny, ba i jiné dívky, do nichž se lze zamilovat a které by možná ocenily chytrého a pohledného mládence. Bylo mi to jedno; tak jsem byl lehkomyšlný. Dvořit se budu jiným děvčatům. Cítil jsem, že v tom oděvu bych to dokázal.

Oděv s dvořením ohromně souvisí. Vyhraje s ním polovinu bitvy. Na každý pád si to myslí kdejaký mladík, a tak mu obvykle trvá i dvě hodiny, než se pro danou příležitost náležitě vyfikne. První půlhodinu mu zabere rozmýšlení, zda si má vzít světlý oblek s hůlkou a olivově hnědou buřinkou, nebo spíše frak se skládacím cylindrem a nový deštník. Ať se rozhodne jakkoliv, bude to rozhodnutí politováníhodné. Pokud si vezme světlý oblek a hůlku, dřív nebo později začne pršet a na udanou adresu přijde celý mokrý a zablácený a celý večer se bude snažit skrývat zablácené boty. Pokud dá naopak přednost cylindru a deštníku – nikoho by ani nenapadlo vyjít si ven v cylindru a bez deštníku; bylo by to stejné jako nechat malé dítě (ať mu Bůh žehná!), aby se z domu vybatolilo bez chůvy. A jak já cylindr nesnáším! Povím vám, že mi tato pokrývka hlavy vydrží opravdu dlouho. Nosím ji, jen když – ale nezabývejme se tím, kdy ji nosím. Vydrží mi prostě velmi dlouho. Současný cylindr mám už pět let. Loni v létě sice působil už poněkud staromódně, ale letos se jeho tvar opět vrátil do módy a dnes vypadám jak štramák.

Ale vraťme se k našemu mladíkovi a jeho dvoření. Pokud vyrazí s cylindrem a deštníkem, odpoledne bude příšerné vedro, pot mu z kníru smyje veškeré mýdlo a tu nádherně vykrouženou kučeru na čele promění ve zplihlý ocásek připomínající chumáč chaluh. Sudičky tomuto chudákovi nikdy nepřejí. Pokud nějakým nedopatřením ke dveřím přece jen dorazí v pořádku, dívka jeho srdce bude zrovna někdy na vycházce se sestřenicí a vrátí se až bůhvídky.

Jak jen mladý nápadník, kterého shazuje neohrabanost dnešních úborů, musí závidět vypulírovaným švihákům z doby před sedmdesáti lety! Jen se na ně podívejte (na vánočních blahopřáních), na ty jejich kučeravé vlasy a elegantní klobouky, jejich sošné nohy obepnuté krátkými kalhotami, jejich hezké holínky, nabírané karnýry, hole a volně visící cejchy. Není divu, že to děvče ve velkém čepci a se světlemodrou šerpou tak silně klopí zrak a je mu zcela oddáno. Muži v takovém oděvu získávají srdce jedna radost. Co však můžete očekávat od plandavých kalhot a námořnické blůzy?

Oblečení na nás má větší účinek, než si představujeme. Z našeho úboru vyplývá i naše vystupování. Navlečte muže do odraných, ušmudlaných hadrů a bude se kolem vás courat se svěšenou hlavou jako chudák, který si jde sám pro pivo k večeři. Nastrojte však totéž tělo do nádherného roucha a jemného prádla a bude si po hlavní třídě vykračovat s hlavou vzhůru, bude točit hůlkou a vypjatý jako kohout bude házet očkem po děvčatech.

Oděv mění samu naši povahu. Muži nezbyvá než být divoký a smělý s pérem za kloboukem, dýkou za psem a spoustou nadýchaných bílých věcí na rukávech,

naopak v ulstru se bude chtít schovávat za kandelábr a volat policii.

Jsem ochotný připustit, že vynikajícího charakteru, poctivosti, upřímné lásky a všech dalších ctností klasické anglické školy najdete stejně tolik, a možná i více, pod vlněným sukmem a tvídem, než kolik jich kdy existovalo v hedvábí a sametu, ale duch onoho vznešeného rytířství, který „se hnal tryskem pro lásku dámy“ a „bil se za její úsměv“, potřebuje řinčení oceli a šustění per, které by ho povolaly z hrobu mezi zaprášenými záhyby goblénů a pod zpuchřelými listy tlejících kronik.

Myslím, že svět nejspíš stárne; jak strážlivě se dnes obléká! Prošli jsme si dětským obdobím lidstva, kdy jsme venku pobíhali pouze v dlouhé volné košili a byli rádi, že jsme bosí. A poté přišla drsná, barbarská doba, klukovská léta našeho plémě. Tehdy nám nezáleželo na tom, co na sobě máme, ale považovali jsme za hezké nechat se potetovat, a nikdy jsme se nečesali. A poté svět dozrál do jinošství a začal se fintit. Zdobil se splývavými kučery a šarlatovými dublety a chodil se dvořit, napařovat a natřásat – směle se předvádět.

Ale všechny ty veselé, bláznivé dny mladosti jsou již pryč a my jsme teď velice strážliví, velice vážní – a velice hloupí, jak říkají někteří. Ze světa je v našem devatenáctém století seriózní pán středního věku, a kdyby se viděl s trochou parády, vyrazilo by mu to dech. A tak se obléká do černých kabátů a kalhot, nasazuje si černé klobouky a obouvá černé boty, a panečku, jak je to úctyhodný gentleman – kdo by si pomyslel, že se někdy nosil jako trubadúr nebo potulný rytíř, oblečený do všech těch křiklavých barev! Co naplat, v této době jsme prostě rozumnější.

Nebo se za rozumné alespoň považujeme. Dnes platí obecná teorie, že rozum a šedivost kráčeji ruku v ruce.

Další vlastností, která se vždy pojí s černí, je dobrota. Nejspíš jste si všimli, že velmi dobří lidé se oblékají výhradně do černé, včetně rukavic a nákrčnicků, a patrně nebude trvat dlouho a přejdou i na černé košile. Středně dobří lidé si během týdne dopřejí světlé kalhoty a někteří jdou dokonce tak daleko, že si oblečou parádní vestu. Naopak lidé, kterým na budoucnosti nezáleží ani zbla, chodí ve světlých oblecích a ví se dokonce o bídácích zhýralých natolik, že nosí bílý klobouk. O takových lidech se nicméně v urozené společnosti nehovoří, a možná jsem se o nich neměl zmiňovat ani tady.

Mimochodem, když jsme u těch světlých obleků, všimli jste si někdy, jak na vás lidé civí, když si poprvé vyjdete v novém světlém obleku? Později si ho už tak nevšímají. Když ho na sobě máte potřetí, Londýňané už mu jsou uvyklí. Ptám se „vás“, protože nehovořím ze své vlastní zkušenosti. Já takové úbory sám rozhodně nenosím. Jak jsem uvedl, jsou výsadou pouze lidí hříšných.

Přeji si však, aby tomu tak nebylo a aby člověk mohl být dobrý, ctihodný a rozumný, aniž by ze sebe muset dělat strašáka. Někdy se v zrcadle dívám na své dlouhé, pytlovitě nohavice (které se mi tak malebně řasí u kolen), na svůj stojatý límeček a svoji buřinku a přemýšlím, jak si mohu osobovat právo hyzdit Boží svět. Nato mi srdce rozechvějí nespoutané a nezbedné myšlenky. Najednou nechci být dobrý a ctihodný. (Prý nikdy ctihodný být ani nemohu, takže na tom ani nezáleží.) Chci si obléct levandulové punčochy s červenými sametovými rajtkami a k tomu zelený dublet

se žlutými pruhy, na rameno si zavěsit světlemodrý hedvábný plášť a za klobouk vetknout černé orlí péro, a také mít velký meč a jestřába a kopí a skotačícího koně, abych mohl jezdit mezi lidi a těšit jejich zraky. Proč bychom se měli všichni snažit vypadat jako mravenci ploužící se přes hromadu mouru? Proč bychom se nemohli oblékat trochu živěji? Jsem přesvědčený, že kdybychom to udělali, byli bychom šťastnější. Ano, je to banalita, ale my jsme banální rasa, a k čemu je dobré předstírat něco jiného a být za kazisvěty? Ať se jako havrani oblékají filozofové, pokud se jim chce. Mně však dovolte být motýlem.

Ženy by se v každém případě hezky oblékat měly. Jsou to květiny naší země a měly by to dávat najevo. My muži s nimi špatně zacházíme, ale Bůh ví, že starý svět by bez jejich šatů a spanilých tváří byl pěkně bezútěšný. Jak rozjasní každé místo, kam zavítají! Jaký poprask strhnou – samozřejmě mám na mysli naše příbuzné – v našich pustých mládeneckých bytech! A jaký všechny ty jejich pentle, krajky, rukavičky, čepce, paraplíčka a kapesníčky dělají rozkošný nepořádek! Vždyť máte pocit, jako by k vám na návštěvu zavítala zbloudilá duha.

Mám za to, že mezi největší půvaby léta patří způsob, jak naše dívky rozkvetou krásnými barvami. Velice se mi líbí, jak se mezi stromy mihotají růžové, modré a bílé flíčky, jak jsou jimi posety zelené louky a jak se odrážejí na slunci. Ty jasné barvy uvidíte z velké dálky. Nyní čtvery takové bílé šaty šplhají do kopce před mým oknem. Zřetelně je vidím, byť jsou tři míle daleko. Napřed jsem si pomyslel, že na vandr vyrazily milníky. Je příjemné moci vidět ty milé ženy

na takovou dálku. Zvláště když jde shodou okolností o vaši manželku a tchyni.

Zmínka o lukách a milnících mi připomíná, že jsem chtěl se vši vážností napsat i několik slov o dámské obuvi. Všechny ženy na těchto ostrovech nosí příliš velké boty. Nikde nemohou sehnat botu, která by jim padla jako ulitá. Ševci nešijí dost malá čísla.

Kolikrát jsem už byl svědkem situace, kdy se žena posadí na horní břevno schůdků mezi poli a prohlásí, že neudělá už ani krok, protože ji v botách neuvěřitelně bolí nohy; a vždy je to stejná stížnost – jsou jí příliš velké.

Je nejvyšší čas, aby se tento stav změnil. Jménem anglických manželů a otců apeluji na všechny obuvníky, aby s tím něco učinili. Není možné, aby naše manželky, dcery a sestřenice chromly a byly beztrestně mučeny. Proč nelze mít na skladě vícero „úzkých dvojek“? Zjišťuji, že většina žen má právě tuto velikost.

Další prvkem ženského úboru, který je vždy příliš velký, je pás. Švadleny je dělají tak volné, že z nich občas s hromovým třesknutím odlétají háčky a očka, kterými jsou uchyceny.

Nenapadá mne, proč ženy tato příkoří snášejí – proč netrvají na tom, aby měly úbor dostatečně malý. Sotva lze uvěřit, že se jim nechce zatěžovat záležitostmi spjatými s odíváním, neboť oděvy jsou téma, o němž opravdu přemýšlejí. Je to jediný námět, který je vždy upřímně zajímá, a hovoří o něm celý den. Když spolu uvidíte dvě ženy, můžete vsadit poslední penny, že se baví o svrčících svých nebo svých přítelkyň. Všimnete si, jak se u okna baví dvojice nedospělých stvoření, a napadne vás, jaká líbezná a užitečná slova

jim splývají z těch blažených rtů. Přijdete tedy blíž a potom uslyšíte, jak jedna říká:

„Takže jsem trochu zúžila pás a povolila steh, a teď mi padnou přímo nádherně.“

„No,“ odvětí ta druhá, „já si k Jonesovým vezmu ten švestkový živůtek a k tomu žlutý plastrón. A u Putticka mají nádherné rukavice, jenom za šilink a jedenaáct pencí.“

Jednou jsem se dvěma dámami projížděl částí Derbyshiru. Byl to nádherný kraj a obě si to nesmírně užívaly. Celou dobu se bavily o krejčovství.

„To je ale výhled,“ řekl jsem a máchl deštníkem. „Podívejte na ty modravé vzdálené kopce! Ta bílá tečka vklíněná tamhle v lese, to je Chatsworth, a tamhle –“

„Ano, opravdu moc hezké,“ odpověděla jedna z nich. „No, a co takhle yard podšívkového hedvábí?“

„Myslíš? A sukni nechat přesně tak, jak je?“

„Jistě. Jak se jmenuje tohle místo?“

Poté jsem je upozornil na čerstvé krásy, které nám nepřestávaly klouzat do zorného pole, a dámy se rozhlédly a řekly: „Kouzelné,“ a okamžitě se začaly rozplývat nad svými kapesníčky a nařikat nad úpadkem batistových volánů.

Věřím, že kdyby spolu dvě ženy uvázly na opuštěném ostrově, každý den by se dohadovaly o přednostech té které škeble a ptačího vajíčka coby potenciálních ozdob a každý měsíc by uvedly novou módu v nošení fíkových listů.

Velmi mladí muži o oděvech také hodně přemýšlejí, ale mezi sebou o nich nemluví. Nenašli by dostatečnou podporu. Fintil se u příslušníků svého pohlaví netěší velké oblibě. Vlastně si od nich vyslechne spoustu nevybíravých slov. Je to však neškodný nedostatek

a brzy odezní. Mimoto muž, který v sobě ve dvaceti nemá špetku fintivosti, je ve čtyřiceti umolousaný, neupravený pobuda se špinavým límcem. Trocha dandysmu mladíkovi prospívá; je to lidské. Líbí se mi, když vidím, jak si mladý kohoutek čechrá peří, natahuje krk a kokrhá, jako by mu patřil celý svět. Skromný uzavřený muž se nelíbí. Nelíbí se nikomu – opravdu ne, jakkoliv lidé blábolí o hodnotě skromnosti a jiných věcí, kterým nerozumí.

Pokorné vystupování je v životě velká chyba. Otec Uriáše Heapa jako soudce lidské povahy za moc nestál, jinak by svému synovi neříkal, jak to měl ve zvyku, že lidé mají rádi pokoru. Nic je totiž zpravidla neroztrpčí víc. Polovinu životních radostí tvoří hádky a se skromnými, pokorně odpovídajícími osobami se nepohádáte. Náš hněv odmítají, a to my právě nechceme. Chceme ho dostat ven. Rozpálili jsme se do stavu povznášející zuřivosti, a když očekáváme, že si užijeme pořádné pře, tito lidé svou nesnesitelnou pokorností všechny naše plány zhatí.

Xantippa musela pod jednou střechem se Sókratem, tím klidně otravným mužem, dlouho trpět. Představte si vdanou ženu odsouzenou žít den co den bez jediné hádky se svým chotěm! Muž by měl ženám v tomto ohledu vycházet vstříc.

Bůh ví, že životy ubohých dívek jsou už tak dosti nudné. Netěší se z žádných radostí, kterých si užíváme my. Nechodí na politická shromáždění, možná ani nemají místo v místním amatérském parlamentu; v rámci metropolitní železnice jsou vyloučeny z kuřáckých vagonů a nikdy nenahlédnou do humoristického tisku – nebo pokud nahlédnou, nepoznají, že je humoristický; nikdo jim to neprozradí.

Jistě, pokud je pro ně existence tak příšerná pustina, občas bychom jim nějakou tu hádku mohli dopřát, i když na ni sami nemáme chuť. Opravdu rozumný muž to dělá a podle toho se mu rovněž dostává lásky, neboť právě tyto drobné laskavosti silně promlouvají k ženskému srdci. Právě tyto důkazy o láskyplném obětování ji nutí sdělovat svým kamarádkám, jakého měla doma muže – poté co zemřel.

Ano, ubohá Xantippa to musela mít hodně těžké. Zvláště smutná pro ni byla ta epizoda s vědrem. Chudák žena! Myslela si, že ho tím trochu popíchne. Dala si tu námahu, naplnila vědro a možná si ještě zašla, aby do něj nabrala obzvláště špinavou vodu. A počkala si na něj. A pak, po tom všem, dojít takového přivítání! Pravděpodobně se posadila a řádně si poplakala. Všechno to tomu ubohému děvčeti muselo připadat tak beznadějně; a pokud víme, neměla matku, za níž by mohla zajít, aby ho očernila.

Co jí bylo po tom, že je její manžel skvělý filozof? Skvělá filozofie se v manželském životě nepočítá.

Kdysi žil jeden velmi hodný chlapec, který se chtěl vydat na moře. A kapitán se ho zeptal, co umí. Hoch odpověděl, že umí pozpátku násobilku a lepit chaluhy do herbáře, že ví, kolikrát se ve Starém zákonu vyskytuje slovo „zplodil“, a uměl odrecitovat „Chlapec stál na hořící palubě“ a Wordsworthovu báseň „Je nám sedm“.

„Moc dobrý – fakt moc dobrý,“ řekl mořský vlk, „a uhlí nosit umíš?“

Stejně je to, když se chcete oženit. Velká schopnost se nevyžaduje tak jako malá užitečnost. Mozky jsou v manželství ve výprodeji. Není po nich žádná poptávka, nejsou dokonce ani oceněny. Manžel-

ky nás vyhodnocují podle svých vlastních měřítek, v nichž si myšlenková obratnost nepřipisuje žádné body. Na tvou paní a manželku, můj milý čtenáři, tvá chytrost a nadání neučiní žádný dojem – ani v nejmenším. Buď pro ni mužem, který hladce vyřídí vzkaz, aniž se v souvislosti s ním bude pokoušet vynášet soudy nebo podobné nesmysly, a kterému lze uvěřit, že bude umět správně chytit dítě a nechovat se nepřipustně pokaždé, kdy je k večeři jen vlažné skopové. Toto je typ manžela, jakého má ráda rozumná žena, ne ten váš vědecký nebo literární otrava, který znervózňuje celou domácnost a všechny obtěžuje svými pitomostmi.

O paměti

*Pamatuji, pamatuji,
když v listopadu větry dují,
jak ten kos na –*

Zbytek jsem zapomněl. Je to začátek první básničky, kterou jsem se kdy učil, poněvadž verše

*Jé, písničky,
kočka a housličky,*

neberu v potaz, neboť jsou lehkovážné a postrádají vlastnosti opravdové poezie. Za přednes „Pamatuji, pamatuji“ jsem dostal čtyři pence. Víím, že to byly čtyři pence, protože mi bylo řečeno, že když si je ponechám, dokud nedostanu další dvě pence, budu mít nakonec pencí šest, kterýžto argument, ač nezpochybnitelný, se mnou nijak nehnul a mince jsem, pokud si dobře vzpomínám, roztočil hned dalšího dne ráno, ačkoliv už se nepamatuji za co.

Takto to chodí s Pamětí: nic, co nám přinese, není úplné. Je to paličaté dítě; všechny hračky má rozbité. Vzpomínám si, jak jsem coby malý chlapec spadl do velké jámy na smetí, ale ani v nejmenším si nevzpomínám, že bych z ní pak vylezl ven, a pokud bychom

měli důvěřovat paměti, byl bych nucen věřit, že v ní vězím dodnes.

Jindy – o několik let později – jsem se účastnil jedné mimořádně zajímavé milostné scény, ale zřetelně si z ní vybavuji pouze to, že v nejkritičtějších okamžiku někdo znenadání otevřel dveře a hrobovým hlasem, který ve mně vyvolal dojem, že si pro ni přišla policie, řekl: „Emily, hledají tě.“ Všechna něžná slůvka, která mi řekla, a všechny krásné věci, které jsem já řekl jí, byly rázem zapomenuty.

Když se ohlížíme za životem, zjistíme, že je to jen drolící se rozvalina: tu stojí rozbitý sloup, kde se kdysi zvedala brána, tam je zas polámaný sloupek okna, které připomíná altán mojí milé; onde rozpadající se hromada zčernalých kamenů, kde kdysi šlehaly žhnoucí plameny, a to vše v zeleném příkrovu obrůstá lišejník a břečťan.

Protože ve zklidňujícím oparu času se všechno rýsuje příjemně. Dokonce i uplynulý smutek nám připadá sladký. Naše chlapecké dny se nám dnes jeví velmi veselé, samé bláznění, výskání a perník. Na urážky, bolesti zubů a latinská slovesa se už nepamatujeme – zvláště na ta latinská slovesa. A představujeme si, že jsme byli velmi šťastní, když jsme byli zamilovaní klacci; a přejeme si, abychom mohli milovat ještě jednou. Nikdy nepomyslíme na své zlomené srdce, na bezesné noci nebo horko a sucho v hrdle, když nám řekla, že nám bude moci být leda sestrou – jako by nějaký muž chtěl ještě více sester!

Ano, když se ohlédneme, vidíme spíš jas než tmou. Sluneční světlo nevrhá na minulost žádné stíny. Cesta, již jsme urazili, se za námi táhne jako malovaná. Nevidíme ani jeden ostrý kámen. Oči máme pouze

pro růže na krajnici a ostré trní, které nás drápalo, se našim vzdáleným očím jeví jen jako jemné šlahouny kývající se ve větru. Bože, díky že tomu tak je – že stále delší řetěz paměti má pouze příjemné články a že dnešnímu žalu a trpkosti se budeme zítra smát.

Zdá se, jako by ta nejjasnější část všeho byla také částí nejvyšší a nejlepší, takže když za námi naše malicherné žití klesá do temného moře zapomnění, to nejsvětější a nejpohlednější poklesne jako poslední a bude se dál tyčit nad vodami, dlouho na dohled, poté co zlostné myšlenky a prudká bolest už budou pohřbeny hluboko pod vlnami a nebudou nás nijak obtěžovat.

Myslím, že toto kouzlo minulosti nutí staré lidi říkat tolik nesmyslů o dnech svého mládí. Zdá se, že svět byl tehdy mnohem lepším místem a všechno se víc blížilo tomu, jaké by to být mělo. Hoši tehdy byli hochy a dívky byly velmi jiné. I zimy se víc podobaly zimám a léta neměla nic společného s těmi příšernostmi, jež nás odpuzují v současnosti. Pokud jde o ty úžasné činy, které lidé za oněch časů prováděli, a mimořádné události, jež se děly, potřebujete tři siláky, abyste uvěřili jen polovině z nich.

Rád si vyposlechnu některého z těch starých pánů, jak o tom všem vypráví partě mladíků s vědomím, že mu nemohou odporovat. Zarazí vás, když po chvíli neodpřisáhne, že za jeho jinošských let měsíc svítil každou noc a oblíbenou kratochvílí v jeho škole bylo pohazovat „splašenými býky“ – spolužáky zabalenými v prostěradle.

Vždy to bylo a vždy to bude stejné. Staří lidé z mládí našich dědů zpívali úplně stejnou písničku a dnešní mladí lidé budou naprosto podobné nesmysly hýkat k nelibosti další generace. „Ach, vraťte mi ty staré

dobré časy před padesáti lety,“ volá se od jednapadesátých narozenin Adamových. Vezměte si knihu z roku 1835 a zjistíte, že básníci a romanopisci žádají o tentýž nesplnitelný dar, stejně jako se jej dávno před nimi domáhali němečtí minnesängrři a autoři starých skandinávských ság. A po tomtěž volali i proroci a filozofové antického Řecka. Ze všech vyprávění vyplývá, že se světem to jde od jeho stvoření jen a jen z kopce. Chci tím pouze říci, že když se veřejnosti otevřel poprvé, musel být něčím vskutku pozoruhodným, neboť velice příjemný je i dnes, pokud se co nejvíc zdržujete na sluníčku a déšť snášíte v dobrém rozmaru.

Nelze nicméně popřít, že za zářivého jitra stvoření musel být svět poněkud líbeznější, když byl mladý a svěží, když nohy dusajících milionů ještě neproměnily trávu v prach a rámus z bezpočtu měst jednou provždy nezahnal ticho. Pro ty nespoutané otce lidské rasy ve volném hávu musel být život něčím vznešeným a vzletným, když ruku v ruce s Bohem kráčeli pod rozlehlou oblohou. Žili ve sluncem zalitých stanech mezi bučícími stády. Své prosté potřeby si uspokojovali z milující dlaně Přírody. Pracovali, povídali si a přemýšleli, a velká země se tiše točila, ještě neobtěžkána starostmi a příkořím.

Ty dny už minuly. Klidné dětství lidstva, strávené na odlehlých lesních mýtinách a na březích zurčících řek, je jednou provždy pryč a lidský život ve zmatku, pochybnostech a naději vyzáváá do dospělosti. Doba pokojného ticha pominula. Je třeba dokončit práci a pospíchat do budoucna. Jaká práce to může být – jaký je podíl našeho světa na onom velkém záměru – to nevíme, ačkoliv ho pomáháme realizovat svýma nic netušícíma rukama. Jako ten drobný korálový hmyz,

který se lopotí v hlubinách temných vod, všichni se snažíme a soužíme, abychom dosáhli svých vlastních drobných cílů, aniž bychom snili o nesmírné stavbě, kterou budujeme pro Boha.

Zbavme se marného smutku a prahnutí po dnech, které nám již nikdy nebudou patřit. Naše práce leží před námi, nikoliv za námi; „Kupředu!“ zní naše heslo. Neseďme se založenýma rukama a nehleďme na minulost, jako by onou stavbou byla ona; minulost je pouhý základ. Nemarněme city a život přemítáním, co by mohlo být, a zapomínáním na to, co možná leží před námi. Zatímco sedíme a želíme nevyužitých šancí, míjejí nás nové příležitosti a štěstí, které k nám přichází, si nevšímáme kvůli štěstí, jež pominulo.

Před lety, kdy jsem se někdy večer od krbu zatoulal do příjemné země pohádek, jsem potkal chrabrého a poctivého rytíře. Přestál mnohá nebezpečí, navštívil řadu zemí; a všichni lidé ho znali jako statečného a protřelého rytíře, muže, jenž nezná strach, možná jen s výjimkou období, kdy i statečný muž může pocítit obavy, a přesto se nemusí stydět. A když se tak jednoho dne tento rytíř znaveně ubíral krkolomnou stezkou, poklesl na mysl a strážně cesty v něm probudily bolest. Vysoko nad hlavou se mu tyčily temné a obludně velké skály a rytíři připadalo pravděpodobné, že se utrhnou a zavalí ho. Po obou stranách stezky zely propasti, ústily vedle ní jeskyně, kde žili suroví loupežníci a také příšerní draci, jimž z čelistí kanula krev. A cesta tonula jakoby v noční tmě. A tak toho dobrého rytíře napadlo, že dál se už trmácet nebude, že vyhledá jinou cestu, která nebude jeho mírnému oříklást tak obtížné překážky. Když se však náš udatný rytíř chvatně otočil a ohlédl, nesmírně užasl, neboť

hle! na dohled nebyl ani kousek cesty, kterou zdolal; před kopyty jeho oře zela nesmírná propast, tak hluboká, že ani na dno nedohlédli. Když tedy sir Ghelent seznal, že návrat nepřipadá v úvahu, pomodlil se ke svatému Cuthbertovi, nasadil svému oři ostruhu a srdnatě a radostně vyrazil na další cestu. A nic mu neublížilo.

Na cestě života není cesty zpět. Křehký most času, po němž se ubíráme, se při každém kroku, který učiníme, noří nazpět do věčnosti. Minulost je nám jednou provždy nepřístupná. Sklidí se a odstraní. Už nám nepatří. Žádné slovo nelze odvolat, žádný krok nelze vzít zpět. Proto je patřičné, jako pro ty opravdové rytíře, že se budeme dál chrabře trmácet kupředu a nebudeme marně slzet, protože nic už nemůžeme zvrátit.

S každou vteřinou pro nás začíná nový život. Vykročíme mu radostně v ústrety. Musíme odhodlaně pokračovat, ať chceme či nechceme, a líp se nám půjde s pohledem upřeným dopředu než věčně stočeným vzad.

Onehdy za mnou přišel jeden přítel a velice přesvědčivě mne začal nabádat, abych se naučil nějaký úžasný systém, pomocí něhož už nikdy nic nezapomenu. Nevím, proč se ho tak zastával, pokud tedy nenarážel na to, že si občas půjčím deštník a uprostřed partie whistu mívám tendenci zvolat: „Páni, a já si celou dobu myslel, že kříže jsou trumfy.“ Navzdory výhodám, které mi tak vábivě překládal, jsem jeho návrh odmítl. Nepřeji si nic pamatovat. V životě většiny lidí existuje spousta věcí, které je lepší zapomenout. Před mnoha lety jsme se třeba nezachovali tak čestně, tak poctivě, jak jsme možná měli – nešťastně jsme sešli z cesty přísné bezúhonnosti, při čemž jsme, což je ještě

nešťastnější, byli přistiženi – dopustili jsme se pošetilosti, podlosti a špatnosti. Ano, zaplatili jsme za to, nesnesitelné hodiny jsme trpěli marnými výčitkami, mučilo nás zahanbení a snad i opovržení od těch, kdo nás milovali. Zapomeňmež. Ach, otče Čase, odejmi svýma vlídnýma rukama ty trpké vzpomínky z našich těžce zkoušených srdcí, poněvadž s každou další hodinou nás neustále přepadávají výčitky a sil nemáme nazbyt.

Minulost by se neměla pohřbívat. Život by oněměl, kdyby se zpřetrhaly struny paměti. Ze zahrady Mnemosyné by se však měl vyplít pouze plevel, nikoliv květy. Pamatujete na Dickensova „Začarovaného“? Jak se modlil za zapomnění a jak, když byla jeho modlitba vyslyšena, se znovu modlil za paměť? Nechceme uložit všechny duchy ke spánku. Prcháme pouze před vyzáblými přízraky s krutýma očima. Vlídni, laskaví duchové ať nás straší podle libosti; těch se nebojíme.

Járku, čím jsme starší, tím víc se svět plní duchy. Nemusíme pátrat na ponurých hřbitovech ani spát v příkopy obehnaných tvrzích, abychom v noci zahlédli jejich potemnělé tváře a slyšeli šustot jejich hávů. Každý dům, každý pokoj, každá vrzající židle má svého vlastního ducha. Straší v prázdných komnatách našich životů, shlukují se kolem nás jako suché listí zvířené podzimním větrem. Někteří jsou živí, jiní mrtví. Sami to nevíme. Kdysi jsme jim tiskli ruce, milovali je, hádali a smáli se s nimi, sdělovali jsme jim své myšlenky a naděje a plány, stejně jako je nám říkali oni, až se zdálo, že se nám srdce spojila v sevření, jež odolá i slabé síle Smrti. Už jsou pryč; jsou jednou provždy ztraceni. Už se nám nikdy nebudou dívat do očí a nikdy neuslyšíme jejich hlasy. Přicházejí k nám

jejich odlesky a promlouvají k nám. Vidíme je, kalné a ponuré, přes slzy. Napínáme k nim své roztoužené ruce, ale jsou jen vzduch.

Duchové! Jsou s námi dnem a nocí. Kráčí vedle nás rušnou ulicí v ostré záři slunce. Doma vedle nás sedí za soumraku. Vidíme jejich drobné tváře, jak vykukují z oken staré školy. Setkáváme se s nimi v lesích a na polních cestách, kde jsme výskali a hráli si jako malí chlapi. Poslouchejte! Copak zpoza ostružiní a na travnatých lukách neslyšíte jejich tlumený smích a vzdálený jásot? Tamhle, přes ta ztichlá pole a u lesa, kde číhají večerní stíny, se vine pěšina, kde jsme na ni čekávali za západu slunce. Podívejte, právě tam je, v těch nádherných bílých šatech, které jsme tak dobře znali, s tím velkým čepcem, kterým si pohupuje na ručkách, a s rozčepýřenými sluncem zhnědlými vlasy. Pět tisíc mil daleko! Mrtvá, pokud víme... Ale co na tom! Teď je vedle nás, můžeme se zadívat do těch smějících se očí a slyšet její hlas. Zmizí u schůdků vedle lesa, a my zůstaneme sami; a přes pole se vyplazí stíny a se skučením se kolem nás prožene noční vítr. Duchové! Jsou neustále s námi a neustále budou, zatímco se starý smutný svět bude ozývat vzlyky dávných loučení, zatímco budou kruté koráby odplouvat přes širá moře a chladná zelená země bude tížit srdce těch, jež jsme milovali.

Leč, duchové, bez vás by byl svět ještě smutnější. Přijďte si s námi promluvit, duchové našich starých lásek! Duchové našich dětských druhů, milovaných, starých přátel, vás všech smějících se chlapců a dívek, přijďte k nám a buďte s námi, protože svět je velmi osamělé místo a nové tváře a přátelé nejsou jako ti staří, a nemůžeme je milovat, ba se s nimi ani smát,

jak jsme milovali vás. A když jsme spolu chodili, ach, duchové našeho mládí, svět byl samé veselí a radost, avšak teď zestárl a my jsme čím dál vyčerpanější, a radost a čerstvost nám můžete přinést pouze vy.

Paměť je výjimečným vyvolávačem duchů. Jejří zákoutí se jako zákoutí strašidelného domu rozléhají ozvěnou neviditelných nohou. Rozbitými okny sledujeme mihotající se stíny mrtvých a ty nejsmutnější stíny ze všech jsou stíny našich vlastních mrtvých já.

Ach, ty mladé, jasné tváře, prodchnuté pravdou a počestností, jak vyčítavě na nás shlížíte těma svýma hlubokýma, průzračnýma očima!

Chudáci, bojím se, že pro svůj zármutek mají dobrý důvod. Od těch dávných dnů, kdy jsme byli ještě holobrádci, se nám do srdce vkradly lži, prohnanost a nedůvěra – a to jsme chtěli být tak skvělí a dobří.

Je dobře, že nevidíme do budoucna. Ve čtyřiceti se za sebe nebude stydět jen málokterý čtrnáctiletý hoch.

Někdy si rád sednu a mluvím s tím zvláštním malým chlapíkem, kterým jsem býval před tak dávnou dobou. Myslím, že se to líbí i jemu, protože za mnou často chodí za večera, když jsem sám jen s dýmkou a naslouchám šepotu plamenů. Přes voňavý kouř, vznášející se ke stropu, vidím jeho vážnou drobnou tvář a usmívám se na něj; a on mi úsměv opětuje, ale je to úsměv pochmurný a staromódní. Bavíme se o starých časech; a on mne občas vezme za ruku a potom proklouzneme černým mřížovým roštu a potemnělými, tlumeně žhnoucími jeskyněmi se vydáváme do země za plameny ohně. Tam nacházíme časy, které bývaly, a těmi spolu bloudíme. Cestou mi říká všechno, co si myslí a cítí. Já se mu občas zasměji, ale vzápětí toho lituji, protože se tváří natolik vážně, že se za svou

lehkovážnost stydím. Navíc tím nevyjadřuji patřičnou úctu člověku, jenž je o tolik starší nežli já, člověku, který byl mnou mnohem dřív, než jsem se jím stal já sám.

Zpočátku příliš nemluvíme, ale díváme se na sebe; já shlížím na jeho kučeravé vlasy a modrého motýlka, on cupitá a vrhá na mne kradmé pohledy. A kdovíproč si představuji, že ke mně ty ostýchavé kulaté oči mají určité výhrady, a tu si povzdechne, jako by cítil zklamání. Ale po chvíli z nich plachost vyprchá a pomalu se rozpovídá. Řekne mi své oblíbené pohádky, dokáže to i šestkrát, a také že má morče a že táta říká, že pohádky nejsou pravda; není to škoda? Protože on by tak rád byl rytířem, bil se s drakem a oženil se s krásnou princeznou. Když ale oslaví sedmé narozeniny, přijme praktičtější pohled na svět a radši by se stal kapitánem říčního člunu a vydělával spoustu peněz. Možná je to důsledek zamilovanosti, již někdy v té době pocítil k té mladé slečně z mlékárny, staré šest let. (Bůh žehnej jejím drobným, neustále skotačícím nožkám, jakou mají asi dnes velikost?!) Musí ji mít velmi rád, protože jí jednoho dne dá svůj největší poklad, velký kapesní nůž se čtyřmi rezavými čepelemi a vývrtkou, která se nějakým záhadným způsobem umí sama otevírat a zabodávat do nohy svého majitele. Je to láskyplné stvořeníčko, a tak se mu zavěsí na krk a přímo před obchodem se mu odvděčí polibkem. Jenže tento hloupý svět (ztělesněný klukem ze sousední prodejny doutníků) se takovým projevům lásky posmívá. Načež se můj mladý přítel zcela náležitě připraví dát klukovi z prodejny doutníků jednu za ucho; ale to se mu nepodaří a kluk ze sousední prodejny doutníků dá místo toho za ucho jemu.

A potom přijde škola se svými trpkými drobnými trápeními a radostným výskotem, se svými povedenými žerty a horkými slzami kanoucími na odpor-
né latinské učebnice a pitomé staré písanky. Právě ve škole se jednou provždy zraní – jak jsem pevně př-
svědčen – ve snaze vyslovovat německá slova; a tam
také pochopí důležitost, kterou Francouzi připisu-
jí perům, inkoustu a papíru. „Máte pera, inkoust
a papír?“ zní první otázka, již při setkání položí jeden
Francouz druhému. Ten druhý zpravidla nic takové-
ho nemá, ale řekne, že je vlastní – všechny tyto tři
věci – strýc jeho bratra. První chlapík se tváří, že strýc
bratra toho druhého je mu zcela ukradený; teď už ho
spíše zajímá, jestli je má souseď jeho matky. „Souseď
mé matky nemá žádná pera, žádný inkoust ani žád-
ný papír,“ odvětlí druhý muž a začíná se dopalovat.
„Má pera, inkoust nebo papír dítě vaší zahradnice?“
Tím ho dostane. Poté co se se všemi těmi zatracený-
mi inkousty, pery a papírem natrápil tak, že by z toho
lecko propadl zoufalství, ukáže se, že dítě jeho vlast-
ní zahradnice žádné nemá. Takové zjištění by zavřelo
ústa každému člověku kromě Francouze ze cvičebnice.
Na tohoto nestoudného chlapa to však nemá vůbec
žádný účinek. Ani v nejmenším ho nenapadne se omlu-
vit, naopak řekne, že jeho teta má hořčici.

A tak při nabývání více či méně užitečných znalostí,
záhy úspěšně zapomenutých, odplyne dětství. Červené
cihly školní budovy se vytratí z dohledu a odbočíme
na hlavní cestu života. Můj malý kamarád už není
malý. Z krátkého kabátku vyrašily šosy. Zmuchlaná
čepice, tak užitečná jako kombinace kapesníku, kelím-
ku a útočné zbraně, je najednou vysoká a vyleštěná,
a místo břidlicové tabulky má v ústech cigaretu, jejíž

dým ho pěkně dráždí, poněvadž se mu dere do nosu. Později vyzkouší i doutník, neboť má být stylovější – velké černé havana. Nedělá mu však dobře, protože ho vidím, jak posléze v zadní kuchyni sedí nad kbelíkem a slavnostně se zapřísahá, že kouřit už nikdy nebude.

A pouhým okem už na něm téměř rozeznáte knírek, načež okamžitě přechází na brandy se sodou a představuje si, že je velký muž. Mluví o „dvou ku jedné proti favoritovi“, o herečkách hovoří jako o „Emičce“, „Kate“ a „Drahouškovi“, šeptá, že „tuhle večer prohrál v kartách“, jako by prošustroval tisíce, ačkoliv, máme-li být k němu spravedliví, skutečná částka odpovídá spíše šilinku a dvěma pencím. A také, pokud mne nešálí zrak – protože v zemi vzpomínek panuje věčný soumrak –, si na oko nasazuje monokl a o všechno zakopává.

Příbuzné, jež tím vším značně zneklidňuje, se za něj modlí (Bůh žehnej jejich vlídným srdcím!) a jako jediný možný důsledek všech těchto bezhlavých zhýralostí mají před očima stání u trestního soudu a oprátku, a předpověď jeho prvního učitele, že skončí špatně, nabývá charakteru trefného prorocství.

V tomto věku povýšeně pohrdá druhým pohlavím, o sobě má nehorázně vysoké mínění a vyznačuje se společensky blahosklonným vystupováním ke všem starším rodinným přátelům. Vzato kolem a kolem, je třeba uznat, že v tomto věku je poněkud protivný.

Netrvá to však dlouho. Zakrátko se zamiluje a to z něj neposednost záhy vyžene. Všimnu si, že má už příliš těsné boty a hrozně, šíleně načesané vlasy. Více než kdy předtím čte básně a v pokojíku má slovník rýmů. Emily Jane každé ráno najde na podlaze cáry papíru, na nichž se dočte o „krutých srdcích

a hlubokých šípech lásky“, o „překrásných očích a vzdeších milenců“ a další a další strofy z té staré, prastaré písně, kterou tak rádi zpívají chlapani a tak rády poslouchají dívky, když pohazují hlavičkami a předstírají, že nic neslyší.

Zdá se však, že láska hladce neplynula, poněvadž později chodí stále více na vycházky a spí méně, chudák hoch, než je pro něj dobré. V tváři se mu navíc zračí všechno jen ne hlaholení svatebních zvonů a štěstí až do smrti.

A zde se zdá, že mizí. To malé chlapecké já, které vedle mne za chůze rostlo, je najednou pryč.

Jsem sám a cesta tone ve tmě. Klopýtám dál, nevím jak a je mi to jedno, protože mám dojem, že cesta nikam nevede a není tu světlo, které by mne vedlo.

Ale nakonec přijde ráno a já zjistím, že jsem sám do sebe dorostl.

Obsah

Předmluva	7
O zahálce	9
O zamilovanosti	17
O trudnomyslnosti	27
O finanční tísní	34
O marnivosti	42
O tom, jak prorazit	52
O počasí	60
O kočkách a psech	71
O stydlivosti	86
O malých dětech	96
O jídle a pití	106
O zařízených pokojích	116
O svrščích a vystupování	127
O paměti	138

JEROME KLAPKA JEROME

JALOVÉ MYŠLENKY
LENIVÉHO ČLOVĚKA

Z anglického originálu *Idle Thoughts of an Idle Fellow*,
vydaného v Londýně v roce 1886, přeložil Milan Žáček

Ilustrace na přebalu Daniel Verner

Typografie Vladimír Verner

Vydalo nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,
roku 2017 jako svou 1672. publikaci

Vydání ve Vyšehradu první. AA 6. Stran 152

Odpovědná redaktorka Radka Fialová

Vytiskla Těšínská tiskárna, a. s.

Doporučená cena 198 Kč

Nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.

Praha 3, Víta Nejedlého 15

e-mail: info@ivysehrad.cz

www.ivysehrad.cz

ISBN 978-80-7429-891-2